

SÖDUR

**SÖJAASJAN
DUSE AJAKIRI**

NR. 33-34

27 VIII 32

„Sõduri“ talituses müügil olevate raamatute nimekiri.

JALAVÄGI. GARNISONI TEENISTUS.

Jalaväe määrustik. I osa	Kr. —.25
Jalaväe eeskiri. II osa. Teine trükk	„ 1.—
Garnisoni määrustik. I—III jagu	„ —.75
Garnisoni määrustik. IV jagu	„ —.40
Laske-eeskiri jalaväe relvadele. I osa muudatused	„ —.50
Laske-eeskiri jalaväe relvadele. II vihu muudatused	„ —.10
O. Sternbeck: Jalaväe relvade tule omadused	„ 2.35
Sisemäärustik	„ 1.—

LAHINGUTEGEVUS. JUHTIMINE.

Lahingueeskiri	„ —.85
Määrused kaitseväe vedude korraldamiseks	„ 1.—
H. Dunkel: Jalaväe jagu	„ —.30
Gerin: Väikeste üksuste lahing	„ 1.60
Ühendatud väeliikide juhtimine ja lahing	„ —.75
H. Janson: Koostöö lennuki ja jalaväe vahel	„ —.35
J. Lutsar: Lahing tankide toetusel	„ 1.50
N. Reek: Juhi otsus ja selle kujunemine	„ —.50
I. Kasak: Taktika	„ 2.30
N. Riiberg: Positsioonisõda	„ —.85
K. Laurits: Luureteenistus staapides	„ —.45

RELVADE MATERJAL-OSA KIRJELDUSED.

A. Teder: Arisaka (Jaapani) vintpüssi materjal-osa kirjeldus	„ —.25
Jalaväe relvade materjal-osa III 9 m/m püstol „Browning“	„ —.40
Jalaväe relvade materjal-osa. Kk. „Madsen“	„ —.60
Inglise 18-nl. kiirlaskja suurtükk. Materjal-osa	„ —.70
45" Inglise haubitsa materjal-osa kirjeldus	„ 1.—
3" Vene 1902. a. kahuri materjal-osa kirjeldus	„ 1.25
Kk. „Levise“ lasketakistused — tabelid	„ —.10
Kk. „Madseni“ tabelid nr. 1	„ —.15
A. Käbala: Juhendid laskurile, I vihk	„ —.40
Kk. „Madseni“ tabelid nr. 2	„ —.15
76,2 m/m Prantsuse kahuri materjal-osa kirjeldus	„ 1.20
Kaigas-käsigranaadi joonistused	„ —.20
G. Leets: Nurgamõõtja, bussooli ja stereotoru tarvitamine	„ —.65
Bussoolid	„ —.35
R. Preibach: Käsigranaadid	„ —.60

RATSAVÄGI.

Eeskiri ratsahobuste ratsastamiseks	„ —.65
Ratsasõidu õpetus	„ —.60
N. Reek ja R. Kent: Hobune ja tema hindamine	„ —.30

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

SÕDUR

№ 33/34

Laupäeval, 27. augustil 1932.

XIV aastakäik.

Muudatusi saksa jalaväe vähemate üksuste koosseisus.

A. Traksmann.

Saksa sõjaväes jalaväe vähemate üksuste — jao ja rühma — organisatsioon, ühes nende üksuste tegevusviisidega lahingus, näis kuni kõige viimase ajani olevat välja kujunenud lõpulikult.

Meie juhtidele on väga hästi teada need organisatsioonilised ja taktikalised põhimõtted, mis seniajani valitsesid saksa jalaväes, sest et nad koguni vähe erinesid meie eneste põhimõtetest. Kuid ühtlasi on teada, et saksa jalaväe senised tegevusviisid, rajatud n. n. „doppeltraktika“ põhimõtetele, ei olnud maailmas ainsad, vaid et selle kõrval näiteks prantslased, oma jalaväes olid omaks võtnud n. n. „ühtlustaktika“ põhimõtted. Mõlemate põhimõtete vahel nii organisatsioonis kui taktikas on tunduvalt erinevusi. Maailmasõja lõpust saadik kuni kõige viimase ajani meie oleme olnud sõjakirjanduse veergudel huvitavate vaielduste ja diskussioonide tunnistajaks, kus kumbki pool, temale omase põhjalikkusega, püüdis õigustada oma kontseptsiooni, näidates selle paremusi. Jälgides neid kirjutisi, võis jõuda arvamusele, et mõlemate — nii sakslaste kui prantslaste — looming jalaväe põhiorganisatsiooni ja tegevusviiside alal on kujunenud välja lõpulikult ning selles suhtes ei ole enam oodata suuremaid muudatusi. Vähemalt prantslased, pannes jalaväes 1929—30 aastail maksma alalised, ümbertöötatud eeskirjad, ei teostanud mingeid nimetamisväärseid, põhimõtteliku tähtsusega, muudatusi ei oma jalaväe põhiorganisatsioonis ega tegevusviisides. Ka sakslased näisid olevat omaga täiesti rahul, vähemalt ametlikult, kuigi alates eriti 1930. a. „Militär-Wochenblatti“ veergudel tihenesid ikka rohkem ja rohkem artiklid, kus maksva ametliku kontseptsiooni suhtes oli asutud kriitiseerivale seisukohale. Sellele vaatamata veel 1931. a.

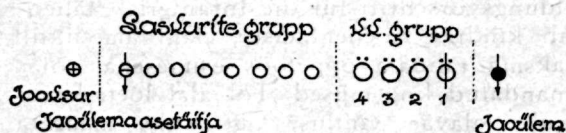
lõpul jalaväe lahingutegevuse alal ilmus käsiraamatuid, mis olid täielikult rajatud ametlikkudele tõekspidamistele.

Nüüd selgub siiski, et 1932. a. alul, aprillil või maikuuks, „Reichswehrministerium“ oma tsirkulaariga on ametlikult pannud maksma saksa jalaväes uued organisatsioonilised ja taktikalised põhimõtted, mis näivad olevat tunduvalt lähenenud praegusele prantsuse kontseptsioonile. Nimetatud asjaolu on vahepeal ära märkinud nii prantsuse, belgia kui šveitsi ja mitme teise riigi sõjakirjandus. Kuna reishswehri jalaväes maksmapandud uudsuste kohta on muuseas juba sõna võtnud ka tuntud saksa juhte, näiteks kindral Kochenhausen, siis selle viimase autori kirjutiste järele, katsume allpool lühidalt ise loomustada neid uuendusi.

„Saksamaal 1922. a. maksmapandud „Ausbildungsvorschrift für die Infanterie“, tähendab kindral Kochenhauser, pani ametlikult maksma rahuaja õppetöös esimesena sõjas omandatud kogemused. Tol ajal loeti kasulikuks jalaväe võitluse algrakuks määrata kaks erinevat gruppi, nimelt: laskurijaagu ja kergekuulipilduja jagu. Esimene neist peale teatava tulejõu omas tugeva löögivõimsuse kallaletungil; teine omas ainult tulejõu. Kahe teguri — tule ja löögijõu — eraldamine jalaväe lahingus näis olevat tarvilik selleks, et vältida nende liig tihedat liitumist omavahel lahingus, mis lõõgijõult oleks võinud röövida temale vajaliku hoogsuse (minu harvendus A. T.). Pealegi, see organisatsioon oli pühitsetud Maailmasõja kahe viimase aasta suurte lahingutega, kus ta oli osutunud kõigiti otstarbekaks. Kõik juhid olid läbi imbunud ideest, et tuletoetus edasitungivaile laskuriosadele peab olema taga-

tud nii pealetungil kui vastukallaletungi läbi viimisel kaitsel. Lähtekohaks sealjuures oli mõte, et võttes arvesse olukordade ja topograafiliste tingimuste mitmekesisust, tuletoetuse andmise küsimus lahingus ei ole reguleeritav täpsate eeskirjaliste määrustega. Eeldati, et lahingu kestel spontaanselt vormeeruvad segavõitlusgruppid (Kampfgruppen) väga mitmekesised oma jõult. Need segavõitlusgruppid võisid koosneda mõni kord ühest laskurijaost, ühest kk jaost ja kergest miinipildujast; mõnikord võis siia kuuluda, näiteks, laskuri või kk jagu kõvendatud jalaväe suurtükiga või raskekuulipildujaga. Kõige vanem juht kohapeal pidi võtma enda kätte grupi juhtuse, tagades tuletoetuse teotsevaile osadele.

Meierahuaaja õppustel on selgunud, et ülaltoodud kontseptsioon ei ole täiel määral vastuvõetav (minu harvendus A. T.). On nimelt tähele pandud et tegelikult vastase ägeda tule all juhuslikult kokkusattunud jalaväe osade tegevuse ühendamine ja koondamine ühe juhi kätte, on seotud väga suurte raskustega. Seepärast tuleb lugeda igas suhtes eelistatavaks, kui tule ja liikumise kokkukõlastamine saavutatakse juba enne tegevuse algust, organisatsiooniliste põhimõtetega ja sellekohaste täpsate korraldustega. See on peamiseks põhjuseks, mikspärast ka meie nüüd, järgides mitme teise sõjaväe eeskujule, oleme liitunud üheks jaoks kk ja laskuri osad, vastandina sellele, mis meie sõjaväes oli maksmas seni. Liitumise tulemusena on kujunenud n. n. ühtlusjagu (Einheitsgruppe), mille koosseis on määratud järgmiselt (v. joon. nr. 1).

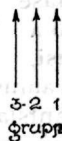
Joon. nr. 1.

Kk meeskond — 4 sõdurit — ei oma erijuhti. Nende tegevust juhivad harilikult jaoülem isiklikult. Laskurid sellevastu on jaoülema asetäitja käsutuses, kes jaoülema puududes juhivad ühtlasi kogu jao tegevust.

Organisatsioonilt, võrreldes endise koosseisuga, ühtlusjagu omab tähtsaid paremusi eeskätt lihtsustamise mõttes. Seniajani rühm koosnes teatavasti 2-st kk ja 2—3-st lajaost. Rühmaülem pidi seega andma kätte 4—5 alluvale, kusjuures ta otsused olid erinevad kk- ja lajagude suhtes. Uues organisatsioon rühma koosseisu kuulub: 3 ühtlusjagu,

rühmaülem ja ta abi, kokku 44 meest. Rühmaülele nende kolme ühesuguse üksuse tegevuse juhtimine on lihtsustatud eriti seetõttu, et nüüd tuletoetuse ja liikumise kokkukõlastamine ei kuulu enam eeskätt rühmaülele vaid jaoülematele (minu harvendus A. T.). Seega on viidud läbi juhtimise alal deentraliseerimise põhimõte, tööjaotus, mis võimaldab jalaväe rühma juhtimist kohaldada lahingu tumedaile ja alaliselt muutuvaile olukorrale palju hõlpsamini kui see sündis seniajani. Sellega on ühtlasi jalaväe organisatsioonis sirgjoonelisel teostatud kolmiku põhimõte, sest kompani omab 3 rühma, pataljoni 3 kompanit ja rügement 3 pataljoni. 4-da elemendina pataljoni koosseisus esineb ainult rk kompani. Kuid juba nüüd kuulub ikka sagedamini autoriteetseid hääli, kes nõuavad rk kompani jaotamist kompanide vahel. Sellel uuel organisatsioonil oleks kahtlemata tõsiseid paremusi praegusega võrreldes, tagades paremini tule ja liikumise kokkukõlastamist pealetungil. Kuid ta puuduseks on kahtlemata asjaolu, et rk tuli osutub mõjuvaks siiski vaid siis, kui ta on juhitud rk kompani poolt. Sealjuures peab ühtlasi eeldama, et 3 rk rühma ja 4 kuulipildujat omavad tähtsaid paremusi praeguse organisatsiooni ees, kus on 4 rk rühma ja 3 kuulipildujat.

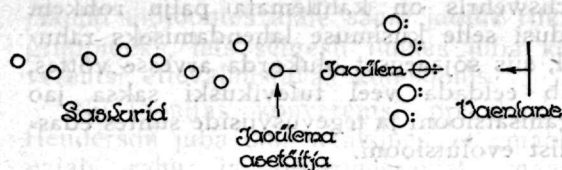
Mis puutub ühtlusjao enda tegevusse, siis ta kasutab väga lihtsaid formatsioone. Rühma koosseisus, koondravis, ühtlusjao asuvad kõrvuti kolonnis ühena, moodustades kokku kolonni kolmekaupa (v. joon. nr. 2). Kolonn kolmekaupa võimaldab hõlpsamat liikumist teedel kui praegune kolonn neljakaupa. Rännakukolonni üldine pikenedamine, mis sellest järgneb, on tähtsusetu. Ka võimaldab kolonn kolmekaupa hõlpsamat hargnemist kui kolonn neljakaupa. Iseseisvalt teotsev jagu liigub harilikult samuti kolonnis ühekaupa.

Joon. nr. 2.

Lahinguformatsioonid jaole on samuti väga lihtsad, koosnedes kolonnist ja ahelikust. Kolonnis laskurid liiguvad ühekaupa üksteise järel, kuna ahelikus nad liiguvad üksteise kõrval. Kallaletungi ajal kk mehed liiguvad harilikult hüpetena ahelikus, kuna laskurid kes veel võitlusest osa ei võtta, järgnevad neile kolonnis ühekaupa (v. joon. nr. 3).

Selles formatsioonis jagu liigub kuni rännaku lähtealuseni, pidades tulevõitlust. Siis järgneb hetk, kus laskurid asuvad kallale-

Joon. nr. 3.

tungile. Nende edasiliikumise ajal kkk oma tulega jätkab tuletoetuse andmist, surudes maha vastase vastupanused (minu harvendus A. T.).

Kaitsel kkk astub tegevusse juba keskmiselt kaugustelt, kus ta tõkestav tulekaitses omab juba mõjuvuse. Laiade lõikude kaitsmisel laskurid, jaoülem abi juhatusel, toetavad oma tulega kkk tuld. Vastasel korral nad hoitakse reservis, avades tule ainult viimsel hetkel väga lähedalt distantsidelt. Vastase osalise edu puhul nad lähevad vasturünnakule.

Juhtudel kus kallaletung teostatakse ootamatult, kkk ja laskurid astuvad harilikult tegevusse korraga. Tuli avatakse sel juhul korraga kõigist relvadest, mille järele laskurid oma rünnakuga paiskavad segi vastase enne, kui ta oleks jõudnud end korraldada.

Kinnisel maastikul — metsas, öösi või udus — laskurid löögijõuna teotsevad alati kõige ees. Ka kohtamislahingus jääb see seisukorra peremeheks, kes esimesena jõuab käsitsivõitluseni täägiga ja käsigranaadiga.

Järelikult, uue ühtlusgrupi kasutamine peab varieeruma ja muutuma vastavalt mitmekesisele lahinguolukorrale, maastiku ja valgustuse tingimustele. Vältides igasugu šablooni, jao juht peab oskama alati valida oma jaole õige formatsiooni liikumiseks ja lahinguks, millest järgneb, et uus organisatsioon tõstab tunduvalt jaoülemat kui juhi tähtsust teiste jalaväe juhtide hulgas (minu harvendus A. T.). Jao juht tulevikus saab oma rühma juhit ainult ülesande mida teha, mõnikord veel tegevusarvioni. Nende vähete andmetega ta peab suutma teotseda rühma üldise ülesande raamides. Formatsioonide ja tegevusviiside valikus tal jääb täielik vabadus. See asjaolu nõuab jao juhit tervet taktikalist arusaamist ja otsustamisvõimet ka kõige raskemais olukordades. On tähtis, et jaoülemate rahuaegne väljaõpe arvestaks tõsiselt seda uut nõuet, võrreldes jaoülemate juhi täis energiat ja algatust. Ühe sõnaga mehe, kes on valmis oma peale võtma ja kandma vastutust, mida te

malt nõuab olukord. Pidades silmas praeguseid laiu lahingurindeid, jaoülem on kujunenud juba ainsaks juhiks jalaväes, kelle hääli võib veel lahingus jõuda sõdurini ning kelle isiklik eeskuju suudab viimase kaasa kiskuda kohusetäitmisele. Vähematki kahtlust, et tulevikus laskurikompani väärtus lahingus oleneb eeskätt jaojuhtide väärtusest.

Süvenedes veidi lähemalt reichswehri jalaväe tegevuse ja organisatsiooni kohta maksmapandud uutesse põhimõtetesse, nagu neid kirjeldab kindral Kochenhausen, võib neid kokkuvõttes iseloomustada järgmiselt:

a) saksa jalavägi on kõvenenud automaatrelvadelt — laskompanis senise 6 kkk asemel uus organisatsioon näeb ette 9. Kuna Versailles rahuleping määrab kkk arvu kompanis kuuele, siis esialgselt olevat üks kkk igas rühmas märgitud lipukesega. On ühtlasi andmeid, mis kõnelevad sellest, et saksa jalavägi vähemalt osalt on varustatud uue kkk, mis tunduvalt on portatiivsem senisest. Peale selle omavat iga rühma ühe kkk kolme jalaväe, mis võimaldab kolme kkk kompanis kasutada nk tegevuse põhimõtetel;

b) saksa jalaväe tegevus eriti pealetungil on kujunenud lihtsamaks rühma juhtimise seisukohalt, kusjuures jao juhtimine on läinud tunduvalt keerukamaks. On teostunud jalaväe osade juhtimise deentraliseerumine, kus lõviosa tööst tulevikus langeb jao juhile. Kindral Kochenhausen ise toonitab seda korduvalt. See on sündinud seetõttu, et sakslased, luues ühtlasi jao, ei ole sealjuures lihtsustanud selle jao tegevust pealetungil, nagu seda tegid oma uutes eeskirjades prantslased, vaid oma endise keeruka rühma manöövrikandsid nüüd üle jaole. Saksa ja prantsuse kontseptsioonid selle n. n. ühtlusjao tegevuse suhtes pealetungil erinevad nimelt üksteisest tunduvalt. Kuna prantslased hindavad oma jagu kui lahutamatu tervikut ja nõuavad temalt otsejoonelist pealetungikogu jagu kuni tägiviõitluseni, manööverdab saksa jagu oma löögijõuga (laskurid) kkk toetusel. Sealjuures kkk meeskond on vaid neli meest, kuna laskureid on tervelt 8. Rühma tegevus niisugusel juhul jaguneb täiesti kolme jao omaette tegevuseks, mis eriti pealetungil päris kindlasti annab negatiivseid tulemusi. Sakslased oma uue organisatsiooniga kordavad seega enam-vähem prantsuse endist organisatsiooni, kus jagu jagunes ka kahte — kkk ja laskuri — pooljakkku, mis manööverdabid üksteise toetusel. Prantslased muutsid ära selle organisatsiooni, peamiselt põhjusel, et nad ei suutnud val

mistada ette allohvitsere, kes oleksid võinud edukalt juhtida sellist jagu. Saksa sõjaväes see küsimus paratamatult tõuseb nüüd omakorda päevakorda, nagu seda tähendab juba kindral Kochenhausen. Ja kui saksa praeguses

reichswehris on kahtlemata palju rohkem eeldusi selle küsimuse lahendamiseks rahuajal, siis sõjaaegset olukorda arvesse võttes, võib eeldada veel tulevikuski saksa ja organisatsiooni ja tegevusviiside suhtes edaspidist evolutsiooni.

Desarmeerimise konverents Genfis lõppes.

Relvastuse vähendamise ja piiramise konverentsi esimene istungjärk, mis vältas lühema vaheajaga ligi 6 kuud, lõppes 23. juulil s. a. Kuigi sealjuures ei saavutatud mingit lõpuakti, omab konverentsi töö siiski väga suure tähtsuse üldise rahu säilitamise alal. Juba see asjaolu, et Genfi olid kokku tulnud 60-ne riigi esindajad, näitab, et desarmeerimise küsimust võetakse kõikjal tõsiselt ja riikidel ei puudu head tahtmist kergendada seda rasket koormat, mis lasub kodanikkude õlgadel suurearvuliste ning paljumaksvate sõjavägede näol. Konverentsi üldkoosolekul, igasugustes komisjonides, allkomisjonides ja komiteedes ühiselt töötades või omavahelistel mõttevahetustel eriviisil maailmarahvaste ja riikide esindajad said võimaluse sõlmida omavahel lähemaid tutvusi, mille tagajärjel võis tekkida see vastastikune usalduse õhkkond, mis moodustab endast kindla aluse konverentsi tööle ja on suure väärtusega rahu mõtte arendamiseks tulevikus.

Desarmeerimise konverentsi ettevalmistustöödest, desarmeerimise lepingu kavast, konverentsi avamisest ja Prantsuse ettepanekust on antud ülevaade käesoleva aasta „Sõduris“ nr. 7/8 artiklis „Desarmeerimise konverentsilt“.

Käesolevas artiklis piirdume konverentsil valitsevate seisukohtade valgustamisega:

- ülddiskussioonil,
 - komisjonides (allkomisjonides, komiteedes),
 - Hoveri ettepanekul,
 - delegatsioonide omavahelistel mõttevahetustel ja
 - konverentsi esimese järgu töö lõpul.
- Lõpuks püüame teha üldise kokkuvõtte.

Ülddiskussioon.

Konverentsi töö teostus sama korra järele, nagu me seda oleme harjunud nägema parlamentides. Desarmeerimise konverentsi ettevalmistavalt komisjonilt väljatöötatud desarmeerimise lepingu kava

(seaduse eelnõu) võeti alul konverentsi üldkoosolekult üldvaeluse alla ning teeside ülesseadmiseks, millele järgnes töö komisjonides kava läbivaatamiseks üksikasjaliselt.

Desarmeerimise lepingu kava ülddiskussioon algas 8. veebr. ja kestis 24. veebruarini, mis aja jooksul konverents pidas 14 puht vaeluskoosolekut, millel peeti 50 kõnet 60-ne riigi esindajale. Kõnedes esinesid rahvusvaheliselt tuntud nimed, nagu konverentsi president endine Briti välisminister A. Henderson, sir John Simon (Briti), Tardieu (Pr.), Gibson (USA), Brüning (Saksa), Grandi (It.), Litvinov (N.-Vene), Motta (Helveetsia), kindral Laidoner j. t., tuues ette nii suurte kui väikeste riikide seisukohti ja arvamusi maailma rahu kindlustamise küsimuse lahendamiseks. Kindral Laidoneri kõne on avaldatud „Sõduris“ nr. 9/10 k. a.

Nagu teada, esines prantsuse esindaja juba esimesel koosolekul pärast juhatuse valikut oma ettepanekuga, kuigi päevakorra kohaselt delegatsioonide juhid pidid algama üldiste deklaratsioonidega vaid kuue päeva pärast. Nii sattus ka prantslaste ettepanek roobiti ettevalmistuse komisjoni lepingu kavaga algbaasiks konverentsi ülddiskussioonil (mõlemad vaata „Sõdur“ nr. 7/8 k. a.).

Üldpildi saamiseks vaatleme lühidalt ülddiskussioonil esile toodud delegatsioonide seisukohti ja vaateid päevaküsimuse kohta. Need küsimused või alad tuleksid jagada kahte suuremasse peatükki:

- üldised küsimused, ja
- konverentsi otsese ülesande — relvastuse vähendamise ja piiramise probleemid.

I. Üldised küsimused. Ülddiskussioonil ettetoodud seisukohad näitavad riikide valitsuste üldist tahet saavutada teatavat kokkulepet relvastuse piiramise ja teatavas relvastuses ka vähendamise alal. Siiski on

jäänud üldjoontes alale sama jaotus riikide gruppideks, mis selgesti ilmnes juba konverentsi ettevalmistavas komisjonis.

Nii toonitas konverentsi president A. Henderson juba oma avakõnes, et „maailm vajab rahu ja desarmeerimist, maailm nõuab rahu ja desarmeerimist, ning kui sellel konverentsil ei jõuta kokkuleppele, võib järgneda katastroof, mida maailm ei ole seni näinud.“ Sir John Simson: „Praegu, kus on mõduandev veel vanem põlv, kes on näinud ning mäletab sõjakoledu, on aeg asuda desarmeerimise teostamisele.“ Brüning: „Rahu töö, mis on alustatud Rahvasteliidu loomisega ja mida on jätkatud hilisemais aktes, nagu Briand-Kelloggi pakt, kutsus tungivalt desarmeerimise idee realiseerimisele, mis on ta loomulik lõpuleviimine. Vaja tõestada seniste rahukindlustamise aktide väärtust desarmeerimisega...“ j.n.e., j.n.e.

Prantsuse ettepanekud, eriti rahvusvahelise armee loomine on võetud vastu üldiselt heatahtlikult. Kuid nende sisulisest käsitlusest on seni kas mindud mööda või toodud esile arvustavaid kaalutlusi, eriti Briti dominioonide, siis Taani, Türgimaa, Norra, Helveetsia ja Soome esindajailt. Dominioonid ei poolda eriti „super-Etat“ („üliiriigi“) loomist riikide üle. Selgesti väljenduvad nende kahtlused India delegaadi A g h a n i kõnes, kes seab üles neli küsimust:

- Kuidas teotseb rahvusvaheline kõrgem võim, kuni sellised riigid, nagu Nõukogude Liit ja Ühendriigid jäävad väljaspoole Rahvasteliitu;
- millistel alustel moodustada organisatsioon, millel on ülesandeks juhtida rahvusvahelisi sõjajõude;
- kuidas võimaldada keskorganisatsioonile kiirete ja otsustavate sammude astumist tarbekorral ja
- kas otsused rahvusvaheliste sõjajõudude liikvepanekuks peavad järgnema hääleteenamusega või ühelhäälel.

Rea delegatsioonide poolt on ühtlasi märgitud, et prantsuse ettepanekud, nimelt rahvusvahelise armee loomine, annavad tõelisi tagajärgi julgeoleku kindlustuseks alles pärast tunduvat relvastuse vähendamist, s. t., et enne tuleb viia läbi desarmeerimine madalaima tasapinnani, kus relvastus ei ärata enam kahtlusi ega kartust ja alles siis moodustada julgeoleku organisatsioon. Kuna prantsuse ettepanekus käiks desarmeerimise ees julgeoleku organisatsiooni moodustamine.

Ühenduses sellega rõhutati vajadust viia ellu maksvaid rahvusvahelisi kohustusi julgeoleku ja rahukindlustamise alal võimalikult täiel määral. See nõue esines ülddiskussioonis seda selgemini, et Hiina-Jaapani konflikti arenemine on näidanud, kui võrra puudulikud tunduvad olema Rahvasteliidu pakti kohaldamise meetodid. Siin siduski enamuse väikeriike sellega relvastuse vähendamise nõude, teised, eriti prantsuse teeside pooldajad Poola ja väikeliidu riigid, — nõude saavutada lisagarantiisid vastastikusele abiandmisele rajatud uute rahvusvaheliste kohustuste kujul.

Vastastikusele abiandmise regionaalkokkulepete mõte leidis kaitsja Rumeenia esindajas. Enne seda oli aga Hollandi välisminister Beelairts van Blokland esinenud teesiga, et sellised kokkulepped kitsa ringi riikide vahel võivad kergesti käia vastu Rahvasteliidu pakti põhimõtetele.

Tõsteti esile, eriti Belgia välisministri Hymans'i poolt paktide ühtlustamist ja art. 16 käsitluse laiendamise vajadust.

Julgeoleku kindlustamise alal tegi Soome välisminister Yrjö-Koskinen ettepaneku luua riigipiiridel neutraalseid demilitariseeritud tsoone, tarvilise ulatusega, et raskendada sõjaliste kokkupõrgete tekkimist ja kindlustada julgeolekutunnet. Piirkondades, kus elulised keskkohad või riigikaitseks tähtsad punktid ei luba demilitariseerimist, tuleb piirata loodavais tsoonides asuvaid sõjajõudusid. Tsoonide loomine võiks sündida erikokkulepetega huvitatud riikide vahel täienduseks desarmeerimise konventsioonile.

Moraalse desarmeerimise nõue leidis konverentsil enamuses poolehoidu. Kuid ainult relvastuse vähendamisega kaasaskäiva ja tulevase vähendusi soodustava vahendina, mitte aga eeltingimusena esimesele sammule desarmeerimise alal, mis on konverentsi üldtunnustatud ülesandeks. Selles mõttes on leidnud Poola ettepanekud moraalse desarmeerimise alal toetust mitte ainult väikeliidu riikide, vaid ka paljude teiste poolt. Ka Leedu välisminister Zaunius toetas oma kõnes laiemas mõttes moraalse desarmeerimise nõuet.

Võrdsed õigused kõigile riigile desarmeerimise alal, mis üles seatud teesina ülddiskussioonil Saksa tolle-aegse riigikantsleri Brüningi ja delegaadi Nadolny, samuti Grandi (Itaalia) ja Litvini (N. Liit) poolt, leidis kaitset ka teisilt rahulepingutega relvastuste alal seatud riiki-

gelt — Ungarilt, Austrialt, Bulgaarialt. Nende esindajate väljendusest võis lugeda siiski välja teesi pehmenemist. Nii defineeris krahv Apponyi seda „võrdse õigusega teatavale relvastuste miinimumile“, vastavalt antud riigi geograafilistele ja muudele eritingimustele. Austria esindaja Pflügl kõneles juba järkjärgulisest võrdsuse teostamisest teatava võimalikult lühida aja jooksul.

Analoogiline tees õiguste võrdsuse järkjärgulise jaluleseadmise kohta desarmeerimise teostamisel esines ka Taani, Hollandi ja Helveetsia delegaatide kõnedes.

Mainida tuleb veel majanduslikude küsimuste esiletõstmist ülddiskussioonis, eriti rahvusvaheliste majandussuhete parandamise nõudena. Nii märkisid Belgia, Hispaania, Norra, Rumeenia, Austria, Eesti ja Tšiili esindajad tarvidust leida ühised abinõud, et lõpetada praegune seisukord, mida iseloomustati majandusliku sõjana.

II. Konverentsi otsese ülesande — relvastuse vähendamise ja piiramise probleemid. Relvastuse vähendamise ja piiramise tehnilised küsimused jäid ülddiskussioonis tihti varju üldiste julgeoleku probleemide ees. Paljude delegatsioonide esindajad puudutasid neid vaid möödaminevalt, reserveerides lähemad seisukoha avaldused komisjonide töödeks.

Konverentsi üldised sihid — tarvidus saavutada esimene samm — etapp relvastuse vähendamise ja piiramise sihis — on leidnud põhimõttelist tunnustamist pea erandita kõigilt väikeriikidelt, kes esinesid ülddiskussioonis. Abinõude alal nende saavutamiseks esinevad aga lahkuminekud.

Konventsiooni kava, nagu see on töötatud välja ettevalmistavalt komisjonilt, on vastuvõetav väikeriikide delegatsioonide rõhuvale enamusele läbirääkimiste alusena. Otsesed on seda deklareerinud 20 väikeriigi ümber.

Kaugemale ulatavaid lahendusi relvastuse vähendamise probleemile, kui see võimalik konventsioonikava piirides, on pannud ette Hispaania, Türgi ja üksikuis punktides mõningad teised väikeriigid.

Pea üldiseks nõudeks muutus konverentsil ka lalale tungiv relvade kaotamine maa-, mere- ja õhujõududel. Siin mõne tähtsama riigi seisukohti: Briti: a) allveelaevade kaotamine, b) merejõudude piiramise alal valmis töötama kaasa, et leida võimalusi sõjalaevade suuruse ja kahurite kaliibri vähendamiseks ja d) samuti maajõudude suurtükide kaliibri vä-

hendamiseks. Ühendriigid: a) pooldab allveelaevade kaotamist, b) valmis ühinev ettepanekutega tsiviil-elanikkonna kaitseks õhupommituste vastu, d) tarvili- sed on erikiitendused eriti pealetungiks määratud relvadele — soomusvankreile ja raskele kahureile ja e) valmis proportsionaalsel alusel vähendama neis kokkulepetes ettenähtud arvused merilaevade tonnaaži kohta, kui kõik Washingtoni lepingu osalised ühinevad selle plaaniga. Itaalia: a) maajõudude alal: igasugu raske- suurtükiväe ja soomusvankrite (tankide) kaotamine, b) merejõudude alal: üheaegne liini- ja allveelaevade ja lennukite emalaevade kaotamine ja õhujõudude alal: pommituslennukite kaotamine. Jaapan: a) liinilaevade tonnaaži ja kahurite kaliibri vähendamine, b) lennukite emalaevade kogutonnaaži vähendamine; valmis kaaluma nende täielist kaotamist, samuti keeldu sisse seada laevadel platvormi lennukite maandumiseks ja d) allveelaevade suhtes minna mitte kaugemale Londoni lepingust; kui kitsendusi teha sõjalaevade tarvitamiseks, siis juba kõigile laevaliikidele. N.-Vene: Litvinov tuletab alguses meelde Vene ettepanekut üldiseks täieliseks desarmeerimiseks Genfi konverentsil ja ettevalmistavas komisjonis, kuid siiski N.-Liidu delegatsioon on valmis arutama relvastuse vähendamise ettepanekuid. Pooldab täielist keeldu järgmistele relvadele: a) soomusvankrid (tankid) ja kaugelelaskjad raskeid kahurid, b) laevad mahutusega üle 12-tollilise kaliibriga, d) lennukite emalaevad, e) sõja-dirishaablid, f) rasked pommituslennukid, pommide tagavarad ja muud lennukit tarvitavad hävitusvahendid.

Nii siis näeme suuri arvamiste lahkuminekuid üksikute relvliikide määramises, missuguste kohta peaks käima keeld.

Üldist poolehoidu aga on leidnud keemiliste ja bakterioloogiliste sõjavahendite täieline keeld, mis rea delegatsioonide soovide järgi peab ulatama nende vahendite tarvitamise ettevalmistamisele rahu ajal.

Ülddiskussiooni tulemusi kokku võttes, peab tähendama, et kõigi ilusate sõnade taga on palju vastuolusi. Itaalia seisavad Vahemeres Inglise lahingulaevad ja lennukite emalaevad — need väja kaotada; samuti ähvardavad Prantsuse pommituslennukid — maha. Inglise ja Ameerika lahingulaevu hirmutavad allveelaevad — väja kaotada; jaapanlased aga ütlevad, et olevat päris rahulikud kaitserelvad. Prantslased nõuavad julgeole-

kut. Sakslased üheõiguslust. Venelased täielikku desarmeerimist. Poolakad moraalset desarmeerimist. Siin on tõesti raske leida ühine mõõdupuu, aga käskida neid „suurusi“ ei saa keegi. Kuid teisest küljest ei ole „Desarmeerimise Lepingu“ sõlmimine ka käkitegu. Ta nõuab suuri ja suuri pingutusi, kaalumisi ja vahekorde selgitamist, et olla mõjuvaks teguriks maailma riikide julgeolekuks. Ses mõttes märkis nii mõndagi huvitavat konverentsi president A. Henderson ülddiskussiooni lõpusõnas, mis oli asjalik ja tagasihoidlikult optimistlik. Ta tähendas, et ülddiskussiooni 50 kõnet on peetud vaimus, mis lubavad konverentsil jätkata oma töid hea lootusega praktilistele ja kaugele-ulatavale tagajärgedele. On olemas tahe piirata radikaalselt praeguseid sõjaettevalmistusi, kui on saavutatav kokkulepe meetodite ja tingimuste kohta. Üheltki poolt ei oie tõstetud põhimõttelisi takistusi konverentsiooni kava kui läbirääkimiste raami vastu; on tehtud küll ettepanekuid ta ulatuse laiendamiseks. Relvastuste piiramise ja mõjuva kontrolli põhimõtet võib pidada lõplikult vastu võetuks.

Üldiselt on tunnustatud vajadust kui mitte täiesti keelata, siis piirata ja korraldada (reglementeerida) eri-

liselt agresiiiv-iseloomu kandvate relvade tarvitamist, eriti õhujõudude alal. On samuti esitatud ettepanekuid eralennuasjanduse internatsionaliseerimiseks ja teatavate õhujõudude andmiseks Rahvasteliidu käsutusse. Keemilised ja bakterioloogilised sõjavahendid on mõistetud hukka üldiselt ja pandud ette keelata mitte ainult nende tarvitamist sõjas, vaid ka valmistamist rahu ajal. Arvab, et konverents ei lähe töötama välja sõjapidamise reegleid tulevikuks, nüüd kus on keeldutud sõjast Pariisi paktiga.

On tunnustatud, et käesolevat konverentsi tuleb pidada vaid esimeseks etaabiks teel täielikumale desarmeerimisele, milleks alatine järelvalve-organism peab valmistama teed.

Konverentsi ülesanded osutavad väga täielisteks. On üles võetud kogu julgeoleku ja rahuorganiseerimise probleem ühenduses desarmeerimisega. Samas hindavad mitmesugused delegatsioonid õige erinevalt konverentsi töö üksikute elementide tähtsust. Üldkomisjoni ja tehniliste komisjonide töö saab olema aega nõudev ja raske, kuid ülddiskussiooni järgi võib sellest õigustatult loota positiivseid tulemusi.

(Järgneb.) A. La.

Boris Šeremetjevi rüüsteretk Eesti- ja Liivimaale a. 1703.*)

H. Sepp.

III.

Nagu käesoleva teema käsitlemisel nägime, kujunes lõplikul kujul Eesti ja Liivimaa vastu suunatud retke kava 1703. a. augustikuu esimesel poolel. Koostas selle Šeremetjev, kuna kinnitas tsaar ise. Retke suund oli nüüd teine kui 1702. a. Rüüsteretkete aegu 1701. ja 1702. oli peale Erastvere ja Hummuli lahingut laastatud Lõuna-Eesti alast Võru-, Valgamaad, enamik Tartumaast; lõuna osa Viljandi- ja kagu osa Pärnumaast, kuna Läti aladest esijoones kannatanud Põhja-Läti alad Marienburgi piirkonnas ja sealt edasi Lõuna-Liivimaa keskosad kuni Volmarini ja sealt veel edasi lääne ja loode suunas. Üsna oluliselt lahku

läks ka Šeremetjevi väe koosseis rüüsteretke aegu 1703. selle koosseisust 1701. ja 1702., kus Šeremetjev enne rüüstamist pidi lööma Schlippenbachi juhatusel olevat Liivimaa väliväge. Sellega on seletatav arurikka jala- ja tugeva kahurväe kaasavõtmine. 1703. a. retke kava koostamisel ei arvestatud mitte enam välilahingut, pidades nähtavasti Schlippenbachi väge vastupanuvõimetuks. Ei peetud siis vajalikuks ka mitte jalaväe kaasavõtmist, mida muidugi Šeremetjev siis oleks vajanud, kui ta oleks arvestanud Schlippenbachi tõsisema vastupanuga. Nähtavasti oli Šeremetjevil Schlippenbachi väliväe võitlusvõimest kaunis hea informatsioon. Et välilahingut ei arvestatud, ja et retke eesmärk pidi olema rüüstamine, koostati vägi ainult ratsaväeosadest. Nimelt

*) Vt. „Södur“ 27/28, 29/30, 31/32 s. a.

võttis Šeremetjev kaasa 9 dragunite polku; kui kaasa arvata veel Ilandti polku, mis nagu nägime, ka rüüstetegevusest osa võttis, siis saame kokku koguni 10 dragunite polku; peale selle oli retkel veel kaasas irregulaarne ratsavägi, koostuv kasakatest ja Volgaäärsetest Vene võõrrahvastest, tatarlastest, kalmükkidest j. t. Retke aegu 1701. a. lõpul ja 1702. a. alul oli kaasas olnud 6 dragunite polku 3 kahuriga, irregulaarset ratsaväge 6000 meest, 1702. a. suvise retke aegu 9 dragunite polku 10 kahuriga, irregulaarset ratsaväge aga võrdlemisi vähe. Retke aegu 1703. a. oli aga kaasas 9—10 dragunite polku 24 kahuriga ja Vene sõjaajaloo uurija Maslovski arvestuse järgi 3700 irregulaarset ratsaväelast, seega siis rohkem kui pool enam kui 1702. a. suvise retke aegu.⁶⁶⁾ Nagu varem nägime, pidi juhul, kui jalaväge kaasa võetakse, jalaväe jaoks kaasas olema ka küüdid, et jalaväe aeglane liikumine ei segaks ratsaväe kiiret edasiliikumist. Järelikult arvestati selle retke aegu peamiselt just kiiret edasiliikumist. Vene ratsaväe laviin pidi nobeda talitamisega, kiiresti edasi veeredes, terroriseerima vastase ja maaelanikkonna ja ühes sellega sooritama oma peaülesande Eestimaa keskosa ja Viljandimaa lõpliku rüüstamise. Arvestades Šeremetjevi rüüsteretkete operatiivset ilmet eelmiste retkete aegu, võime arvata, et Šeremetjevi väe eesotsas liikusid just irregulaarsed ratsaväeosad, koostuvad kasakatest, tatarlastest, kalmükkidest, muidugi seevõrt, kuivõrt neid ei kasutatud mõnesugusteks erilisteks ülesanneteks. Meie nägime ka, et Šeremetjev 1703. a. retke aegu, nagu ka 1702. a. suvel, saatis pealaagrist välja rüüstesalku teatud piirkondade laastamiseks; näit. laastati säärasel kombel eriliste ratsaväesalkade poolt Rakvere ümbruskond 5./6.—9./10. septembrini. Säärasel kombel talitati ka Rakverest edasi liikudes Paide kaudu Viljandisse, kusjuures Viljandist erilised väeosad saadeti Põltsamaa ja Ruhja piirkonda. Nii vajus Šeremetjevi vägi laviinina paar päeva hiljem ka üle Väikese-Emajõe ja tolleaegse Tartumaa Petserisse. Võime enesele ette kujutada, kuidas kaitseta Eesti küladesse sageli esimeses järjekorras sisse tungisid Vene irregulaarsed ratsaväesalgad, koostuvad kasakatest, baškiiridest, tatarlastest j. t. Külla voolanud laviin tegi ääretu kiirusega hävitustöö. Hirmust ja õudusest haaratud talupoegkond suutis seejuures sageli vaevalt põgeneda. Keda maha ei tapetud, võeti vangina kaasa, eriti meeleldi sõdurite poolt just naisi. Vene rüüstesalkade tegevus pidi jätma rahva mälestisse sügavad jäljed, mida

hiljem mõnevõrra võisid küll tumestada muljed õudsest raskest katku ajast. Vene rüüsteretkete aegu avaldusid iseloomulised Ida-Euroopa sõjapidamisviisi ilmelised põhijooned, mis eeskätt leidnud käsitlemist Kesk- ja Lõuna-Venemaa legendikkudel, eriti just venelaste ja tatarlaste vaheliste võitluste aegu. Venelased, kes polnud osanud omandada täiel määral tatarlaste lahingu taktikat ja strateegiat, olid siiski üsna põhjalikult tutvunud tatarlaste rüüstamisüsteemidega maa põhjaliku laastamise ja elanikkonna terroriseerimise näol. Pealegi kuulus ju Vene sõjaväkke tunduval määral just tatarlasi ja teisi stepirahvaid, kelles kandus eisiade sõjapidamisviis põlvest-põlve edasi. Oluliselt sarnanesid neile oma talitusviisiga kasakad, kelle sõjaline tegevuselaad oli välja kujunenud võitluses tatarlastega j. t. stepirahvastega. Eesti- ja Liivimaa tasandik osutus Vene irregulaarsele ratsaväele väga soodsaks sõjaliseks teotsemise alaks, mis maale oli sedasaatuslikum, et ta ei omanud säärast sügavust, nagu näit. Soome. Muidugi olid Vene rüüstesalkade tegevusel suureks abiks maal pikuti ja risti läbilõikavad teed, kusjuures üksiksalkade tegevus kandus koguni külavaheliste teedele.

Jälgides Vene rüüstesalkade tegevust aastail 1701, 1702 ja 1703, näeme, et üksikud polgud võtsid korduvalt osa suurematest rüüsteretketest; nii näit. esineb esimese suurema rüüsteretke aegu 1701. a. lõpul ja 1702. a. alul Murzenko, Bahmetjevi ja Meštšerski polk. Šeremetjevi suvisel retkel oli kaasas Baueri, Volkonski, Ignatjevi, Meštšerski ja jälle Murzenko polk, siis umbes pooled neist ratsaväepolkudest, mis tal kaasas oli 1703. a. sügisretkel. Murzenko nimi kordub veel nii sageli rüüsteretkete aegu, eriti just 1707. ja 1708. a., mil jälle maad põhjalikult ja seekord esijoonel Lõuna- ja Kesk-Liivimaad laastati. Eriti Murzenkost näib Šeremetjev ise olnud olevat heas arvamises. Omas esitises tsaarile 1701. a. detsembrikuu alul (2./3. dets.) leiab ta, et Murzenko on temale väga vajalik, ta oma väeosaga olevat alatasa liikvel, ja et teda kasutatavat mitmesugusteks eriülesanneteks. Ilma temata olevat piinil raske läbi saada. Šeremetjev peab vajalikuks, et Murzenkole enesele ja teistele tema väeosa ülematele makstakse täis palk. Hea olevat, kui temale antakse terve küla, et teda koguni teha koduseks, ja et ta ka naise

⁶⁶⁾ D. O. Maslovskji, Zapiski po istorii voenovo iskusstva v Rossii. Võpusk I-i S.-Peterburg 1891, lk. 84.

kaasa tooks. Kui niipea polevat vaibe-
varamõisasad, siis võidavat temale anda ko-
jamõisadest. Tsaari resolutsiooni järgi pidi
temale makstama palka ja antama esimene
vaibevaraküla.⁶⁷⁾ Teisest Šeremetjevi esitise-
st (sept. 1701.) märkame ka, et Šeremetjev üldse
ei näi suurt lugu pidanud olevat venelastest
polkovnikutest. Nii peab ta omal kohal
kõlbmatuks Nikita Meštšerskit, kes oma
polguga ka 1703. a. retkest osa võttis, olgugi
et ta väärivat au ja olevat hea südamega,
kuid polgu juhatamine polevat tema asi.
Küsib, kas tema aset ei võiks täita Nikolai
von Werden.⁶⁸⁾ Tsaar oma resolutsioonis
leiab ka, et vürst Nikita on samasugune kui
teised, nad ei oskavat midagi.⁶⁹⁾ Kuid nä-
tavasti pole siiski nõus tema asemele uue
polkovniku määramisega. Kui Šeremetje-
vil 1701. a. olid tühjad mitmed polkovnikute
kohad, mis olid olnud välismaalaste käes,
pani ta ette välismaalasi allpolkovnikke.⁷⁰⁾

Sõjategevuse aegu Eesti- ja Liivimaa
vastu näemegi, et vene regulaarsetes polku-
des ohvitseri kohtadel on palju välismaalasi,
nii jalaväe kui ka dragunite polkudes; ir-
regulaarses ratsaväes näib olnud olevat neil
kohtadel kasakaid ja tatarlasi.

Küsida tuleb veel, kas Vene rüüsteret-
kete aegu polnud just mõnedel väeosadel
erilisi ülesandeid, nagu tapmine ja põleta-
mine, et sel teel laastata maad ja terrorisee-
rida inimesi. Neevalinna postmeister Thor-
woest kirjutas 17./18. augustil 1702. a. kant-
seleikollegiumile Stokholmi, kui venelased
valmistudes Šeremetjevi Liivimaa retke aegu
Ingeri vallutamisele, mille esimeseks sam-
muks pidi olema Pähkinalinna piiramine,
rüüstasid Ingerit, vangistasid ühe kapteni,
kes teatanud, et pealetungiv vaenlane ole-
vat 10.000 mehe suurune, peale selle olevat
veel kaasas muude hulgas 1000 meest, kelle
ülesanne olevat tapmine ja põletamine, neile
olevat maal kõik teed tuttavad. Need saa-
nud tsaarilt käsu põletada maad Neevalinna,
Narva ja Tartu vahel,⁷¹⁾ s. o. Ingerit. Selle
kirja järgi otsustades, tohiks arvata, et In-
geris põletamine oli ülesandeks tehtud just
ülehe polgule. Eesti- ja Liivimaaal teotseva-
test polkudest võis säärane ülesanne langeda
just kasakatest, tatarlastest, kalmükkidest j.t.
stepirahvastest koostuvaile väeosadele. Kroo-
nik Kelch jutustabki, nagu juba varem
nägime, et Rakvere ümbruskonnas palju hä-
vitustööd on toime pannud kalmükid.⁷²⁾
Oleks aga siiski koguni ekslik, kui meie
Šeremetjevi väe rüüstetegevuse paneks ainult
nende arvele, kahtlemata võtsid sellest osa
ka teised väeosad, sellele osutab ka Šeremet-
jevi päevik.

Tõsiasi on aga see, et Šeremetjev kiire
liikumise ja rüüstetegevusega püüdis peale
laastamise terroriseerida maaelanikkonda.
Küsida tuleb, kuivõrt selleks kasutati tava-
lisi vene võtteid, nagu kroonik Kelch seda
iseloomuliselt Vene retke puhul Narva alla
1700. a. venepäraseks nimetab.⁷³⁾ et levitada
jutte väga suure väe pealetungist. Samuti
jutustab Kelch, et Vene pealetungi puhul
1703. a. olevat üldiselt valitsenud esialgu
arvamine, et neid on 40.000.⁷⁴⁾ Pole teada,
kust saadi säärane veene. Nagu allikatest
selgub, ei saadud venelastelt vange, nii ei
võinud see teade saada siit alguse. Vahest
levitasid sääraseid teateid meelega laiali
enne retket üle tulnud üksikud Vene väe-
salgad, et seega terroriseerida elanikkonda
ja murda rootslaste vastupanu tahet. Laiali-
levitatud teated võisid edasi kanduda põge-
nejate läbi või jälle ulatuda rootsi luure-
salkade kõrvu, kes enne venelaste ületulekut
selles piirkonnas liikusid. Teadmine, et
vastase jõud on suures ülekaalus, mõjub
kõigepealt masendavalt hulkadele, osalt mui-
dugi ka komandeerivale personaalile. Viima-
sele muidugi sel juhul, kui tal pole aimu
vastase väe väärtusest. Nii oli see Vene
sõjaretke puhul Narva alla 1700. a. Rootsi-
Vene vahelistes sõdades 16. sajandi teisel
poolel ja 17. sajandil teotses Vene harilikult

⁶⁷⁾ Tsaar Peetri resolutsioon Šeremetjevi esi-
tisele 2. detsembril 1701. a. dat. Preobražensko-
jes 9. veebr. 1702. a. (Bötškov), pis'ma i bumagi
imperatora Petra Velikavo, II, lk. 14 „Polkovnik
Moisej Murzenok, službõ evo mnogo i nadobnoi
tšelovek.. bez takovo tšeloveka pri granice bõt'
nelzja“.

⁶⁸⁾ Von Werden oli ühes oma polguga 1700. a.
Narva all, võttis korduvalt osa Liivimaa vasta-
sest sõjategevusest. 1704. a. opereeris väga õn-
nelikult Emajõe laevastiku vastu Kastre juures
ja võttis hiljem osa Tartu ja Narva piiramisest
ja sõjategevusest Liivimaaal 1704. a.

⁶⁹⁾ Tsaari resolutsioon Šeremetjevi esitisele
3. sept. 1701. a., dat. Preobraženskojes 9. veebr.
1702. a. (Bötškov), Pis'ma i bumagi imperatora
Petra Velikavo, II, lk. 12.

⁷⁰⁾ Tsaar Peetri resolutsioon Šeremetjevi esi-
tisele 3. sept. 1701. a., dat. Preobraženskojes 9.
veebr. 1702. a. (Bötškov), Pis'ma i bumagi im-
peratora Petra Velikavo, lk. 12—13. Ka ei leia
Šeremetjev kuigi kõlvulikumid olevat vene vabriku-
tes tehtud relvad. Oma esitises 2. dets. 1701. a.
(lk. 14) kirjutas ta tsaarile: „Prislano iz Ka-
zanskavo prikazu dragunam 500 fuzej, i te fu-
zei ne godjatsja, dlja tovo tšo oni Tul'skoi ra-
botõ, a ne Nemeckia“.

⁷¹⁾ Neevalinna postmeistri Thorwoesti kiri
kantselei kollegiumile, dat. Neevalinnas 18. aug.
1702. a. Yrjö Koskinen, Lähteitä Ison Vihan
historiaan. I. Helsingissä 1865, lk. 45.

⁷²⁾ Kelch, Continuation, lk. 350.

⁷³⁾ Kelch, Continuation, lk. 127.

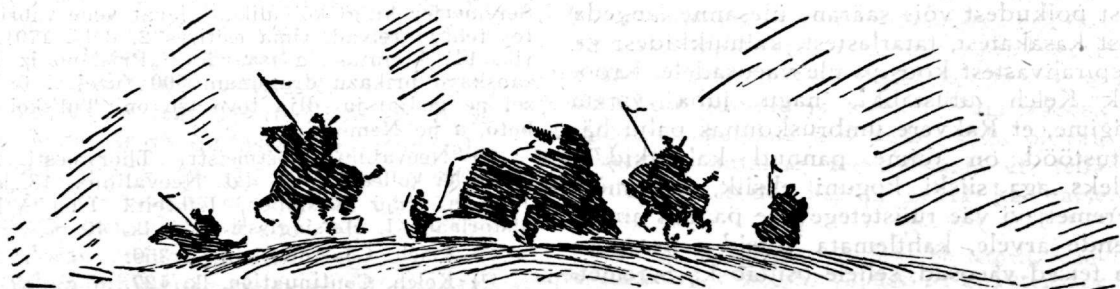
⁷⁴⁾ Kelch, Continuation, lk. 347.

ikka suurte massidega, kuna sageli, nagu seda oli näha Vene vastasest sõjategevusest 1656—1658, rootslastel oli vastu panna vaid mõnituhat meest, ja juba nendega suudeti osava juhtimisega pidurdada venelaste peale tungisid ja vahetevahel venelasi välilahiingutes koguni lüüa. Tsaar Peetri ajal oli nüüd olukord hoopis muutumas. Just aastatel 1701—1703, kui Vene väed teotsesid Eesti Liivimaa ja Ingeri vastu, komplekteeriti regulaarseid jala- ja ratsaväe osasid, kes said kindla väljaõppe ja ühes sõjalise tegevusega ka vajaliku harjumuse. Tugevamate Rootsi välivägede puudumise tõttu Eesti-Liivimaal, Ingeris ja Soomes, suudeti saavutada võite ja seega järk-järgult kasvatada Vene väe enesetunnet, mis peale katastroofilist lüüasaamist Narva all a. 1700 oli olnud nii mäsundunud. Igatahes olid need aastad suursureks ja väärtuslikuks eelkooliks pärastiseks sõjategevuseks.

Tuleb peatuda veel küsimusel, mis oli Šeremetjevi rüüsteretke lõppeesmärk 1703. a. Et Šeremetjevi retke otseseks sihiks oli Eesti- ja Liivimaa laastamine, sellega juba tutvusime. Kuid sellel rüüstamisel pidi olema ka mingisugune kaugem siht. Šeremetjevi retked 1701. lõpul ja 1702. alul ja 1702. a. suvel polnud iseloomult mitte ainult rüüsteretked, vaid nendega oli seotud ka Schlippenbachi väliväe loomine, mis õnnestus osaliselt 1701. a. lõpppäevadel Erastvere juures (29./30. det.) ja 1702. a. suvel Hummulu juures (18./19. juulil). Esimesele retkele järgnes rüüsteretk Tartumaa kagu osadesse kuni Emajõe ni, mis tegi Schlippenbachi võimatuks sõjalise baasina kasutada seda ala. Schlippenbach võis jääda vägedega laagrisse Sangastesse, kuid peale Hummulu lahingut toimunud rüüstamise peatus ta pikemalt Pärnus, siirdudes peakorteriga Viljandisse, koondades hiljem väed Rakvere ümbruskonda. Peale 1703. a. sügist retket pidi ta sealt aga tõmbuma Tallinna piirkonda. Selge oli, et väliväe ülalpidamine oli nüüd veel raskem kui eelmistel aastatel.

Kuid tundes lähemalt toleaegeid sõjasündmusi, tuleb konstateerida, et rüüsteretkega 1703. a. valmistati ka veel pinda Tartu ja Narva vallutamiseks a. 1704. Selle küsimuse lähem jälgimine ei kuulu aga enam siia.

Küsida tuleb veel, kas poleks Schlippenbach suutnud pidurdada Šeremetjevi rüüsteretketegevust? Ja kas poleks ta pidanud kasutama selleks mõnd loomulikku barjääri, nagu Narva jõe liini? Olles tuttav Schlippenbachi sõjategevusega 1703. a., tundub, et see oli üldiselt loid. Eriti kohmakas ja algatusvõimetu näib olnud olevat luure. Selles oleks Schlippenbach tingimata pidanud avaldama enam aktiivsust. Hoolikama luure teel oleks ta ehk suutnud saada kindlamaid andmeid venelaste pealetungi suunas. Eriti vähe tähelepanu näib ta pööranud olevat vaenlase ettevalmistustele Vihtse juures. Ta käib ilmaaegu peale Löschern von Hertzfeldtile, kes oma ülesande Peipsi järve lõunapoolses osas oli täitnud võrdlemisi tagajärjekalt, et see sooritaks luuret Vasknarva juures, ise aga teeb maavägedega väga vähe ära. Vaenlase vägede kontsentreerimine Jamburgi piirkonda oleks pidanud köitma enam tema tähelepanu ja ta oleks pidanud arvestama vaenlase ületuleku võimalusi Vihtse juures. Tõsiasi on küll see, et Schlippenbachi välivägi oli võrdlemisi nõrk nii hulgal kui kvaliteedilt. Kuid siiski oleks pidanud ta püüdma mõnevõrra vaenlaste pealetungi takistada. Venelased avaldasid luures palju enam agarust. Tõsi küll, siin olid neile igapidi abiks olnud Ingeri vallutamisel vene rahvusest elanikud, nagu neil näivad alatasa võrdlemisi head andmed olnud olevat Narva üle, peamiselt muidugi sealsete vene soost elanikkude tõttu. Venelaste aktiivsusele luures tuli lisaks nende eneseteadvus, mida suurendas nende arvukus. Sõjategevus 1703. a. osutab sellele, et Liivimaal oli vajadus paremate vägede ja energilisema juhtimise järel.

Möödunud aasta saavutisi sõjaasjanduses.*)

D. Relvastus.

Sel alal on hoolsasti jätkatud eelmistel aastatel ettevõetud uurimisi ning katseid, kusjuures on saavutatud nimetamisväärsed tulemusi.

Prantsusmaal on töötamisel uus poolautomaat püss, kal. 8 mm, kk praeguse püsskuulipilduja asemele ja raskemat tüüpi rk kal. 13 mm — õhukaitseks ja soomusmasinate vastu. „Stokes“ on asendamisel uue tüübilise „Stokes-Brandti“ miinipildujaga, mis on heade laskeomadustega ja võib viisata 3,2 kg miini 2200 m peale. Kuuldub häält, mis nõuavad praeguse kal. 75 mudel 97 suurtüki asendamist uemaga, millel oleks suurem laskekaugus, laiem vertikaal- ja horisontaalsektor ja mida saaks kasutada ka õhukaitseks.

Inglismaal oli katsetamisel: Vickers-Armstrongilt konstrueeritud „Peterseni“ püss kal. 7 mm, magasiniga 10 padrundi jaoks ja võrdlemisi suure laskekiirusega ning vaevalt tuntava õlassetõuke jõuga; „Browning'u“ süsteemiline automaatpüss kal. 7,62; ja jalaväe miinipilduja kal. 75, mis kandmisel jaotatakse 5 osaks.

Saksamaal on Kieli ins. Gerlich'ilt leiutatud uus n.n. Halger-Ultra-Geschoss püssikuul, mille algkiirus ning läbilöögi jõud on senisest märksa suurem. Katsetel erilise kal. 7 mm karabiniga ja kuuli raskuse juures 6,5 gr ja 9 gr saavutati algkiirus vastavalt 1450 ja 1390 m/sek, kusjuures 50 m peale kuulid läbistasid 8 mm paksu terassoomuse. Seda leiutist mõeldakse ära kasutada püssi ja suurtükiraudade lühendamiseks.

Põhja-Ameerika Ühendriikides katsetati õhukaitse kuulipildujaid kal. 12,7, mis olid neljakaupa (T_1) ja kahekaupa (T_2) monteeritud ühele alusele ja varustatud kaugusemõõtjaga; neid relvu kandev sõiduk võib liikuda ka väljaspool teid. Suurtükiväe alal eksperimenteriti uut kal. 155 mm haubitsat, mis tulistab 43 kg mürsuga 15,5 km kaugusele.

Belgias on võetud saatesuuntükina tarvitusele miinipilduja kal. 76; mürsu raskus 4,6 kg, laskekaugus 2200 m. Kuulipildujate üksuste tarvis konstrueeriti käsivanker padrunit ja ka rk veoks lahinguväljal; vankrit tõmmatakse eest või tõugatakse tagant kahe

mehega. Vankril asudes kuulipilduja võib ka tulistada.

Eriti tähelepanuväärseid edusamme on möödunud aastal tehtud soomusmasinate materjalosa valdkonnas. Siin konstrueeriti ja on praegu konstrueerimisel rida uusi tüüpe ja täiendati vanu. Esimeste hulgast tuleb kõige pealt ära märkida väiketanki Garden Loyd Mark VII, millist võiks lugeda tankitööstuse värskeimaks ning täiuslikumaks saavutiseks; oma väikse kogu, kiire liikumise, suure paenduvuse ning manööverdamisvõime tõttu on ta väga kohane mitmesuguste lahinguülesannete, eriti aga luure täitmiseks, nagu sellest annavad tunnistust Inglismaal läbiviidud vastavad katsed; peale selle võib teda tagajärjekalt kasutada liikuva alusena õhukaitse relvade, miinipildujate j.n.e. jaoks või veovahendiaks lahinguväljal laialipaisatud võitlejate gruppide varustamiseks laskemoonaga. Teisi sellesarnaseid lahingumasinaid olevat konstrueeritud Adamov-Brünn'ilt ja insener Sabathé'lt Prantsusmaal; neist viimane tüüp — n.n. ühemehe tank olevat 18 HP jõulise mootoriga, omavat kiiruse 8 km tunnis ja tegelikult kujutavat endast iseliikuvat soomusautotkuulipildujat, kes kihutab lahinguväljal ringi ja tulistab sealt kus talle meeldib.

Mis puutub kergtankidesse, siis sellel alal toimetati katseid nelja isetüüpi Renault'iga M. 29 (S.T.A., S.T.B., A.T. ja B.T.) ja mõne Tšehhoslovakkia masinaga K.H. 60 ja K.H. 90, milledest kahe viimasega polevat veel saavutatud kõigiti rahuldavaid tagajärgi. Samal ajal Saksa sõjakirjandus kuulleb, et Jugoslaavias proovitakse suure saladuse all mingit Renault'ist ja Christie'st konstrueeritud uut tüüpi tanki, mille tähtsamaks omaduseks on see, et ta liigub turbiini abil, mis lubavat arendada senikuulmata kiiruse 72 km tunnis; mootori müra ei olevat peaaegu sugugi kuulda ja lülükute plagin välditud Christie metallist mudeli asendamisega Kegresse'i tüüpi lülukuiga.

Inglismaal on konstrueeritud kaks uut kergtanki tüüpi: M. I (Vickers-Garden Loyd M. III) kaalult 5 tonni ja M. II (Vickers-Armstrong M. 31 — 7 tonni, mõlemad kiirusega kuni 40 km tunnis. Teiste uemate tüüpide hulgast väärivad tähendamist: a) uus 16-tonniline Vickers'i tank kiirusega 32 km tunnis ja 5 kuulipildujaga, milledest üks suurekaliibriline ja määratud

*) Vt. „Södur“ nr. 31/32 s. a.

teotsemiseks tankide vastu; b) ameerika mudel T.2 — 15 tonni ja uus Christie — proovimisel Aberdeen'i poligonil; d) prantsuse rasketanki 2 C uued mudelid 3 C ja D milledest eriti viimane omab tugeva soomuse ja võimsa relvastuse kahe haubitsa kal. 155, ühe suurtüki kal. 75 ja 12 kuulip. näol; c) Vickers'i ja Schneider-Laurent'i amfiibtankide uued tüübid; g) Schneider'i kuulipilduja auto lülilikul, relvastatud ühe suurtükiga kal. 37 ja ühe kuulipildujaga; h) kuulipilduja auto nelja õhukaitse kuulipilduja tarvis; auto on kaheksa rattaga ning kohandatud liikumiseks väljaspool teid, liikumise kiirus teedel kuni 40 km tunnis; omab horisontaalsektori 360° ja on varustatud kaugusemõõduga.

Olevate andmete järele möödunud aasta suvel tähtsamates Euroopa riikides oli tanke varustamisel järgmiselt.⁵⁾ Inglismaal: Vickers M I ja II — 220 tk.; Mark V — 100 tk.; kergtanke M I ja II (Vickers-Garden Loyd) — 15 tk.; Garden Loyd — 200 tk.; pioneritanke — 20 tk.; Birchguns'i tanke 18 kl. suurt. tarvis — 25 tk. Prantsusmaal: Renault 26 — 200 tk.; Renault N. C. 27 ja uumat konstruktsiooni — 1500 tk.; Renault spetsiaal raadio ja varustamise tarvis 1200 tk.; Mark V — 100 tk.; tanke 2 C. — 90 t.; tanke 3 C. ja D. — 10 tk.; tanke St. Chamond — 50 tk.; amfiibtanke Schneider-Laurent — 62 tk. Belgias: Renault 17 — 49 tk. Poola: Renault 17—100 tk.; Renault 27—120 tk.; Renault N. C. 27—40 tk.; tüüp 2 C. — 25 tk.; tanke Mark V — 20 tk.; Renault sg tarvis — 10 tk.; Garden Loyd — 20 tk.; Vickers-Garden Loyd kergtanke M. II — 10 tk. Tšehhoslovakkia: Renault 17—30 tk.; Kolo Housenka (K. H. 50) — 50 tk. Jugoslaavia: Renault 17—15 tk.; Renault-Christie — 50 tk.; Renault 27 — 50 tk. Rumeenia: Renault 17 — 75 tk.; Schneider tüüp 16 — 75 tk. Venemaal: Whippet keskmine — 50 tk.; Renault Rossitzli — 170 tk.; Mark V — 20 tk.; Garden Loyd — 10 tk.

E. Doktriin ja väljaõpe.

Peab ütleva, et doktriini alal möödunud aastal ei sündinud tõsisemat murrangut senistes tõekspidamistes. Sõjakirjanduses on küll arutatud mõningaid sellesisulisi küsimusi, kuid neil puudub üldiselt laiem ulatusega ning doktriini määrav tähtsus või jälle nad on kerkinud esile juba eelmistel aastatel.

Viimaste hulka võiks lugeda näiteks alatiste (permanetsete) välikindlustiste küsimuse. Nende ehitamise kallal — nagu juba tähendatud eelpool — on läinud aastal töötatud eriti intensiivselt Prantsusmaal, kus piiriäärsete fortifikatsiooniliste tööde peale olevalt assigneeritud suuri rahasumme, kokku ümarguselt 3800 miljonit franki. Samuti ka

Belgia on asunud oma Maailmasõjas tublisti kannatada saanud kindluste, eriti Liège'i ja Namur'i kindluste renoveerimisele ja täiendamisele; ühes sellega olevat kavatsatud uusi kindlustusi Saksa ja Luksemburgi piiril Arloni, Gouway, Behe jõe ja Harve'i kõrglaval — eesmärgiga mitte jätta kaitseta seda riigi territooriumi osa, mis asub idapool Maas'i jõge. Eelarve ümarguselt 650 miljonit franki, juure arvatud ka uute suurtükkide soetamine.

Seoses nende Prantsusmaa ja Belgia sammudega, mis nõuavad nii suuri rahalisi kulusid ja näevad ette Maailmasõja suurtükiväelt võrdlemisi kerge vaevaga maatasat tehtud fortide restaureerimise ja isegi uute juureehitamise, on sõjakirjanduses kaalutud küsimust, millist osa saaksid etendama alatist välikindlustised tulevikusõjas, kas nad on üldse mõeldavad nüüd, kus purustamistechnika on suuresti arenenud, eriti mis puutub suurtükiväesse, kelle kuulide vastu ei suudetud enam ehitada küllalt kindlaid varjendeid ja katteid. Selle küsimusele on vastatud mitmeti, kuid tüübilisemaks võiks lugeda rumeenia major Ion'i lahenduse, kes arvab et: a) alatiste fortifikatsiooniliste ehitiste elemendid peavad oma dimensioonilt olema väikesed, järgustatud sügavusse ja tõusma võimalikult vähe üle maapinna; b) nad peavad eeskätt võimaldama organiseerida pidevaid tuletökeid, iseäranis jalaväe relvade kasutamiseks; d) ehitised tulevad konstrueerida jalaväe tarvis vastandina ennesõjaaegsetele, kus peamiselt oli arvestatud suurtükiväe. Kokkuvõetult: alatist välikindlustised tulevikus mehistatakse jalaväega, keda toetavad liikuv suurtükivägi ja väiksemal arvul soomustornides või kasemattides asuvad alatist patarid.

Küsimustest, mis kuuluvad doktriini valdkonda ja on kerkinud päevakorraile viimasel ajal, võiks lugeda tähtsamateks motomehhaniseeritud osade ja õhukaitse vahendite rakendamise probleeme.

Motomehhaniseerimise alal — nagu oli juba märgitud selle artikli alguses — sõjakirjanduses avaldatud arvamused harunevad kaheks ulatuse poolest erinevaks vooluks. Neist esimene, mille pooldajaid leidub kõige rohkem Inglismaal, arvestab tuleviku sõjas suuremaid, täielikult motoriseeritud ja mehhaniseeritud väekoondisi, mis on võimelised teotsema iseseisvalt ning ripumatult teistest, „vanadest“ väeliikidest. Arvatakse, et neid väekoondisi võib suure eduga kasutada vastase haaramiseks tiibadelt ja seljalt, või jälle rinde läbimurdeks ja selle kokkurullimiseks tugevate motomeh-

⁵⁾ Militär Wochenblatt 25. sept. 1931. a.

Uue lennuliini Tallinn—Varssavi pidulik avamine.

17. augustil kell 0645 saabus Lasnamäe aerodroomile esimene poola lennuseksi „Loti“ kolmemootoriline reisilennuk. Lennukit olid ilmunud võtma vastu Poola saadik, riigivanema vanem käskudetaija ohvitser, teedeministeriumi ja lennuväe esinjad.

rahvusvärvilised linnid. Kell 1110 startis lennuk ärasõiduks Varssavi. Ühtlasi viis lennuk kaasa Riigivanema kirja Poola Presidendile.

Lennuliini avamisel viibisid peale Riigivanema veel välis-, kaitse-, teede- ja põllutöministrid, Poola ja Prantsuse saadikud,

Riigivanem lõikab läbi linnid lennuki ees.

Reisilennukil saabusid Tallinna „Loti“ direktor Makovski, Poola eralennuasjanduse direktor Filipovicz ja teisi Poola teedeministeriumi kõrgemaid ametnikke kokku kaheksa inimest. Ühtlasi tõi lennuk kaasa Riigivanemale kirja Poola Presidendilt.

18. augusti hommikul toimus Tallinn-Riia-Vilno-Varssavi lennuliini pidulik avamine Lasnamäe aerodroomil. Pärast lühikest avamistalitust ja tutvumist reisilennukiga avas Riigivanem lennuliini, lõigates läbi lennuki ette tõmmatud Eesti ja Poola

kindral Laidoner, kindral Tõrvand, Poola sõjaväe esindaja kol. Liebich, kol. Tomberg ja Tallinna linnapea.

Alates 18. augustist võib lendposti saadetisi Poolasse, Tšehhoslovakkiasse, Rumeeniasse ja Türgimaale saata Varssavi kaudu. Lennuk väljub Tallinnast igal teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval kell 1110 ja jõuab Varssavi kell 1810 (sealse aja järgi). Varssavist stardib lennuk igal esmaspäeval, kesknädalal ja reedel ja jõuab Tallinna kell 1620. —r—

haniseeritud varude abil, nagu selleks annavad lootust möödunud aastate, eriti aga 1931. a. manöövrite kogemused (vt. „Sõdur“ nr. 7/8, 1932. a.). Iseseisvate motomehaniseeritud väekoondiste koosseisu üksikajad on veel vaieldavad, niipalju olevat siiski juba selgunud, et sinna peaksid kuuluma

suure liikumise kiirusega lahingumasinad, kes saavad teotseda ka väljaspool teid, erilised sama kiiresti liikuvad mehhaniseeritud suurtükiväe üksused ja liikuvad õhukaitse üksused, milliseid saab tarvidust mööda hõlpsasti detsentraliseerida allüksuste kaupa. Teine, konservatiivsem vool, mida esinda

vad Prantsusmaa ja Saksamaa — viimane küll vist olude sunnil — lepiksid vähemaga; siin valitsevate arvamuste kohaselt moto- mehhaniseerimine peaks sündima osaliselt, kusjuures motoriseeritud ja mehhaniseeri- tud üksused normaalselt peaksid koostöö- tama ratsaväega või kuuluma selle väeliigi koosseisu; sel puhul ei nõuta lahingumasi- natelt suurt liiklemiskiirust; tähtis on vaid, et nad suudaksid pidada sammu hobustega. Viimaste aastate manöövrid Prantsus- ja Saksamaal on muuseas seadnud omale üles- andeks motomehhaniseerimise probleemi uurimise selles ulatuses.

Õhukaitse rakendamise küsimust on möödunud aastal arutatud iseäranis edukalt, mida kahtlemata põhjustab lennukite jõuline areng nii kvantitatiivselt kui ka kvalitatiiv- selt. Sõjaasjanduse andmete järgi võib ole- tada, et õhukaitse alal on teoreetiliste aru- tuste valdkonnast siirdunud tegelikule tööle. Selle tulemusena on kujunenud ja praegu veel kujunemas õhukaitse organisatsioonid mitmesugustes riikides, millede ülesandeks on tähtsamate elukeskuste julgeoleku taga- mine vaenlase lennukite vastu sõja puhul. Õhukaitse korraldamisel on selgunud, et see on võrdlemisi keerukas ning laialtulatlik ülesanne, mis nõuab kogu riigi elanikkonna osavõtmist ühes sõjaväega. Neil motiividel on paljudes riikides⁶⁾ asutatud õhukaitse ühinguid, kes seavad endale eesmärgiks õhukaitse mõtte levitamise laiemates rahva- hulkades, kontakti hoidmise ning koostöö süvendamise sellel alal ja — võimaluste pii- rides — õhukaitse praktilise teostamise. Organisatsiooni proovimiseks ning õpiste ammutamiseks on toime pandud rida kat- seid, mis enamasti on annud rahuldavaid tagajärgi.

Eriti tõsiselt on töötatud õhukaitseks Prantsusmaal, kus selleks 1930. a. kulutati ümarguselt 400 miljonit franki. 1931. a. algu- sest on õhukaitse eesotsas marssal Pétain, kes on korraldanud selle teema peale rea loenguid üle riigi, on suutnud huvitada küsimusest laiemaid seltskonna kihte ja luua suuremate linnade õhukaitse. On korral- datud terve rida õhukaitse harjutusi: Tou- lon'is — mai kuus m. a. ühes merelennukite osavõtmisega, Dunkerque'is — juulis mit- mesuguste kuuldeabinõude tarvitamisega ja Nancy's aprilli kuus, kus oli tegevusse pan- dud 250 lennukit ja suur hulk patareisid, mis olid küllaldaselt varustatud signalisa- siooni ja side abinõudega. Siin katsetati

⁶⁾ Prantsusmaal, Poolamaal, Saksamaal ja Ve- nemaal.

mitmesuguseid vaatluse- ning alarmisüs- teeme, moondamisviise kunstliku uduga, gaasivarjendite organiseerimist ja abiand- mist kannatanuile.

Uutest eeskirjadest, mis ilmusid möö- dunud aastal, esinevad tähtsamatena järg- mised: Prantsusmaal: 1) Ratsaväe eeskiri II osa; 2) Eeskiri inseneriväe manööverda- miseks ja kasutamiseks; 3) Juhend õhu- vaatluse toimetamiseks suurtükiväes; Aust- rias: Ühendatud relvliikide juhtimine ja lahing — XI peatükk — lahing. Neist prantsuse ratsaväe eeskiri baseerub järgmis- tele põhimõtetele:

- ratsaväele jäetakse lahingus endised klassikalised ülesanded, s.o. luure, julgestus, osavõtt lahingust peamiselt edukasutamise eesmärgiga ja retkete sooritamine eriti sõjategevuse esimes- tel päevadel;
- neid ülesandeid ratsavägi lahendab tihedalt koostöötades motoriseeritud ja mehhaniseeritud osadega, mis on rikkalikult varustatud automaatrel- vadega;
- ratsavägi peab lahingut tule ja ma- nöövriga; manööverdamiseks ta kasutab hobuseid ja mehaanilisi veo- vahendeid, kuid võitleb jalgsi; lahingusse hobuseseljas ratsavägi astub eri- juhtudel ja üksustega, mis harilikult ei ületa eskadroni.

Inseneriväe eeskiri käsitleb väljaõppe küsimusi erialade järgi. Suurtükiväe õhu- vaatluse eeskiri lähtub sellest seisukohast, et lennukite kasutatakse vaatluseks ainult siis, kui ütlevad üles teised suurtükiväe ju- hatuse käsutada olevad vaatlusevahendid; niisugusel juhul lennukite: a) kontrollib suurtükiväe ettevalmistust, b) kontrollib laskmise teostamist, d) vaatleb tulistatavat maa-ala ja otsib uusi märke. Mis puutub Austria lahingueeskirjasse, siis selles rõhu- tatakse tarvidust teostada offensiivselt, kriipsutatakse alla tule tähtsust lahingus, eriti mis puutub suurtükiväe tuledesse ja nõutakse tihedat koostöötamist relvaliikide, iseäranis aga jala- ja suurtükiväe vahel. Peale ülalnimetatud eeskirjade on veel ilmu- nud mõningaid teisi, kuid need kujutavad endast olemasolevate eeskirjade teiskordset väljaannet parandatud kujul ning ei sisalda palju uut.

Suurematest möödunud aastal peetud taktikalistest õppustest väärivad tähelepanu need, mis toimusid Inglismaal, Saksamaal ja Prantsusmaal. Neist Inglismaal õppused korraldati võrdlemisi kitsates raamides ja kujunesid välja eeskätt motomehhaniseeri-

tud osade katsetamiseks. Saksamaal need viidi läbi diviisi piirides ja baseerused kiire ning ootamatu tegevuse hanjutamisel, milleks kasutati laialt liikumisvahendina autosõidukeid. Kuid kahtlemata kõige suuremat huvi pakuvad manöövrid Prantsusmaal Champagne'is 10.—15. septembrini, millest võtsid osa kaks korpuse juhatus, kolm ja-laväediviisi, üks ratsaväediviis ja üks ratsaväebrigaad, üks tankirügement, armee suur-tükiväeosad, lennukiväe üksused, tehnilised väeosad ja teenistused, kokku ümarguselt 50.000 meest ja 500 suurtükki. Manöövrite põhiülesandeks oli selgitada, kuidas peaks kujunema tegevus sõja lahtipuhkemisel idapiiril, kus on oodata vaenlase (sakslaste) kiiresti liikuvate osade sissetungimist Prantsuse territooriumile, eesmärgiga läbimurda piirikate ja takistada prantsuse armeede koondamist. Ühes sellega taheti jõuda selgusele, milliseid lootusi võib panna motoriseeritud osadele ja millises ulatuses saab kasutada mehaanilisi vahendeid väeosas-

de, eriti reservide kiireks ümberpaigutamiseks. Paistab, et sellele viimasele küsimusele Champagne'i manöövrid pole siiski suutnud anda lõplikku vastust. Sellevastu aga õnnestusid katsed 15—20 suurte salkade transporteerimine lennukel vastase seljataha ülesandega purustada raudteid, õõsi tungida kallale vastase väeosa transporteerivatele autokolonnidele j.n.e. Üldiselt olevat need manöövrid näidanud, et prantsuse sõjavägi lahingulise ettevalmistuse alal areneb jõudsasti ja sammub eesrinnas mõnede teiste riikidega.

Lõpetades sellega lühida ülevaate sõja-asjanduse arenemise kohta võiks kokkuvõtlikult konstateerida seda tõsiasja, et möödunud aastatel tähtsamates Euroopa riikides on väga intensiivselt valmistatud sõja vastu, kuna samal ajal Genfis tehti ja tehakse veel praegugi nendesamade riikide poolt tõsiselt jõupingutusi, et säilitada rahu. Si vis pacem para bellum...
V. Kats.

1. Ratsapolgu pealetung Võru raioonist Marienburgini

19. märtsist kuni 7. aprillini 1919. a. *)

E. Onny.

Võitlused Marienburgi raionis ja taandumine.

30. III möödub vähemais kokkupõrkeis ja vastastikusel luuretegevuses. Ratsapolgu patrullid leiavad Lakomet, Melder, ms. Semershof, ms. Mariensteini, Issaku raiooni olevat võrdlemisi tühja vaenlasest, kuid avastavad ms. Šarlotenburg, Ploskum, Arrakaus, Majub raionis vaenlase suuremate jõudude liikumise ja koondumise. Luure tõendab rindel 1. Pihkva, 3. Võru, 9. Novgorodi ja 6. Läti polgu ja suurtükipatareide olemasolu. Kallaletung Marienburgile osutub läbiviimatuks, sest suureneb ratsapolgu vasaku tiiva haaramise oht. Vasaku tiiva ja seljataguse julgendamiseks võtab ratsapolk ette mõningaid allüksuste ümberpaigutamisi. Jällegi juhib rittm. Jonson brigaadi- ja diviisistaabi tähelepanu abivägede kiire kohalejõudmise vajadusele. Naabrite edasitungist pole vähematki kuulda. Sideloomiseks kaitsepataljonidega sõidab Plaani mõisa lpn. Balin, kellel õnnestub luua kontakt ainult Misso kaitseliiduga.

Õhtul kirjutab kapten Mutt soomusrongi divülile kapten Irvele: „Ratsapolgu ülema teadete järgi vaenlane, kasutades meie liiga aeglast edasilikumist kitsaropalise suunas, hakkab

koondama oma laialiaetud Pihkva, 3. Võru ja ühe läti polgu osi lõuna ja hommiku poole Marienburgi alevit. On tingimata tarvilik ajaviimata soomusrongide toetust edasilikuvatele läti osile ja meie praegu üksi töötavale ratsaväele, et vaenlasele mitte võimalust anda ennast korraldada. 30. III kell 2040. Nr. 599. Mutt.“

Ka käsib divstabüll Tallinna k.-pat. pearõhku pöörata Hoppa raioonile, kui tähtsamale.

Kuid ratsapolgu seisukord Marienburgi raionis on muutumas kriitiliseks, sest iga silmapilk võib oodata vaenlase hävitavaid hoope. 31. III hommikul (kell 0910) palub polguülele abiks mõnda roodu, et ratsapolk võiks kogu tähelepanu pöörata Lausenek, Šarlotenburgi rindele. Kui see ei leia täitmist, võib järgneda polgu taandumine kiviteele, kuhu rittm. Jonsoni arvates aga raske püsima jääda... „Kui nüüd keegi kohe põhja-õhtu poolt ei lähe Marienburgi (terve raioon Fianden, ms. Semershof, Issak on juba 3 päeva tühi), on minu töö viidud strateegiliselt nullini... arvan, et kõigest sellest operatsioonist võib veel midagi päästa, kui toimida vähegi rutemalt...“

31. III algab vaenlane suurtükite toetusel korraga mitmest küljest kallaletungi. Ratsapolk on sunnitud meeleheitlikult võitlema oma olemasolu eest. Päeva kestel käib äärmiselt visa

*) Vt. „Sõdur“ nr. 31/32 s. a.

lahing. Vastased teostavad korduvalt rünnakuid. 1. eskadron asub vastupealetungile Egle-
neti küla suunas, kuid vaenlase vasturünnak tõ-
kestab eskadroni edasiliikumise. Tekib äge võit-
lus ja eskadron, kaotades 1 sõduri langenuina ja 16
sõdurit haavatuina, on sunnitud taanduma
Osolini raiooni. Ka teised eskadronid peavad
osaliselt taanduma, kuid jäävad kindlasti püsi-
ma Vesak, Rogusal, Osolin üldjoonele, lüües ta-
gasi kõik vaenlase läbimurde- ja ümberhaarami-
se katsed. Võitlus pealetungiva vaenlasega on
eriti äge Vesaki küla ja vallamaja raioonis.
Vaenlase tagasilöömine maksab kallist hinda:
polk kaotab päeva kestel 28 meest — 4 sõdurit
langenuina ja 1 ohvitser (lt. Depmann) ja 23
sõdurit haavatuina; 2 hobust saavad surma ja 3
haavata. Vaenlane aga peab leppima mitme-
kordselt suuremate kaotustega ja mõneks päe-
vaks loobuma erilisest aktiivsusest ratsapolgu-
vastasel rindel.

Tartu ja Tallinna kaitsepataljonid asuvad
Hoppa mõisa, Hoppa alevi, Korneti mõisa, Luts-
neki, Krevingi üldjoonel. Läti Volmari polk on
jõudmas ms. Ressak, Alsvig, Mariensteini joo-
nele. Ratsapolgu vasakul tiival, Illingeni raioo-
nis, asub Vastselinna kaitseleit. Viljandi patal-
jon on võitluses vaenlasega Patalkina, Russki
Bor, Kirova mõisa joonel.

29. III vallutavad Petseri suunas teotsevad
väed Petseri ja 30. III Orava, jätkates edasi-
tungi Irboska suunas.

31. III öhtul saab ratsapolgu ülem brigaadi-
ülemalt polk. Kubbot käsu: „Eila kell 2300 läk-
sid läti polgu osad läbi Maltneki Marienburgi
poole. Niipea kui vabaks saate, asuge kohe nr.
195. täitmisele, see on — Šemeritsõ ümbruskonda
vaenlasest puhastama. Meie väeosad on Petse-
rist läbi, liiguvad võidurikkalt edasi; ainult pa-
rem tiib, Panikovitši juures on maha jäänud.
Selle puhastamiseks on tarvis Teie abi. Nr. 219.
31. III 19. kell 1600.“

1. IV puuduvad polguülemal ikka veel lähe-
mad andmed üldlokorra ja naabrite kohta, sest
igasugune sidepidamine on äärmiselt raske.
(Polk. Kubbo teatab, et lähem telefon ratsapolgu
tarvitamiseks asub ms. Šemeršofis). Päev
möödub eriliste muudatusteta ja polk püsib en-
disil seisukohil. Vaenlane aga jätkab koondumist
ja liikumist ratsapolgu vasakul tiival, Sil-
lenek, Šarlotenburgi suunas. Rittm. Jonson
leiab, et kaotamata seniseid Marienburgi-eelseid
positsioone, võib ratsapolk lahkuda Šemeritsõ
raiooni alles siis, kui lätlased jõudnud Marien-
burgi ja ähvardavad vaenlase seljatagust. Üht-
lasi märgib ta, et polgul puuduvad jõud sama-
aegselt teotsemiseks Marienburgi ja Šemeritsõ

raioones. Tallinna k-pat. saab käsu vallutada suuremate jõududega Svarzenshofi mõisa, et abistada lätlaste pealetungi. 1. IV vaenlane avaldab suuremat vastupanu ka läti Volmari polgu rindel ja võtab ette ägedaid vastulööke ms. Ressaiki raioonis. Nimetatud raioonis õnnestub lätlasil küll tagasi lüüa vaenlast, kuid Matneneki ja Mariensteini vahel murrab vaenlase 300-meheline väeosa rinde läbi ja algab liikumist Alt-Laizeni suunas.

2. IV olukord Marienburgi suunas muutub otsustavalt vaenlase kasuks. Vaenlane jätkab pealetungi kogu Marienburgi-eelsel rindel. Alates kell 0530 ründab ta tugeva suurtükitle toetusel korduvalt ratsapolgu positsioone. Kuigi tema ahelikud kohati lähenevad 50 sammuni, lööb ratsapolk kõik rünnakud tagasi. Kokkukülas rünnakutega jätkab vaenlane ratsapolgu tiibu haaravat edasiliikumist ms. Semershofi, eriti aga Šarlotenburgi suunas. Oma vasaku tiiva taktikalise olukorra parandamiseks tõmbub ratsapolk Vesak, Rogusal, Prektšeni joonele. Päeva kestel püüab polguülem luua lahingusidet lätlastega, et pärast selle teostamist ja lätlaste loodetavat edasiliikumist võiks asuda Semeritsõ raiooni puhastamisele.

Tartu ja Tallinna k-pataljonid jõuavad Mõniste jaama, Vosse ja Vossa joonele, kuid läti Volmari polk taandub Marienburgi raioonist Karol, Neu-Laizeni üldjoonele. Lätlaste taandumist põhjustavad vaenlase kallaletungid Kõrvenhofi jaama raioonis ja 1. IV sündmused (vaenlase läbimurre Alt-Laizeni juures). Taandumise tulemuseks on ligi 25—30 km lõhe tekkimine.

Näib, et Marienburgi vallutamine on lõplikult nurjumas, kuigi brigaadi juhatus ei kaota eduootust. Olukorra parandamiseks käsib brigaadiülem Tallinna k-pataljonil lätlaste paremal tiival energiliselt jätkata pealetungi Tilderi ja Svarzenbekshofi suunas, ja kõvendab pataljoni kahe suurtükiga. Ka lätlased saavad 4 suurtükki. Tallinna k-pataljoni edasimineku peab ka lätlasi kaasa tõmbama Marienburgi peale.

Kapten Muti lootuste kohaselt võib ratsapolk uue pealetungiga toetada lätlaste edasiminekut.

3. IV kell 0430 hakkab vaenlase 600—700-meheline väeosa 1. ratsapolgule suurtükitle toetusel uuesti kallale tungima. Eriti ägedaks kujuneb lahing 4. eskadroni raioonis Vesaki küla juures, kus vaenlane saadab rünnakule üks-teise järele, väikeste vahedega, 3—4 ahelikku korraga. Küla käib käest kätte. Lisaks Vesaki küla rünnakuile seltsivad vaenlase kallaletungid Sallaki ja Prektšeni raioones, ähvardades haarata polgu mõlemad tiibu. Raske olukorra tõttu asuvad kõik 4 eskadroni võitlusjärku. Kell 1400 on vaenlane Tanometsa ja Sakoti raioonis jõudmas ratsapolgu vasakule tiivale; ka polgu parem tiib on ohus. Rittm. Jonsonile saabub teade, et ms. Semershofis asunud osad on vaenlase survele taandunud ja vaenlane vallutanud mõisa. Laskemoona lõppemise tõttu muutub polgu seisukord veelgi raskemaks. Ka peab vaenlane koonduskohti ägeda suurtükitle all. Kõik katsed luua sidet Volmari polguga on seni ebaõnnestunud. Tiibade haaramise, seljataguse ohu-alla sattumise, varu puuduse, padrumite lõppemise, naabritega kontakti puudumise ja suurte kaotuste tõttu on rittm. Jonson sunnitud andma taandumiskäsu. Pimeduse kattel algab polk vaenla-

sest lahtikiskumist ja taandub Murat, Pullihenno, Augur, Kõrgesaare üldjoonele; luureühm liigub Alt-Laizeni suunas. Polgu päevased kaotused on: 2 ohvitseri (ohv. k. t. Ludvig ja ohv. k. t. Marguse) haavatud, 4 sõdurit langenud ja 14 haavatud. (Marienburgi operatsiooni tulemusena on polgu koosseis tunduvalt vähenenud: 3. IV õhtul on rivis 12 ohvitseri, 208 mõõka ja 67 tääki). Küll kirjutab ratsapolgu ülem oma ettekande lõpus: "... kui läti polk hästi edasi jõuab, võib seisukorda veel parandada..."

Kuid Tallinna ja Tartu kaitsepataljonid püüavad endiselt Mõniste jaama, Vosse joonel ja läti Volmari polk Hopenhof, Karol, Rumpun, Klavani üldjoonel. Lätlaste vasak tiib aga jätkab taandumist, lahkudes Neu-Laizenist. Õhtul taanduvad eelnimetatud väeosa ja on 4. IV hommikul pealetungiva vaenlasega võitluses Vossa, Karoli, Janka ja Veska raioonis. Lätlaste vasakul tiival ületab vaenlane juba 3. IV õhtul kivitee ja jõuab Ennikese raiooni.

Olukorra parandamiseks saadab brigaadiülem 3. IV õhtul Valgast Mõniste raiooni 2 kompanit Tallinna k-pataljoni parema tiiva roodude vahetamiseks ja käsib Tallinna k-pataljonil õõjooksul suurema osa roodudega ümber grupeeruda läti 1. Volmari polgu vasakule tiivale. Pärast ümbergrupeerumist peab Tallinna k-pataljon, kokkukülas lätlaste ja 1. ratsapolguga, Marienburgi suunas üle kivitee tulnud vaenlast tagasi tõrjuma. Kaitsepataljoni abistamiseks nõuab brigaadiülem 1. ratsapolgult retke korraldamist vaenlase seljataha Opekalni suunas ja diviisi staabiülem üldist pealetungi Marienburgi suunas.

4. IV jätkab vaenlane kivitee raioonis pealetungi. Alt-Laizen, Luzneki suunas tungib peale 83. polk; Grabenshofi suunas 13. läti, 1. Pihkva ja kommunistlik Võru polk ja Vastselinna suunas 1. ja 5. eesti kom. polk. Marienburgi suunas teotsevad 1. brigaadi osad avaldavad suuri jõupingutusi pealetungi tagasilöömiseks.

Jõupuudusel ei suuda 1. ratsapolk peale tungida või korraldada retket Tallinna k-pat. abistamiseks (Opekalni raiooni), kuna ta peab koonduma kogu oma tähelepanu vaenlase kallaletungi tagasilöömisele Murati, Kõrgesaare raioonis. Rittm. Jonson asub polguga kaitsele ja lööb päeva kestel tagasi vaenlase rünnaku. 1. eskadron kaitseb Kõrgesaare ja Muraški, 2. eskadron Kure ja 4. eskadron — Ramoko, Vareste ja Kimalase külade raioone. 3. eskadron asub Pullihenno külas polgu varus. Vaenlasel õnnestub lõplikult vallutada Alt-Laizeni mõisa ja Alamura ti küla. Järgmisel päeval kavatseb rittm. Jonson peale tungida Volkovo, Prektšeni üldsüunas.

Tallinna k-pataljoni neli roodu jõuavad 4. IV lõunaks Visla, Sreibershofi joonele. 5. IV korдавad vaenlase 1. Pihkva ja läti polgud ja Semeritsõ raioonist juurdetulnud väeosa (nimi teadmata) ägedaid rünnakuid 1. ratsapolgu rindel. Vaenlane püüab vallutada Vareste, Kure ja Kõrgesaare külasid. Mõned vaenlase üksused ründavad riietatuina valgeisse mantleisse. Eskadronid löövad kõik rünnakud tagasi ja polk jääb püsima Vareste, Kure, Kõrgesaare ja Muraški joonele. Polk kaotab ühe sõduri langenuks ja 9 sõdurit haavatuina. (Tal on rivis veel 208 mõõka ja 50 tääki, jalastatult positsioonil ainult 180—190 meest.)

Vaenlase kallaletungid Hoppa, Kempe ja Muzneki joonel lüüakse tagasi Tallinna k.-pataljoni, läti 1. Volmari polgu ja soomusrongide diviisi osade poolt. Ratsapolgu paremal tiival on vaenlase eelosad jõudnud ms. Rogosinski, Preksa raiooni.

Tallinna ja Tartu kaitsepataljonid algavad kell 1400 pealetungi ja on vaenlasega lahingus. Viljandi k.-pataljon kaitseb Šumilova raiooni. 2. j. polgu 5. rood vallutab Sõromjatina küla ja 7. j. polk tungib peale Aristova, Boroki ja Poroslova raioonis.

6. IV möödub 1.ratsapolgu rindel luuretegevuse ja eriliste muudatusteta. Laskemoona puudusel ei saa ratsapolk omalt poolt avaldada aktiivsust. Luureandmete järgi asuvad Parmu raionis vaenlase kaitseta 70-hobuseline voor. Ltn. Leeman esineb polguülemale ettepanekuga öise retkega kallale tungida nimetatud voorile ja ära tuua hobused (1. eskadronil puuduvad ikka veel hobused). Saanud selleks polguülemale nõusoleku, peab ltn. Leeman sõdurite väsimuse tõttu 6./7. öösel retkest loobuma. 7. IV alanud vaenlase pealetungi tõttu kaovad edaspidised retkevõimalused. Rittm. Jonson avaldab brigadiülemale arvamusi ratsapolgu vahetamise kohta jalaväe poolt. Vahetatud ratsapolk võiks lääne suunas peale tungida ja puhastada oma praeguste positsioonide ja Tallinna k.-pataljoni vahelise raiooni. Olles positsioonil, on polk seotud ja ei tohi sealt lahkuda, sest vastasel korral tungiks vaenlane Vastselinna suunas edasi.

Kuid brigadiülem käsib ratsapolgul kohale jääda senisesse raiooni, sest vahetuseks pole anda ühtki väeosa, ja saadab ratsapolgu ja Tallinna k.-pataljoni vaheliseks sidepidamiseks ms. Rogosinski suunas 30-mehelise salga. Öhtul asuvad Tallinna ja Tartu k.-pataljonid ja läti 1. Volmari polk Hoppa, Silla, Janka, Augul, Kempe, Muski, Franga, Pilveder, Lugi, Kikkre ja Viljandi kaitsepataljon Saikova, Šumilova üldjoonele. Vaenlane lahkub Alamurati ja Romeskalni mõisaist. Tema 6. läti polk, kes vahepeal Hoppa raionis peale tunginud, paikneb 1. ratsapolgu vastu Silken, Volkova, Prektšeni raiooni.

6. IV öhtul saabub brigadiülemalt pealetungidirektiiv: 1. ratsapolgu, Tallinna k.-pat. ja läti 1. Volmari polgu ülematele.

„2. diviisi ülem käskis homme, 7. IV hiljemalt kell 0430 alata pealetungi Marienburgi üldsuunas, sest muidu pole võimalik püsida praegusel ülilalial rindel. 6. IV kell 1930. Nr. 388. Polk Kubbo, brigül.“

Kuid pealetungivõimalused on ebasoodsad, sest Marienburgi üldsuunas on vaenlane saanud algatuse oma kätte. Näib, et brigaad on üldise pealetungi koordineerimisega hiinenud. Juba 6./7. IV öösel algab vaenlane ratsapolgu rindel meeletult pealetungi. Vaenlase pealetungi alates asuvad ratsapolgu allüksused kaitsele: 1. esk. — Kõrgesaare, Muraški ja Kiviora, 2. esk. — Kure, 3. esk. — Ramoka, Vareste ja 4. esk. — Vareste, Pullihenno raioones. Eskadron teotab ratsapatarei, kelle mõlemad suurtükid kohal.

Kell 0300 avab vaenlane Ramoko ja Vareste külade pihta tugeva suurtükitle ja tema 1. Pihkva, 12. Novgorodi ja 83. polkude osad ründavad ratsapolgu positsioone. Suurtükitle ja pimeduse kattel õnnestub vaenlasel sisse tungida Ramoko ja Vareste küladesse. Neis külades

kujuneb võitlus eriti ägedaks ja veriseks, kuna eskadronid kaitsevad igat üksikut maja. 3. eskadron on segi paisatud ja vaenlase läbimurre näib teostuvat. Kuid seisukorra päästab eskadroniülem, ltn. Maiste, isiklikult. Tema jääb vähema sõdurigrupiga (peamiselt vabatahtlikud „Viroonlased“) sissetunginud vaenlase seljataha ja avab edasitormavate punaväelaste pihta kuulipildujatule. Eskadron suudab end korraldada ja lööb vaenlase punasivõitluse ja käsigranaatidega. Vaenlane põgeneb, jättes Vareste küla raiooni 22 surnut. Kuid ka Kure, Muraški ja Kiviora raioones käib kibe võitlus, mis kella 1200 vaibub vaenlase üldise tagasilöömisega. Kell 1600—1800 kordab vaenlane tervel rindel pealetungi, mis samuti ebaõnnestub. 4. eskadroni patrull avastab Laisi ja Kebli külade vahelises raionis üksikute punaväelaste liikumise. Keskpäeval tungib umbes 100-meheline vaenlase salk Illingeni mõisa, kuid lahkub sealt varsti. Stukolova ja Griva raionis, polgu vasakul tiival, on märgata vaenlase intensiivset liikumist. Polguülem pikendab rinnet, paigutades 4. esk. 2. rühma Kaubi ja Kebli küladesse ja 2. rühma Misso poolmõisa.

Õhtuks on vaenlase pealetungid kogu ratsapolgu rindel likvideeritud ja polk jääb püsima senisele positsioonile. Polk kaotab 1 ohvitseri (al-rittm. Reiteli) haavatuna ja 5 sõdurit langenuna ja 13 haavatuna. Vaenlase kaptused on vähemalt 100—120 meest surnuina ja haavatuna. Pealetungidirektiivi täitmise kohta kannab polguülem samal öhtul ette järgmist: „... Pean oma kohuseks teatada, et praegustel tingimustel, kus polgus kõigest 170 mõõka ja 65 tääki, ohvitseridest puudus ja ahelikus ainult 170 tääki, on polgul võimata läbi murda mitmekordselt suurematest jõududest. Suurem osa Levis'id on lõpmatust laskmisest rikked...“

Tallinna ja Tartu k.-pataljonid, ltn. Sternbecki juhatusel algavad edukat pealetungi ja on jõudmas Ruške, Stilling, Skulptepa, Tilmani, Raugum ja Ausin üldjoonele (kiviteele). Vaenlane avaldab tõsist vastupanu ja püüab läti 1. Volmari polgu rindel vastulöögiga likvideerida Tallinna ja Tartu kaitsepataljonide edu. Ltn. Sternbeck suhtub lätlaste võitlusvõimesse pessimistlikult ja avaldab rittm. Jonsonile saadetud kirjas arvamusi, et „... Abenteurer lätlastega lõpeb viimaks üsna kurvalt. Seal näib asi Hoppa juures jälle õige kurb olema.“ Ja tõesti, läti polk ei suuda tagasi lüüa vaenlase ootamatut ja purustavat vastulööki, jätab maha Hoppa jaama ja alevi ja taandub korratuses. Brigadi juhatusel jääb ainult käskida läti 1. Volmari polku asuda kaitsele raudteest Pehni jõeni — Kono-küla, Kirva, Lauri ja F. Langi üldjoonel. Lätlaste taandumise tõttu variseb kokku Tallinna ja Tartu k.-pat. edukalt alanud pääletung ja pataljonid taanduvad Ennike ja ms. Sreibershofi üldjoonele. Viljandi kaitsepataljon püsib endiselt, lüües tagasi vaenlase kallaletungid Šumilova raioonis...

Seega ebaõnnestub lõplikult Marienburgi vallutamise operatsioon. Kogu operatsiooni kestel lasub raskuspunkt 1. ratsapolgu õul. 1. ratsapolgu poolt vaenlase seljataha ettevõetud eduka manöövri tulemusena variseb kokku vaenlase pääletung Haanja, Võru suunas. Ratsapolk paiskab segi vaenlase tagala ja tungib välja Marienburgini. Polgu edasitung kergendab rindelt pealetungivate osade edasijõudmist. Vägede

vähese arvu ja laia rinde tõttu puuduvad ratsapolgul lahinguside naabritega ja jalaväe otsene toetus. Alul liigub polgu taga Viljandi kaitsepataljon, kes lõplikult okupeerib ratsapolgu poolt vallutatud maa-alad; ühtlasi võib pataljoni vaadelda ratsapolgu üldvaruna. Et Marienburgi operatsiooniga samaaegselt teostub ka Petseri—Irboska pealetung, on 2. diviisi ja 1. brigaadi juhataste tähelepanu kistud mitmesse erisuunda. Petseri — Irboska pealetung, tõmmates endale rohkem tähelepanu, seob juhataste tegevusevabadust. Marienburgi pealetung jääb teise järgu tähtsusega ettevõtteks. Ratsapolku toetanud Viljandi kaitsepataljon võetakse Marienburgi suunast ära ja ratsapolk jääb jalaväe toetuseta. Vaatamata korduvaile palveile, ei saa polk võidetud saavutiste kindlustamiseks abijõude. Üllaskeis võitlusis sulab ratsapolk tunduvalt kokku. Kaob teotsemiskiirus, mis võimaldas Marienburgini väljajõudmist. Rindelt pealetungivad Tallinna ja Tartu k.-pataljonid, läti 1. Volmari polk ja soomusrongid ei jõua vajalise kiirusega Marienburgi raiooni. Ka jätab nimetatud väeosade edukas mõndagi soovida. Nende pealetung

teostub liiga laial rindel, mis niigi väheseid jõude veel enam hajutab. Puudub üldine manööverkoordinatsioon. Ühele peasuunale lisaks tekivad mitu kõrvalsuunda, mis vaenlasele võimaldab lüüa osakaupa Marienburgi üldsuunas teotsevaid väeosi. Hiljem, kui Marienburgi vallutamine muutumas küsitavaks, koondatakse ja juhitakse ratsapolgule abiks Marienburgi suunda seni eralditeotsenud väeosi, mis kahjuks osutub hiliseks. Rinde aeglase edasilükkumise tõttu on ratsapolk sunnitud Marienburgi juurest lahkuma, mille tulemuseks kogu ettevõtte ebaõnnestumine. Pealetung Marienburgile on siiski üks vääriskamaid 1. ratsapolgu ettevõtteid Vabadusesõjas. Polk, kui ratsaväe osa, täidab temale pandud ülesanded ja üldoperatsioon ebaõnnestub temast mitteolenevaid põhjusil. Selle operatsiooni kestel teostuvad polgu raskemad ja verisemad lahingud. Ta näitab silmapaistvat visadust, julgust ja võitlusvõimet.

Polgu üldised kaotused Marienburgi operatsioonis: langenuid 3 ohvitseri ja 16 sõdurit, haavatuid 6 ohvitseri ja 66 sõdurit; kokku lahinguis rivist väljalangenuid 91 meest.

Kõrgem Sõjakool taktikalisel välisõidul

29. 07. — 18. 08. 1932.

Väärtuslikuks jätkuks Kõrgema Sõjakooli talisele õppetegevusele taktika alal osutus kolmenädalane suvine taktikaline välisõit. Kuna taline õppetegevus taktika alal piirub peamiselt ülesannete lahendamisega kaardil, on välisõidu suurimaks iseäralduseks see, et astub tegevusse ja mõjub tab juhi otsuse võtmist suurel määral tähtsaim olukorra element, maastik, kõigi oma iseäraldustega. See „neetud“ maastik, mis tihti kaardil nii selgelt nähtud ja a priori võetud otsuse radikaalselt muutma sunnib.

Ühtlasi omas välisõit suure praktilise tähtsuse ses mõttes, et avanes võimalus tunda õppida endiste ja võib olla ka tulevaste lahinguväljade iseärasusi.

Käesoleva aasta välisõidu tähtsamaks küljeks osutus veel see, et välisõidu esimene periood esmakordselt teostus koos Läti Kõrgema Sõjakooliga, mis andis võimaluse arendada edasi juba Vabadusesõja päevilt praeguste vanemate juhtide poolt rajatud koostööd kahe liiduriigi sõjavägede vahel.

Kõrgem Sõjakool alustas oma välisõitu 28. juuli õhtul Tallinnast Kv. Uh. õppeas. ülema kolonel Brede üldjuhatusel. Grupi juhtidena olid kaasas kolonel Jaakson, kolonelleitnant Freiberg ja major Grabbi ning erialade juhatajatena kol. ltn. Olbrei side alal ja major Kasak tagala alal.

Järgmise päeva varahommikul jõuti Võrru, kust kohe sõideti autodel Rõuge, mis sugune kodumaa ilusam koht osutus baasiks välisõidu esimesele perioodile.

Sama päeva õhtul saabusid Rõugesse 19 Läti Kõrgema Sõjakooli õpilast esotsas oma juhi Läti Kõrgema Sõjakooli ülema kindral Bangerskis'e ning õppejõudude kolonel Andersons'i, kolonelleitnant Karklinš'i ja kolonelleitnant Lejinš'iga.

Juba esimesel tutvumiseõhtul sõbralikult koosviibides loodi tihe kontakt mõlemi kooli õpilaskondade vahel, mis järgnevate tööpäevade kestel aina süvenes ning ühise tööperioodi lõppedes oli arenenud sõbralikuks, kui mitte öelda vennalikuks arusaamiseks üksteisest „võitluses“ see kordse „vaenlasega“ resp. välisõidu juhatusega.

Järgmisel päeval, s. o. 30. juulil, asuti tegelikule tööle. Kuna päeva jooksul töötati läbi väekorpuse raamides kaks tähtsamat lahingufaasi: kaitse ja pealetung. Vanemate juhtide kohtadel tegutsesid Läti Kõrgema Sõjakooli, kui vanema kursuse õpilased, kuma meie K. S. õpilased tegutsesid rügemendi, pataljoni ja eriteenistuste juhtidena, kusjuures osa töötas ka jaoskonna ülemana Läti diviisi staapides.

Ühises töös õpiti vastastikku tundma üksteise sõjavägede organisatsiooni, strateegilisi ning taktikalisi tegutsemisviise. Leiti, et neis on lahkuminekud väga väikesed. See on ka arusaadav, kuna aluseks sellele on sarnane üldpoliitiline olukord, ühised kogemused Vabadussõjast, kui ka see asjaolu, et mõlema kooli juhtide valdav enamik on ühise ettevalmistuse saanud Prantsuse Kõrgemas Sõjakoolis.

Töö teostati Vastselinna, Panikovitši ümbruskonnas, kuhu igapäev tuli ette võtta automaatselt. Meie K. S. õpilastel avanes ühtlasi võimalus maastikul kontrollida talvel kaardi järele samas raioonis lahendatud ülesandeid ning olenevalt maastikust oldi sunnitud nii mõnigi korrigeeriv sisse viima ülesandesse.

Järgmisel päeval lahikuti üksteisest kindla otsusega, kui olud lubavad, järgmisel aastal uuesti kohtuda sõbralikus koostöös liiduriigi Läti pinnal. Isikliku tutvuse jätkamiseks ja süvendamiseks anti vastastikuks seid lubadusi kirjavahetuseks.

Peab veelkord toonitama, et sellised ühised tööd kahe liiduriigi kõrgemate sõjakoolide vahel aitavad väga suurel määral kaasa üksteise vahetule tundmaõppimisele, aidates luua väärtuslikke ja tulevaseks koostööks nii vajalikke isiklikke sõprussidemeid liiduriikide juhtkondade vahel.

Välisõidu teine tööperiood teostus Jõhvi—Vaivara raioonis. Jõhvi saabuti 6. augusti õhtul. Järgmine päev oli puhkepäev, mida kasutati ekskursiooniks Toila randa. Tegelik töö kestis 8.—18. augustini.

Meie ja Läti Kõrgemad Sõjakoolid Rõuges enne väljasõitu maastikule.

Keskel vasakult: Kol. Jaakson, kindral Bangerskis, kol. Brede, kol. Andersons, kol.-leitn. Lejnš, kol.-leitn. Freiberg.

Vahepealne vaba aeg kasutati ekskursiooniks Petseri kloostriks.

5. augustil külastas K. S. K. Kaitseväge staabi ülem kindral Tõrvand, võttes tegelikult osa lahendatud ülesannete kontrollist maastikul.

Lühiajaline koostöö Läti Kõrgema Sõjakooliga oli lõppenud. Lahkumisõhtu meeleoluküllase koosviibimisega ning vastastikuste kõnedega Võrus 8. üks. jal. pataljoni mugavas kasinos kujunes ühisele tööle kõigiti väärikaks lõppakkordiks. Kindral Bangerskis oma kõnes toonitas, et ei ole niivõrt tähtsad akadeemilised arutlused auditooriumides, kui just nooremate juhtide omavahelised diskussioonid maastikul. Selles suhtes ei jätnud aga ühine välisõit midagi soovida.

Tempolt oli see periood Kõrgema Sõjakooli aastases õppetöös üks intensiivsemaid. Kuid huvitav maastik, šablooni vabad ning huvitavad olukorrad, otstarbekohane tööjaotus, juhtide heatahtlik suhtumine, korralikud korterid ja elutingimused, soodsad hilissuve ilmad ning teadmine, kui võrt tähtis osa sellel tööel on juhi taktikalise mõtlemisviisi arendamisele, löid kõigis osavõtjais eranditult tubli töötahtluse meeleolu.

Maastiku luure, otsuse võtmine, redaksioonilised tööd ning ülemuselt saadav „peapesu“ järgnesid kiiresti üksteisele.

Võeti läbi kõik tähtsamad lahingufaasid: kaitse, vastulöök, taandumine, kaitse laial rindel, lähenemine, kallaletung, kusjuures iga järgnev olukord oli orgaaniliseks

Pilte meie ja Läti Kõrgemate Sõjakoolide ühisest väljasõidust maastikule.

jätuks eelmisele. Teadlikult oldi püütud hoiduda šabloonist, kuna juhi otsuse võtmisel peab juhiseks olema mitte šabloon vaid terve mõistus, nagu korduvalt toonitas välisõidu juht kolonel Brede. Viimasest tingituna iga uus olukord tihti kutsus esile õpilaskonnas pikki ning töö edukusele aina kasulikke vaidlusi ka väljaspool ettenähtud tööaega.

Peale muu käesoleval välisõidul pandi erilist rõhku varustamise ja evakueerimise küsimuste käsitlemisele.

Jõhvis külastas välisõitu Rootsi Kõrgema Sõjakooli ülem kolonelleitnant Folke Högberg.

Üksikud vabad tunnid kasutati peamiselt suplemiseks mererannal. Ekskursioonil Kukruse kaevandusse avanes võimalus tutvuda ühe meie energiaallikaga — põlevkiviga. Kuna taktikalised tööd 17. aug. lõppesid, teostus 18. augustil Narva jõe ja selle kallaste iseäraldustega tutvumine, milleks võeti ette laevasõit Kulgu sadamast kuni Omuti külani ja tagasi. Tutvumine kodumaa veerohkema ja laiema jõega osutus kõigiti kasulikuks ja huviküllaseks.

19. augusti hommikul jõuti tagasi Tallinna.

A. K.

Suurtükiväe mõõtekomandod RKKA-s ja Lääne-Euroopas.*)

Prantsusmaa. Esimesi katseid kasutada „kõla“ kaitseväge otstarbeks Prantsusemaal tehti 1884. a., kus uuriti kõla nähteid, mida tekitab mürsk lennul. Tehti kindlaks, et suurtükidel, mille algkiirus on suurem kui kõlakiiirus, võib eritella kahte kõlalainet, kusjuures esimene tekib mürsust, teine aga on n.n. „suudmelaine“. 1891. a. leiutati Haveri polügoonil meetod mürskude lendaegade määramiseks kõla nähete järgi, mida mürsk tekitab liikudes õhus. 1905./06.

ehitas Boulanger aparadi, mille järgi võis kauguse määrata kindlaks, kui oli näha helki ja kuulda kõla. Aparadi moodustas vedelikuga täidetud klaastoru, mis kandis jaotisi 100 m tagant ja milles ujus kerge ujuk; viimane võis alla laskuda oma raskuse mõjul, kui toru oli vertikaalasendis. Mõõtmiseks vaatleja hoidis toru käes vertikaalselt ja helgi nägemise-silmapilgul kallutas selle 180° võrra. Otsitav kaugus loeti torul kohal, kus asus ujuk kõla kuulmise hetkel. Pärast seda jäi kõlamõõtmine soiku ja alles 17.XI.1914. a. Pariisi observatoor-

*) Vt. „Sõdur“ nr. 31/32 s. a.

riumi astronoom Nordmann tuli mõttele toimetada luuret kõlamõõtmise abil, tehes sel päeval kindlaks ühe patarei asukoha, mis katsete tarvis tulistas Pariisi lähedal lahtiselt positsioonilt. Kuna tulemused olid head, tehti temale ülesandeks organiseerida kõlamõõtmist prantsuse rindel, ja 8.XII.1914. aastal tehti kindlaks Soissons'i juures vastase esimene patarei kõlamõõte abil. Järgnevalt arenes kõlamõõtmine jõudsasti, kusjuures prantslased omasid 1915. a. ainult 2 jaama, 1917. a. juba 25 ja sõjalõpul 41 jaama. 1916. a. väljaantud „Instruction du service des renseignements. Sections de repérage par le son“ järgi oli kõlamõõtekomando koosseisus 1 ohv. ja 29 meest. Tavitusel olid nelja tüüpi kõlamõõtejaamad, mis kuulusid süsteemidesse: a) T.M. (télégraphie militaire) — leiutatud Geograafia osakonna poolt, varustatud vastuvõtte mikrofonidega, b) Dufour, c) Bull ja d) Cotton-Weiss. Kolmes esimeses süsteemis asetati 4 vastuvõtjat 1000—2000 m üksteisest eemale; kõlaallika leidmiseks kasutati ajavahemikkude viisi, kusjuures kõlalaine registreerimine T.M. süsteemi juures sündis paberilindil. Dufour ja Bull'i juures — fotograafilise äratõmbe abil. Cotton-Weiss'i süsteem vajab vähemalt 6 vastuvõtjat, kusjuures iga 2 vastuvõtjat asuvad teineteisest eemal 300 m ja moodustavad baasi; seega on kokku kolm baasi, millede abil saadakse kontrollitud tulemusi. Selle süsteemi juures loeti igas baasis kronoskoobil ajavahe mik, kuivõrt ühte baasiotsa kõla tuli hiljem kui teise. See viis oli sarnane venelaste Benoit' ja Širsky viisile.

Mis puutub helkkomandode varustusse ja nende abil vastase patareide kindlaks määramisse prantsuse väes, siis loobun seda kirjeldamast, sest meetod ja abinõud olid kõigis vägedes peaaegu samad. (V. „Sõdur“ 11/12. 1932. a.).

Väikese ülevaate saamiseks mõõtekomandode tööst olgu allpool toodud mõned statistilised andmed. Prantsuse 6. armees 1918. a. juuli kuu teisel poolel tehti patareisi kindlaks: helkkomandodega 41,4%, kõlakomandodega 38,0%, vaatluspallidega — 3,6%, lennukitega — 7,8%, muude abinõudega 9,2%. Prantsuse 2. armees, Verduni all, 1917. a. 1½ kuu (juuli—august) jooksul registreeritud 113 saksa patareist tehti kindlaks helkkomando abil 47 ja kõlakomando abil 39. Oktoobris 1917. a. Malmesoni all tehti kõlamõõte abil kindlaks 64% kõikidest kindlakstehtud patareidest.

Prantsusmaal on rahuajal üks kõlamõõte- ja üks helkmõõtekompani 2—2½ rühmalises

koosseisus. Kompanid on organisatsiooniliselt ühendatud, moodustades kõla- ja helkmõõte divisjoni. Kõlamõõte-rühma koosseisu kuuluvad 61 meest ja ta paneb välja 4 kõlamõõte-punkti ja ühe lahenduspunkti. Sõja ajal kõlamõõte-rühmad antakse juurde igale armeele, kus nad moodustavad suur-tükiväe luureorgaani. Nad alluvad armee suurtükiväe ülemale, kes olenevalt olukorrast jagab nad korpuste vahel. Korpuses kõlamõõte-rühmad alluvad korpuse suurtükiväe ülemale, alludes otseselt korpuse suurtükiväe luureosakonna ülemale. Sõja ajal on nähtud ette kõlamõõte-punktide arvu suurendamine kuni 8-ni.

Prantslased asetavad omad kõlamõõte-punktid murdjoonel, mis õõnes vastase poole. Punktide intervallid ületavad 2000 m. Seega kõlakomando positsiooni rinde laius nelja punkti juures on 6—8 km. Kõvendatud rühma rinde laius 6—8 punkti juures on 10—15 km. Sel viisil asetatud komando toimetab luuret rindel, mille laius on umbes 3 km võrra oma asetuse laiuks suurem, kuna luure sügavus on võrdne asetuse laiusele. Kõlamõõte-punktid valitakse mitte lähemal kui 1000 m oma vastupanu positsiooni eelservast tahapoole, et ei tuleks ette liig palju juhtmerikkeid; kui punktid on asetatud kaugemale kui 4 km, mõjub see luure sügavusele. Lahenduspunkt asub punktide tagapool, kus rahulik töö on kindlustatud. Lahenduspunkt peab sidet korpuse suurtükiväe luureosakonna ülemaga, korpuse helkkomandoga, naaberkõlakomandoga, lähema raskesuurtükiväe osaga, õhupalli- ja lennuväe osadega. Ühe patarei registreerimine ja koordinaatide leidmine nõuab 30—60 min. Patareid, mis varemalt on registreeritud ja alustab uuesti laskmist, võib määrata kindlaks mõne minutiga.

Oma patarei eellaskmiseks kõla vaatlusega määratakse üks kõlamõõte-rühm. Laskmist toimetatakse „järelejätkadega“. Kõlamõõte-rühma laialipaiskamiseks ja kuulamisvalmis-seadmiseks kulub 6—24 tundi.

Helkrühmade rahuaegses koosseisus on 54 meest. Iga rühm paneb välja 3 helkmõõte-punkti ja 1 lahenduspunkti (tarbekorral võib panna välja veel 4-da punkti).

Sõja ajal helkmõõte-rühmad ühes kõlamõõte-rühmadega kuuluvad ülemjuhataja suurtükiväe varru, kust nad vastavalt olukorrale antakse juurde korpustele.

Prantsuse helkrühmas kasutatakse kronograafi, mis võimaldab registreerida ja kontrollida täppist aega, kunas toimetati vaatlust helgile. Kronograaf asub lahene

duspunktis ja omab helkmõõtepunktidele vastava arvu sulgi. Helgi nägemise silmapilgul vajutab iga vaatlaja käes olevale nupule; samal silmapilgul lahenduspunktis vastaval tahvilil lööb hetkeks põlema elektrilambike ja kronograaf registreerib aega.

Prantsuse helkmõõterühmad asetatakse rindele, mille laius 8 km. Vaatluse alla kuulub seega vastase rinne 10 km laiusel. Rühma laialipaiskamiseks ja vaatlusvalmiseseadmiseks kulub 6 tundi. Lahenduspunkt peab sidet oma suurtükiväega, väekoondise ülemaga, kõlamõõtekomandoga ja korpuse suurtükiväe luureosakonna ülemaga.

Itaalia. Itaalias on kõlamõõtekomandode organisatsioon analoogiline prantsuse komandodele. Kõlamõõtekomando koosneb 4 kõlavastuvõttepunktist ja 1 lahenduspunktist. Kõlamõõtepunktid asetatakse kaares võimalikult nii, et need haaraksid vastase suurtükiväe positsioonide raiooni. Vahekaugus äärmiste punktide vahel on 6—8 km. Kaks keskmist kõlavastuvõttepunkti viiakse tahapoole ja asetatakse intervalliga 1000—1500 m.

Sveits. Sveitsis arendatakse mõõteasjandust alates 1917. a. ning 1922. a. alates on järjekindlalt võetud noori mõõtekomandodesse. Kuna maastik on väga mitmesugune (tasandik, küngastik, mägestik), siis kasutatakse nii helk- kui kõlamõõtmist. Peale kindralstaabi juures oleva pealuureosakonna vormeeriti iga suurtükiväe brigadi juures üks suurtükiväe teadetekogumise divisjon, kes kogub ja töötab läbi kõiki suurtükiväele tarvisminevaid vaatlusi ja teateid; selle divisjoni koosseisu kuulub üks luurekompani helk- ja kõlamõõte tarvis. Kompani komplekteeritakse peamiselt iniseridest, maamõõtjatest, tehnikutest, joonistajatest, fotograafidest j.n.e., sest lühike teenistuse kestvus ei luba puudulikkude algteadmistega mehi vastu võtta. Helkmõõtmiseks kasutatakse käärpiksilmid, kõlamõõtmiseks mikrofone ja kronoskoope. Peale selle on neil liikuvad lahenduspunktid helk- ja kõlamõõtmiseks, õhupall, raadiojaam, fototeodoliit j.n.e.

Kõla mõõtmist toimetatakse stopperitega ja mikrofonidega — registreerijatega. Vas-

tase patarei tehakse kindlaks graafilisel teel planšetil, joonestades sellele hüperboolid. Ühtlasi kasutatakse hüperboolide asendamist asümptoodidega.

Sveitsis pole vist olemas moodsaid mikrofone, mis lubaksid registreerimise lindil lahutada suudmelaine ballistilisest kõlalaimest, sest kurdetakse, et linte olevat raske lugeda ja mikrofonid võtvat vastu kõiki kõlanähteid; raske olevat vahet teha, kas oli registreeritud suudmelaine kõla, ballistilise laine kõla või mingi mürsu lõhkemise kõla.

Ameerika Ühendriigid. Kõlamõõte üksuseks on kompani kuhu kuuluvad kuus kõlavastuvõttepunkti ja üks lahenduspunkt. Kompanid kuuluvad ülemjuhataja suurtükiväe varru ja jagatakse armeede vahel, kus nad alluvad suurtükiväe luureosakonna ülemale. Praegusel ajal kavatsetakse võtta kõlamõõtekompanid ülemjuhataja suurtükiväe varust ära ja anda otsekohe korpuste käsutusse, kus need määratakse korpuse vaatluspataljonide juure ühes helkmõõtekomandodega. Helkmõõtekomandos on 4 helkmõõtepunkti ja 1 lahenduspunkt.

Ameeriklased asetavad kõlamõõtepunkte ringi kaarele, mille tsentrumiks on vastase suurtükiväe positsioonide raiooni arvatav keskkoh. Intervallide ulatus punktide vahel on 1200—1700 m. Punktide kaugus vastase eelliinist on umbes 1500 m. Kõlamärgi määramine ja plaanilt koordinaatide leidmine toimub kiiresti; hästi väljaõpetatud meeskonna juures ei kulu selleks rohkem kui 3—5 min. Viga kauguses headel tingimustel ei ületa 50 m kaugustel kuni 8000 m; halbadel tingimustel ei ületa viga 150 m.

Oma patareide eellaskmist toimetatakse järgmiselt: antakse üks lask, mille järgi tehakse parandus; antakse 3 lasku ja tehakse jälle parandus; antakse 8 lasku ja loetakse eellaskmine lõpetatuks. Seega tehakse kokku 12 lasku. Viimaste 8 lasu järgi tehakse parandus, mille järgi võib alustada turramist.

Helkmõõtekomandode kasutamise taktikalised printsiibid on samad nagu prantsuse sõjaväeski.

U.

Kaitseväe elu.

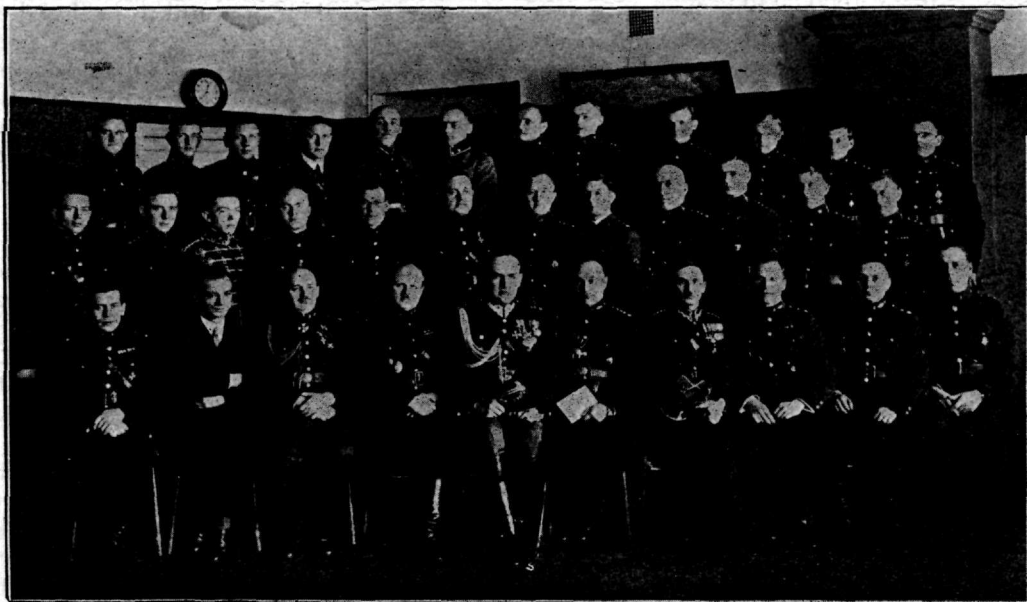
Kaitseväe Ühendatud Õppeasutiste 9. aastapäev 29. augustil 1932.

Kaitseväe Ühendatud Õppeasutised vomeeriti 29. augustil 1923. a. Praegu kuuluvad K. Ü. Õ. koosseisu: Kõrgem Sõjakool, Sõjakool, Allohvitserikool, Pataljoni-, kompani- ja patareijülemate ühendatud (PKP) kursus. Eelnimetatud üksused teotse- sid kuni 1923. a. iseseisvate üksustena peale PKP kursuse, mis asutati 1928. aastal. Üheksa aasta kestel on juhtinud Kv. Ühend. Õppeasutisi kolonel Rink, kindral Jon- son, kolonel Jaakson ja praegu kolonel Brede. M.

Aasta Kõrgemas Sõjakoolis.

VI lennu õppetöö Kõrgemas Sõjakoolis algas möödunud aasta 5. oktoobril. Veet- nud suve laagrites ja sooritanud sügisesed katsed kogunes katsefiltritest õnnelikult lä- bipääsenud ja Kõrgemasse Sõjakooli vastu

kindral oma kõne sissejuhatavas osas, „riik asetab Teid kaheks aastaks üliõpilase olu- korda; teadke seda, kuid pidage mees ta nõuab teilt selle eest vastutasuks tööd, tööd ja veel kord tööd, mille edukuse peatingi-

Kõrgema Sõjakooli VI lend ühes juhtide ja külalistega.

võetud kuulajate pere kooli I auditooriumi. Kava kohaselt kell 0900 ilmus kavstabül kindral Tõrvand Kõpüli kolonel Brede, tema abi kolonel Jaaksoni ja Kõrgema Sõjakooli professorite pere saatel. Pärast esitlemist ja käepigistusi kindral Tõrvand pöördus Kõr- gema Sõjakooli kuulajaskonna poole kõ- nega soovides õnne õppetöö alguse puhul ja jõudu, püsivust ning edu eelseisvaks tööks. „Minu härrad,“ ütles lugupeetud

museks on hoida vaim ja keha värske.“ Ko- lonel Brede omalt poolt toonitas, et Kõrgem Sõjakool on näinud oma kuulajaskonna keskel alati sõbralikke kaasvõitleja vahe- kordi, on hinnanud oma õpilasi ühtlase mõõ- dupuuga ja püüab VI lennule edasi anda kõik need teadmised ja kogemused, mis omandatud Kõrgema Sõjakooli 10-aastase töö kestel. See teadmine kohustagu VI len- nu õpilasi ja ergutagu neid sellele loovale

tööle, mille sihiks kodumaa hea käekäik ja millises suunas edukalt töötavad eelmise V lennu kasvandikud.

Veel mõned tervitusesõnad ja näpunäited K. Ü. Ö. ülema abi kolonel Jaaksoni poolt ja juba töötas masin, mis kellavärgi täpsusega läinud õppeaasta kestel praktiliselt tõendas kuulajaskonnale lugupeetud Kavstabüli ja Kõpüli sõnu.

Õppetöö algas kolonel Traksmanni sissejuhatava loenguga taktikast. Vaheldust töid ratsasõit ja võimlemine. Vaheaegadel ei unustatud ka malet ja koronati.

Selles töös ja võitlusetuhinas ei pannud tähelegi, kuidas möödusid ajad. Varsti oli kuulajaskond muutunud sinasõpradeks. Uuel aastal jäi kõrvale pataljoni, teotse sime edasi rügemendiga. Punased, rohelistel ja sinised muidugi ka ja pea alati ülekaalukamate jõududega kui meie. Oli juhuseid, kus nendel oli mängus korpus, meil kõvendatud rügement. Peaasi aga et nende seljataga olid Kõrgema Sõjaskooli taktikaliste gruppide juhid, aga meil... Meie pidime neid vastaseid haarama ja tiibama, ründama ja neilt hoope vastu võtma. Läks meil hästi, siis rohelistel polnud sest sooja ega külma. Äpardus aga meil — siis „saime pähe“.

Õppetöö kestel saime ootamatu kingituse. Poola Kõrgem Sõjaskool sõpruse avaldusena annetas meile marssal Pilsudski rin-

nakuju. Üleandmine toimus Kõrgema Sõjaskooli ruumes 26. 02. 32. Poola kaitseväge esindaja kolonel Liebich'i poolt ja tema abi kapten Kwiecinsky ja Riigivanema vanema jäskudetäitja ohvitseri kolonel Jakobsoni juuresolekul. Kingituse võttis vastu Kõpül kolonel Brede, kes tänu avaldades toonitas, et eesti Kõrgem Sõjaskool austab ja hindab poola rahvuskangelast marssal Pilsudskit kui suurt isamaalast, sõdurit ja organisatorit.

Nägime veel teisigi külalisi — välismaalasi, ja ühel ilusal päeval võisime nendida, et seisame poolkursuse katsete lävel. Samas oli ka sõjamäng. Ometi kord võis vastast oma ihusilmaga näha, kuigi teda ka otsekohe käega ei saanud katsuda. Juhatuse ei asunud ka enam punaste, rohelistel, või mis nad kõik olid, poolel, vaid moodustas endast erapooletu vahekohtu, jättes mõlemale poolele vajalise tegevusevabaduse. Järgnes veel rida ekskursioone, praktilisi töid topograafias ja jällegi katseid ja repetitsioone.

2. juulil olid läbi ka needki. Masin, mis oli 5. oktoobrist 1931. a. alates töötanud, peatus kuuks ajaks, et anda võimalust tõmmata tagasi hinge nii õppejõududel kui ka kuulajaskonnal. Mõlemad pooled vajasisid puhkust, et kasutada kauneid suvepäevi, koguda jõudu ja uut energiat eelolevaks välisõiduks ja tulevaseks tööks. P.

Pataljoni- ja kompaniülemate kursuse õppetöö põhijooni.

1927. a. lõppenud „Alalisväe ohvitseride kursused“ olid üheks sammuks sõjaajal ettevalmistuse saanud juhtide teadmiste täiendamisel ja niveleerimisel. Tingituna tollaegsest olukorrast püüti neil kursustel rikastada eeskätt ohvitseride teoreetilisi teadmisi, jättes tegeliku elu nõuded — praktika enam tahaplaanile.

Vahepeal, kaitseväge rahuaegse töö ja tegevuse 8-da aasta lävele jõudes, olid olud muutunud. Muutunud endised töekspidamised, õppeviisid, saades tõuke reorganiseerimiseks keskasutiselt. Rahuaegseid juhte tuli lähistada enam tegelikule elule, tuli luua soodsaid eeltingimusi uute põhimõtete kiireks levimiseks meie kaitseväes.

Selleks oli vajalik peale põhjaliku üldise ja sõjalise hariduse anda rahuaegsele ohvitserile ka igakülgseid puht kutselisi oskusi. Peamisteks teenistusliikudeks voorusteks rahuaegsel ohvitseril on ikkagi tema põhjalikud praktilised kogemused, oskus ja vilu-

mus kõigil noil aladel, millega tegemist tuleb teha juhil. Selline töö haarab endasse mitte ainult juhtimise, vaid ka kasvatus- ja väljaõppeala. Väljaõppe edukus nõuab ohvitserilt mitte ainult oskust kontrollida alluvate väljaõpet, vaid sageli ka isikliku eeskujuna näitamist, kuidas tuleb teha ja teotseda, et võita käsualuste usaldust.

Kuna vastutus väljaõppe ja kasvatusalal lasub eeskätt vanematel rivijuhtidel — pataljoniülematel, siis tekkis ka vajadus värskendada ja täiendada esimeses järjekorras nende oskusi ja teadmisi. 1928. aasta aprillikuus, tollaegse Kaitseministri kindral Reeki algatusel ja korraldusel, algabki õppetöö Tondil, Kv. Üh. Õppeasutiste juures, uutes ruumides ja uue õppekavaga pataljoniülemate I täiendusekursus.

Esimene samm oli tehtud. Kursuse tegevusepiirkond laieneb. Veel sama aasta sügisel komandeeriti kursusele ka kompaniülemad ja ratsaväe ohvitserid, ning 1930. a.

esmakordselt ka välisuurtükiväe ja merekindluste patareiiülemad.

Kursuse õppetöö alaliseks eesmärgiks on olnud:

- arendada ja süvendada pataljoni, kompani ja patareiiülemate praktilisi oskusi käsualuste kasvatamise, õpetamise ja juhtimise aladel, andes neile selleks kursustel läbiviidavate praktiliste töödega töömee-todi;

Puhtpraktilist ilmet kannab aga kursuse suvine õppeperiood, ehk välisõit, mille eesmärgiks on süvendada kursuse kuulajate praktilist oskust juhtimise alal konkreetsetes olukordades maastikul. Sel ajal sünnib juba I perioodil omatud taktikalise ettevalmistuse täiendus, kus esikohal maastiku tundmine, selle hindamine ja kasutuseoskus antud ülesande ja jõudude piirides. Seega puhtlahingukool.

P. K. P. kursuse „Sinine pool“ enne lahingut 1932.

- värskendada ja täiendada nende teoreetilisi teadmisi käsualuste kasvatamise, õpetamise ja juhtimise aladel;
- individuaalsete praktiliste harjutustega teritada nende isiklikku relvadega ümberkäimise oskust ja laskeosavust;
- võimaldada vastastikust üksteisega tutvumist ühiste vaadete loomiseks ning omavahelise koostöötamise hõlbustamiseks kaitseväs;
- tutvustada neid teiste väeosade ja mitmesuguste väeliikide sisemise elu, kasvatuse ja õppetööga.

Vastavalt ülesseatud eesmärgile õppetöö kursusel on rajatud peaaegjalikult praktilisele töömetodile. Loengute eesmärgiks on vaid kursuse kuulajate üldiste teadmiste täiendamine ja värskendamine sõjalistes, poliitilistes ja majandusliikudes küsimustes. Nii 1932. a. pataljoni ja kompaniülemate kursuse I õppeperioodi tundide üldarvust oli teoreetilist osa umbes 16%.

Juhtimisharjutused maastikul sünnivad pataljoniülematele pataljoni ja rügemendi piirides, kompaniülematele — kompani ja pataljoni piirides. Välisuurtükiväe patareiiülemad teevad kaasa juhtimisharjutused maastikul ühiselt jalaväelastega, mis vajalik neile õige ettekujutuse saamiseks jalaväe võitlusviisidest ja suurtükiväe tule toetuse vajadusest ning võimalustest. Peale selle patareiiülemad lahendavad osa ülesandeid puhtsuurtükiväe seisukohast rööbiti jalaväe tegevusega.

Vaatamata viimase kursuse õppetöö lühendamisele ajas, milleks kaaluvad põhjusi, on taktikalisele väljaõppele pühendatud aeg jäänud muutmatuks, osaliselt isegi suurenenud. Kokkusurutud on selle arvel kasvatuse ja väljaõppe alad, sest siin on eesmärgiks anda juhiseid eeskätt töö metoodilise külje alal, kuna juhtimise ala nõuab käsitlemisel teatud süstemaatilist tervikut.

Kursuste ülemateks on olnud: kolonel R. Tomberg — 1928. a., kolonelleitn. H. Freiberg — 1928./29. a., major H. Grabbi — alates 1930. a. H. Gr.

Jalaväe laskuriala aspirantide riviline väljaõpe sõjakoolis.

Sõjakooli laskurikompanid on teetsenud aspirantide väljaõppe alal 10 aastat. Aspirantide klass moodustati 1922. a. sügisel. 1923. a. lahkus Sõjakoolist I lend ja käesoleva aasta juulis XIV lend aspirante. 10 aasta jooksul on Sõjakoolist läbi käinud suur

väga huvitatud reservjuhi kutsesest — seda ei või öelda. Sõjakooli aspirantide klassi sisseastumiseks on olnud paljudel väga mitmesugused kõrvalised põhjused. Komplekteerimine soovijatega ei anna seega ka igakord kõige sobivamat elementi. Enamik aspi-

Pilte aspirantide kursustelt.

1) Grupp 1. asp. kompani aspirante värskes õhus korpse tuulutamas 1932. 2) ja 3) Dessantoperatsioon Pirital, kevadel 1932. 4) Praktilise taktika grupp maastikul Pääsküla raioonis kevadel 1932.

hulk keskkooli ja ülikooli lõpetanud noormehi. Enamik Sõjakooli sisseastunuid suudab ka kooli lõpetada. Mittelõpetajate protsent kõigub 10—15 vahel. Käesoleval aastal XIV lennul tõusis mittelõpetajate protsent 18 peale, kuid see oli tingitud peamiselt tervislikest põhjustist. 80% lõpetajaist on ülendatud pärast juhtimispraktikat väesades ohvitserideks.

Praegune keskkoolilõpetanud noormees, tehes läbi keskkooli riigikaitse õppuse — 5 talvet ja 3 suvist õppeperioodi, kokku 310 tundi, võttes pataljonis läbi noorte lühendatud kursuse ja sooritades veel vastavad katsed, on Sõjakooli astudes juba hästi ette valmistatud. Teadmised ja oskused olenevad aga inimese enese tahtest ja huvist asja vastu. Et kõik keskkoolilõpetajad, kes saavad Sõjakooli aspirantide klassi, oleksid

rante on alles noored — keskmiselt 18—20 aastat vanad. Seega veel nõrgad raskemateks õppusteks ja püsivaks pingutamiseks, nagu on aspirantide kursus.

Jalaväe laskuriala aspirantide väljaõpe Sõjakoolis kestab 9 kuud. Selle aja jooksul võetakse aspirantidega läbi kaks kursust: 1) kaprali ehk jaoülemakursus ja 2) aspirandi ehk rühmaülemakursus. Selline jaotus on tingitud nõudest, et Sõjakooli lõpetanud jalaväe laskuriala aspirant peab oskama ja suutma juhtida iseseisvalt nii jagu kui ka rühma.

Kaprali kursus. See kursus on puhtpraktiline ja riviline ning võetakse läbi Sõjakooli rivikaadri juhatusel.

Kursuse õppetöö eesmärgiks on:

1) kontrollida, ühtlustada ja täiendada

väeosadest läkitatud õpilaste teadmisi noorsõduri õppekava ulatuses;

- 2) anda õpilastele teadmisi ja praktilisi oskusi sellisel määral, et nad kursuse lõpul suudaksid juhtida jagu riviliselt ja lahinguliselt mitmesuguses olukorras.

Ja juhile vajalikud praktilised oskused aspirandid omandavad selle kursuse jooksul rivi- ja lahingudrilli harjutustel ja taktikalistel õppustel iseseisva teotsemisega ja ülesandana — jao tegeliku juhtimisega.

Aspirandikursusel pool ettevalmistuse ajast on nähtud ette loenguteks klassides, katseteks ja praktiliste tööde sooritamiseks üldsõjalistes õppeainetes.

Aspirandikursuse rivilise väljaõppe eesmärgiks ja ülesandeks on valmistada ette aspirantidest sõjaaegseid juhte, kes suudaksid ja oskaksid:

- 1) juhtida rühma (tarbekorral ka kompanit) igasuguses lahinguolukorras;
- 2) teostada oma allüksuse väljaõpet sõjaajal.

Selle ülesande täitmine — anda igale aspirandile lühikese ajaga kõik vajalikud juhi (rühma ja kompani) ja instruktoriaoskused — ei ole kerge, eriti kui arvestada veel seda, et kogu õppeaega ei saa kasutada üksnes juhi- ja instruktoriaoskuste õpetamiseks aspirantidele, vaid selle aja jooksul tulevad võtta läbi ka kõik teised sõjalised eriõppeained, nagu kaitseväge määrustikud, laskeasjandus, ekskursioonid teiste väeliikidega tutvunemiseks j.n.e. Eriti palju aega nõuab laskeasjanduse õpetamine, sest see aine on iseenest väga laiaulatuslik ja lisaks sellele veel kaunis „kõvad“ nõudmised õppekavas.

Juhioskuste omandamiseks aspirandid teevad läbi maastikul praktilised harjutused tegeliku üksuse (rühma, kompani) juhtimisega nii rivi- ja lahingudrilli kui ka taktikalise väljaõppe alal.

Et aspirandikursus on rühmajuhi kursus, siis viiakse läbi sellel kursusel aspirantide praktilised juhtimisharjutused peaaugult rühmadena, rühmaõppustena. Rühmas on keskmiselt 30—33 aspiranti. Seega saab iga aspirant kursuse jooksul juhtida tegelikult rühma ainult kahel harjutusel — ühel rivi- ja lahingudrilli ja ühel taktikalisel harjutusel.

On selge, et need kaks harjutust ei tee aspiranti veel kaugeltki juhiks. Nendel kahel harjutusel aspirant omandab vaid ainult algoskused rühma juhtimiseks riviliselt ja lahinguliselt. Aspirantide juhioskuste arendamine ja süvendamine jääb nende väeosade

de hooleks, kuhu nad pärast Sõjakooli lõpetamist läkitatakse juhtimispraktikale.

Aspirantide kui sõjaaegsete juhtide ettevalmistuse töökavas omavad taktikalised harjutused kaaluva tähtsuse. Taktikaline oskus on sõjaaegse juhi võimete hindamisel otsustavaks teguriks. Sellepärast pühendatakse Sõjakoolis aspirantide taktikalise oskuse arendamisele erilist tähelepanu.

Aspirandid pannakse taktikaliselt juhtima tegelikku üksust (rühma, kompanit) maastikul alles siis, kui neile on tehtud selgeks teoreetiliste loengutega käsitletava tuleva lahingutüübi (kaitse, pealetung, taandumine j.n.e.) üldpõhimõtted ja nendega lahendatud liivakastil vastav konkreetne ülesanne. Peale selle, enne kui aspirandid asuvad tegeliku rühma juhtimisele maastikul, demonstreeritakse neile näitliku õppusega rühmajuhi tegevust maastikul konkreetse ülesande ja olukorra piires. Nii toimub see iga lahingutüübi harjutuste juurde asudes.

Iga näitliku õppuse lõpul korraldatakse diskussioon. Diskussiooniks jagatakse aspirandid gruppidesse vastavalt ohvitseride arvule, kes tegelikult võtsid osa õppustest. Igas grupis võetakse aspirantidega üksikasjalikult läbi kõik need küsimused, milliseid käsitles rühmajuht näitlikul õppusel.

Diskussiooni eesmärgiks on:

- 1) harjutada aspirante taktikaliselt mõtlema;
- 2) harjutada aspirante analüüsima ja hindama olukorra elemente;
- 3) harjutada aspirante tegema otsusi ja väljendama neid käskudes.

Aspirantide iseseisvad taktikalised harjutused tegeliku rühma (kompani) juhtimise alal viiakse läbi järgmiselt:

- 1) õppuse juhataja valib maastiku, seab kokku kirjalikult taktikalise olukorra ja ülesande rühmale (kompanile), märkides ülesande lõpul, milliseid küsimusi õppusel tuleb pidada eriliselt silmas ja millised paragrahvid ühest või teisest eeskirjast aspirandid peavad lugema läbi enne õppusele tulekut;
- 2) olukord ja ülesanne ühes eelpooltähendatud märkustega paljundatakse ja jagatakse välja kõigile õppusest osavõtjatele aspirantidele hiljemalt õppuse eelpäeva õhtuks.
- 3) kõik õppusest osavõtjad aspirandid peavad olema õppusele tulles põhjalikult tutvunud olukorraga ja ülesandega, samuti ka lugenud läbi kõik ülesande lõpul märgitud eeskirjade

paragrahvid, mida õppuse juhataja kontrollib lühidalt enne õppuse algust;

- 4) õppuse juhataja, kontrollinud aspirante olukorras, ülesande ja eeskirjade paragrahvide teadmises, määrab aspirantidest ühe rühmülikuks (kompülikuks), ühe rühmavanemaks ja vajaliku arvu jaoülemaid;
- 5) rühmülikuks (kompülikuks) määratud aspirant lahendab saadud taktikalise ülesande iseseisvalt õppuse juhataja järelevalvel, kusjuures rühmüli (kompüli) tegevuses ilmnevate vigade pärast õppust ei katkestata, vaid need vead tuuakse ette pärast õppuse lõppu;
- 6) õppuse lõpul tehakse kokkuvõtte, milles märgitakse ära, mis õppusega taheti saada kätte, mis tegelikult saadi kätte ja millised suuremad vead ilmsidid juhi tegevuses.

Iga lahingutüübi juures tuleb korraldada aspirantidele iseseisvaid harjutusi tegeliku rühma juhtimise alal maastikul 4—5, sest vähema arvu harjutustega pole kuidagi viisi võimalik võtta läbi kõiki vajalikke küsimusi ja harjutada aspirantidele kätte vajalikke oskusi rühma juhtimise alal. Igal harjutusel esinevad juhtidena uued aspirandid ja iga harjutus võetakse läbi uues olukorras ja uuel maastikul, et mitmekesistada harjutusi ja hoiduda šabloonist.

Instruktorioskuste õpetamiseks aspirantidele on õppekavas nähtud ette vastavad harjutused rividrilli ja laskeasjanduse alal. Laskeasjanduse alal õppekava ütleb, et instruktorioskusi tuleb aspirantidele anda: 1) materjaalosa alal — kkk mehhanismiosade töötamises automaattule juures ja 2) laskeasjanduse alal — sihtimise, laadimise, tühjen-damise ja kaitsevinnastamise algõppuses, laskeasjandite väljatöötamises ja kätteõpetamises.

Peale nende õppekavas ettenähtud instruktorioõppuste on korraldatud aspirantidele selliseid õppusi ka lahingudrilli ja taktikalise väljaõppe alal. Aega nende õppuste korraldamiseks on hangitud mõnede tööpäevade pikendamisega ja mõningate vähemast tähtsusega õppuste kokkusurumisega ajas.

Enne aspirantide asumist iseseisvale tunniandmisele — instrukteerimisele, korraldatakse neile igas rühmas paar näitlikku praktilist tundi. Näitliku tunni annab kas rühmüli isiklikult või mõni kaadriallohvitses rühmüli määramisel. Näitliku tunni andja koostab täpsa töökava, laseb selle paljun-

dada ja jägada välja tunni alguseks kõigile aspirantidele, kes võtavad osa õppusest.

Kui näitlikud tunnid on antud, algavad kohe õpilaste praktilised harjutusetunnid instrukteerimise alal, millised viiakse läbi järgmiselt:

- 1) aegsasti enne harjutusetundi määratakse igast jaost 2—3 aspiranti, kellele antakse vastav kindel õppeülesanne;
- 2) õppeülesande saanud aspirandid peavad põhjalikult valmistuma tunni andmiseks, koostama töökava ja esitama selle määratud tähtjaks õppuse juhatajale läbivaatamiseks;
- 3) õppuse juhataja, vaadanud läbi ja varustanud vajalikkude märkustega aspirantide töökavad, annab nad tagasi ja teatab hiljemalt harjutusetunni eelpäeva õhtuks, kellel õppeülesande saanud aspirantidest tuleb anda tund;
- 4) selle järele tunniandjaks määratud aspirant asub tunni organiseerimisele ja toimetab kohale tunni alguseks kõik vajalikud abinõud ja meeskonna, kellele ta peab andma tunni;
- 5) õppus viiakse läbi kahe tunni jooksul, millest esimene on aspirandile praktilise tunni andmiseks ja teine — antud tunni läbiharutamiseks ja ilmenenud vigade esiletoomiseks ning allakriipsutamiseks.

Sellised aspirantide praktilised harjutusetunnid teostuvad rõhuvas enamuses jagudena (jaos on 8—10 aspiranti). Rividrilli ja lahingudrilli ja taktikalise väljaõppe alal tuleb niisuguseid jagudena peetavaid aspirantide praktilisi harjutusetunde kokku 9—10 ja rühmadega peetavaid — 4—5, kuna aga laskeasjanduse alal 9—10 harjutusetundi viiakse läbi jagudena. Seega iga jagu teeb läbi keskmiselt 18—20 niisugust praktilist harjutusetundi, aga igal üksikul aspirandil avaneb siin võimalus esineda isiklikult õpetajana-instruktorina keskmiselt ainult kahel harjutusetunnil.

Sellest selgub, et aspirant, kes on esinenud õpetajana-instruktorina ainult paaril, maksimum kolmel harjutusetunnil, ei saa olla Sõjakoolist lahkudes veel küllalt hea instruktor.

Mis puutub aspirantide vajalikkude juhi praktikasse siseteenistuse alal, siis määratakse selle omandamise eesmärgil igas rühmas aspirandid kordamööda rühmavanemate ja jaoülemate kohustetähtjateks, kes peavad täitma kõiki neid kohuseid, mis sisemäärustik paneb rühmavanemate ja üle-

mate peale. Kõigi nende kohuste täitmine aspirantidelt toimub kaadrirühmavanemate ja jaoülemate otsesel juhatusel ning rühma-

lide kontrolli all. Rühmavanema kohuseid on võimalus täita igal aspirandil ainult ühe nädala jooksul. M. V.

Rk-alalisest ettevalmistusest Sõjakoolis.

Kuni 1928. a. puudus Sõjakoolis rk üksus kaader ja reservohvitseride ettevalmistamiseks. Väeosa rk üksusi täiendati Sõjakooli jalaväe klassi laskuriala lõpetanutega. Kui jalaväe ohvitserist pikapeale väeosa rk üksuses ehk vastavatel kursustel võimalik oli

durikompani välja lasknud neli lendu aspirante-reservohvitseri ja käesoleva kuu 29. kuupäeval lõpetavad Sõjakooli kursuse rk kadetid.

Möödunud õppeaasta alguseks said koostatud uued õppekavad nii kadettidele kui

Pilte Sõjakooli rk kompanist.

1) Saaterühma tegevus. 2) Isiklik töötamine rk juures. 3) Õhukaitse klp. 4) Saaterühma tegevus.

rk ohvitseri ettevalmistada, siis reservohvitseridega oli lugu palju kurvem. Nende rk-alaline ettevalmistus piirdus Sõjakoolis ainult selle ala tutvumisega, mis oli loomulikult vähe, et juhtida rühma tuletehniliselt ja taktikaliselt.

1928. a. avati Sõjakooli reservohvitseride ettevalmistamiseks kuulipildurikomando, mis hiljem ümbernimetati kompaniks nii kaader kui reservohvitseride ettevalmistamiseks. Kuni käesoleva ajani on Sõjakooli kuulipil-

aspirantidele. Väljudes põhimõttest, et ohvitser on juht ja õpetaja siis kui ta ise on eeskujulik täitja, — sai uuendusena neis kavades seniste teemade loetelu kõrval ka ära toodud need aja normid ja täitmistingimused, mida õpilased kursuse lõpuks peavad saavutama kuulipilduja, mõõdu ja suunamisabinõude käsitamisel ning teotsemisel juhina otsesel ja kaudsel laskmisel. Isiklise osavuse arendamine rk-ga töötamises ei olnud kerge, see nõudis aega ja kannatust

ning peale muu kannatas selle all tunduvalt raskemat materjaalosa. Peale isiklise osavuse töötamises raskemga ja tema juurde kuuluvate abinõudega pandi erilist rõhku taktikalisele koostööle laskuriosadega. Esmakordselt võeti taktikalistel õppustel kasutusele tegevus saaterühmaga selleks kohandatud neljajahobuse vankritega.

Uute kavade nõuded on maksimaalsed arvestades ettevalmistuse ajaga. Kursuse lõpul korraldatud katsedel näitasid kadetid, kelle õppeaeg oli lühem, nõuded aga veel suuremad kui aspirantidel, üldiselt häid tagajärgi.

Suuri raskusi sünnitas kadettide ja aspirantide väljaõpetamisel vastavate eeskirjade ja käsiraamatute puudumine. Loengute üleskirjutamine võtab palju aega ja vaeva. Selle tõttu ja ka sellepärast, et olla abiks keskasutisele vastavate eeskirjade koostamisel, Sõjakooli kuulipildurikompanis koostati läinud õppeaastal kadeti õppekava ulatuses käsiraamatud: „Rk tule tehniline juhtimine“, „Rk maksimi materjaalosa“ ja „Rk lahingutehniline väljaõpe“. Viimane käsitleb raskust ja lahingudrilli selles osas, milles see erineb laskuriosadest. L.

Sõjakooli patareid.

Patareid teotseb 1919. a. alates kadetiklassidega. Esimesed kaks lendu kadette lõpetasid lühendatud sõjaaegse kursuse, järgmised kaheksa lendu lõpetasid kooli täielise kursuse kaadriohvitseridena.

Õppuste läbiviimisel on Sõjakooli patareid peamine rõhk pandud ainete praktilisele käsitlemisele, juhtides õpilast iseseisvale ülesande lahendamisele.

Eriõppeainete õppimisel, näiteks prakti-

Pilte Sõjakooli patareidest.

- 1) Laskmine polügoonil. 2) Ratsasõidu õppus. Takistuse ületamine. 3) Jõe ületamine parvel. 4) Laskmisest süttinud metsa kustutamine polügoonil.

1924. aastast alates töötavad suurtükiväe aspirantide kursused tagavaraväe ohvitseride ettevalmistamiseks, mis 1926. a. liideti Sõjakooli patareidiga. Senini on lõpetanud aspirante 11 lendu.

lise suurtükiväe taktika alal, kõik õpilased kordamööda täidavad kõik tegevused alates reamehega ja lõpetades patareidülemaga.

Instruktorlikeks harjutuseks rühma juhtimise alal kõik õpilased täidavad

ühe kuni kahe nädala jooksul praktikant-rühmavanema kohuseid, kusjuures nende tööd juhib alaline rühmavanem ja rühma-ülem. Alalisteks aspirantide rühmade vanemateks kasutati kaadri puudusel viimaste aastate jooksul vanema kursuse kadette.

Õppuste näitlikuks ja praktiliseks muutmiseks on patarei kaadri poolt, alates esimese patareiülemaga, muretsetud palju õppevahendeid. Laskemoona alal on tehtud läbilõiked kõikidest meil varustusel olevatest mürskudest ja süütajatest. Materjaalosa alal on sisse seatud eriline materjaalosa klass, kus läbi võetakse praktilised tööd materjaalosa alal. Suurtükiväe laskeasjanduse praktiliseks käsitamiseks on moodus-

tatud laskeasjanduse klass, kus selleks ehitatud laskelaual (näitlikul polügoonil) ja laskekastidel läbi võetakse kõik laskeviisid. Laskelaud koosneb imiteeritud maastikust ja seadeldisest lõhengute näitamiseks vastavalt õpilase poolt antud käsklustele. Laske- laud arvestab mürskude hajumise ja võimaldab laskmist nii ühe kui ka mitme vaatluspunkti abil. Töötamise kiirus võrdub patarei laskekiirusele. Laskekastid on ehitatud eraldi löök- ja õhinglaskmiseks. Nad koosnevad maastiku siluettidest ja lõhengute näitajatest, mille abil võib märkida suunakallanguid ja eel- ja tagalangeid. Laskekastid võimaldavad laskmist ühe vaatluspunkti abil. T.

K. Ü. Ö. Sõjakooli inseneriväe aspirantide komando.

Alates 1930. a. teotseb Sõjakooli juures inseneriväe aspirantide komando eesmärgiga ettevalmistada inseneriväe eriharidusega reservohvitseri.

Komandos on kaks eriala rühma — pioneri ja siderühm. Üldised õppeained võetakse läbi koos jälaväe aspirantidega, kuna erialalistel õppeainel eraldi kumbagis rühmas. Erialalisteks õppusteks on sisse sea-

tud ajanõuetele vastavad fortifikatsiooni ja sideklassid ja korraldatud eeskujulik pioneri õppeväli. Peale selle on kasutada õppetöök K. Ü. Ö. töökojad.

Komando suvised praktilised õppused sünnivad Jägala inseneriväe laagris, kus kumbki rühm teotseb oma pataljoni juures.

Alates 1931. a. pionerirühma aspirandid valmistatakse ette „g“ alal. Tf.

Kehaline kasvatus K. Ü. Ö.

Väga ilmekalt rõhutas keh. kasv. tähtsust K. Ü. Ö. ülem s. a. aspirantide lõpuaktusel: „harilikult need rahvad on tugevad ja teguvõimsad, kus levinend sport“. Näitena toodi ette Ameerika, kes ilmutas Maa-ilmasaõjas suurt mehisust ja osavust. Ameerika sõjaväge suudeti ettevalmistada lühema aja jooksul just selle tõttu, et kehaline kasvatus ja sportimine oli loonud tugeva soodsa aluse.

Sportimist ja kehalise kasvatus tundeid läbiviimist K. Ü. Ö. soodustavad avarad ruumid, harjutuseväljad ja ajakohased abinõud. Talvel vabal ajal harrastatakse rohksti suusatamist Tondi ümbruskonnas, kus maastik väga vahelduv oma iseloomult ja küllaltki nauditav oma ilult. Mänguharrastajad vabal ajal käivad võimlas end sise-mängude alal täiendamas, kus siis lõpuks

mõnusa dushiga karastatakse. Suvel pakuvad staadion ja tennisväljad häid võimalusi sportimiseks värskes õhus.

Võisteldud on mitmesugustel kehalise kasvatusel aladel nii omavahelistel, garnisoni kui ka üleriiklikkudel võistlustel. Häid saavutisi eelloetletuil võistlusil on näidanud nii Sõja- kui ka Allohvitserikool. Mõlemist üksusest on meil võrsunud häid sportlasi ja laskureid.

Ilusaks traditsiooniks on kujunenud igaaastased seitsmewõistlused (võrk-, korv-, pesapall, jaosuusatamine ja orienteerimisjooks poks ja murdmaajooks) K. Ü. Ö. ülevalt kol. B r e d e l't annetatud hõbekarikale. 1931/32. õppeaastal oli pinev võistlus tähendatud karikale 1. asp. komp. ja Sk. klp. komp. vahel. Karika võitis 1. asp. kompani kuni järgmise õppeaasta lõpuni.

Allohvitserikool.

Allohvitserikool töötab kaitseväge noorema kaadriallohvitseride ettevalmistamise alal alates maikuust 1920. a. Alul oli kogunisti kolm allohvitserikooli — jalaväge, ratsaväge ja suurtükiväge. Nad allusid kõik vahetult kaitsevääringkonna ülemale. Majanduse jaoskonnaks oli kõigile ratsaväge allohvitserikooli majandusejaoskond. Ratsaväge ja suurtükiväge allohvitserikoolide koosseise vähendatakse ja augustikuuks 1923. a. on kujunenud ratsaväge allohvitserikoolist allohvitserikooli õppeeskadron ja suurtükiväge allohvitserikoolist õppepatari.

Alates 29. augustist 1923. a. kuni praeguseni kuulub allohvitserikool K. Ü. O. koosseisu ja kaotab oma iseseisva majapidamise. Kool nimetatakse õppepataljoniks, 1925. a. augustist alates muudetakse nimetus „õppepataljon“ Allohvitserikooliks.

1928. a. sügis toob veel suurema muudatuse Allohvitserikooli elus. Kuni 25. septembrini 1928. a. oli Allohvitserikooli peamiseks ülesandeks ajateenijate allohvitseride ettevalmistamine, kuid alates sellest ajast teostab Allohvitserikool täiendusõppusi üleajateenijatele-allohvitseridele. Kooli koosseisu kuuluvad õppekompani, õppekuulipildurikomando, õppepatari ja õppeeskadron, viimase ülesandeks on ka kõigi kaitseväge ratsahobuste ratsastamine.

Allohvitserikooli ülemateks on olnud kol. Kursk, kolonelleitnant Lõhmus, major Mullas, kolonelleitnant Siir ja major Viru.

Väljaõppe alal Allohvitserikool töötab kaitseväge staabiülema poolt 22.02.29. kinnitatud „Üldise õppekava üleajateenijate-allohvitseride ettevalmistamiseks“ ja 30.10.31. kinnitatud „Allohvitserikooli õppekavade muudatused ja täiendused“ alusel.

Vastavalt õppekavale vältab õppetöö Allohvitserikoolis jalaväekursusel kuus kuud ja suurtükiväekursusel 8 kuud.

IV üleajateenijate täienduskursus.

- 1) Pioneri tööd Tondil pioneripargis (suurtüki maskeerimine).
- 2) Töö laskeklassis Tondil.
- 3) Patari õppuse tunni kokkuvõtte Tondil.

Juriidilised küsimused.

1. Küsimus: Missuguse väeosa ülem määrab trahvi Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse § 37 (RT. 50 — 1931, art. 380) järgi kaitseväelastele, kes vabandava põhjuseta jäid ilmumata kaitseväge jaoskonna komisjoni Põhiseaduse muutmise eelnõu rahvahääletamisele?

Vastus: Selle väeosa ülem, millises

väeosas asutatud kaitseväge jaoskonna komisjonis (eelpoolnimetatud sead. §§ 16, 21 ja 22 — RT. 16 — 1926) kaitseväelane nimekirjas seisis.

2. Küsimus: Missuguse väeosa säästvara heaks langeb eelmises küsimuses tähendatud trahv?

Vastus: Selle väeosa säästvara heaks, kus trahv määrati.

3. Küsimus: Kes nõuab sisse trahvi?

Vastus: Selle väeosa ülem, kus teenib trahvitud kaitseväelane.

4. Küsimus: Kas trahvi määrav ülem on kohustatud omal algatusel hankima tõendus trahvist vabastamist õigustavate asjaolude kohta?

Vastus: Ei ole kohustatud. § 37 loetletud asjaolude kohta tõenduste hankimine ja nende esitamine trahvi määravale ülemale on kaitsevälase enda hool. Ei ole kaitsevälase hiljemalt 29. augustil trahvist vabastamise palvega esinenud, siis asub 1-es küsimuses tähendatud ülem trahvi määramisele, hääletamisele ilmumata jäämise põhjuseid selgitamata. —el.

Sõjakirjandust.

LATVIJA.

LATVIJAS KAREIVIS.

Ohvitseride väljaõppest Saksa sõjaväes.

Saksa sõjaväes peale Maailmasõda pannakse eriti suurt rõhku nii ohvitseride ettevalmistusele kui ka nende teadmiste täiendamisele.

Isik, kes soovib omandada ohvitseri kutse, peab esimesed 3 kuud teenima õppepataljonis ja peale selle 15 kuud sõdurina kompanis; sellest 6 nädalat kuuli- ja miinipildurite kompanites. Peale 18-kuulist teenistust rügemendi ülema määramisel kandidaat saadetakse sõjakooli. Peale 1-aasta kestnud õppimist sõjakoolis ja 6-nädalst viibimist suvelaagris, kasvandik määratakse tagasi oma rügementi. Teisel aastal ta saadetakse juba selle väeliigi sõjakooli, kuhu ta soovib jääda teenima. Sõjakooli astumisel nõutakse kõrget üldhariduslikku taset. Tuleb sooritada psühhotehnilisi ja kehalise kasvatuslikke katseid (hüpped, jooksud, käsigranaadi viske j.n.e). Teise õppeaasta lõpul kasvandik kui kandidaat ohvitseri kutsele läheb tagasi oma rügementi. Ohvitseri auastme ta saab vähe hiljem, Esimese 2—3 aasta jooksul noort ohvitseri mingisugusele ametikohale ei määrata. Teda loetakse nooremaks ohvitseriks ja teda valmistatakse ette edaspidisele tegevusele. Need aastad ta on kohustatud teenima riviväeosades, võimalikult ühes ja samas kompanis. Selle aja jooksul noor ohvitser peab täiendama oma teadmisi juhtimise- ja administratiivküsimuste alal kompani ulatuses. Väljaõpet juhatab kompani ülem, tutvustades noort ohvitseri kõigi kompani ametialadega.

Ohvitseri teoreetilise ettevalmistuse juhtimine läheb nüüd üle pataljoni ülema kätte, kes hoolitseb noore ohvitseri teadmiste tasapinna tõstmise eest, tutvustades teda uemate taktikaliste meetoditega ja tehnika saavutistega. Nüüd asutakse taktikaliste ülesannete lahendamisele, pöörates sealjuures peamist rõhku otsuste tegemisele ja käskude stiililisele väljatöötamisele. Korraldatakse loenguid ja vaidlusi igasugustel — peamiselt aktuaalsetel aladel, nagu relvastus ja väljaõpe. Lahendatakse praktilisi ülesandeid maasti-

kul ja liivakastil. Tehakse kirjalikke töid, korraldatakse sõjamänge j.n.e. Kõikjal saksland poöravat erilist tähelepanu gaasikaitsele, tankide vastu võitlemisele ja relvaliikide koostööle.

Mitte ainult nooremate ohvitseride väljaõpe, vaid ka vanemate ohvitseride teadmiste täiendamine on hästi korraldatud. Siia kuuluvad: noorte ohvitseride õpetamine või õpetamise juhtimine, igasuguste juhtimisemanöövrite korraldamine mitmesuguste väeüksuste vahel j.n.e. Järjekindlalt korraldatakse igasuguseid lühiajalisi kursusi. Iga ohvitser, kes soovib omandada kõrgemat haridust, mis nõutav kõrgema ameti kandidaadilt, peab sooritama vastavad katsed sõjaväeringkonna staabi juures. Kandidaadid pataljoni ülema kohale peavad ülendamise aastal läbi tegema 2—3 nädalise kursuse. Samasuguseid kursusi korraldatakse ka kõrgema haridusega ohvitseridele ja ohvitseridele, kes valmistuvad sõjaväe õppeasutiste lektori kutsele. Erilist rõhku pannakse õppeala ohvitseride teadmiste värskendamisele. Siin on ohvitseride väljaõpe orgaaniliselt seotud ülesannetega, mis võivad tulla ette sõja puhul. Nõutakse kõigi võimaluste kasutamist ja nimelt: käskude andmise kiirust ja selgust, väeüksuse liikuvust, vastupidavust rännakul, kiiret ja otsustarkohast paigunemist maastikul, ööpimeduse kasutamist liikumisel ja lahingus, vaenlase eksiteele viimist igasuguste võtetega j.n.e. Sealjuures peab arvestama, et staabid on väga väikearvulised, sidevahendid on piiratud ja et laskemoonaga tuleb alati olla väga kokkuhoidlik. Kõik operatsioonid reichswehris viiakse läbi arvestades, et vaenlane on ülekaalus nii arvuliselt kui ka tehniliselt.

LATVIJAS KAREIVIS

Nr. Nr. 137, 141, 143, 150 — 1932.

Jaoülema tegevus lahingus.

Jaoülem kaitselahingus hoolitseb, et jao asumine kaitsepositsioonile teostuks varjatult; näitab kätte sihturile tulistamise sektori ja tulistamise peasuuna. Kui kuulipilduja on määratud flankerivaks tulistamiseks, jaoülem hoolitseb, et ta oleks varjatud rinde suunal. Rühmaülemalt saadud korralduste põhjal jaoülem annab vastutava ja kõrvaltule ülesanded sihturile ja laskuritele ning signaalid tule avamiseks ja katkestamiseks. Pideva vaatluse kindlustamiseks määrab vaatlejaile vahetuse järjekorra, andes neile vajalikke näpunäiteid. Kontrollib jao valmisolekut lahinguks. Organiseerides kaevumisetöid, ta hoolitseb, et tööde täitmine oleks vaenlasele varjatud; ettevalmistades laskepesi kuulipildujale ja laskuritele, jaoülem hoolitseb, et positsioon võimaldaks pidada sidet üksikute laskepesadega ja rühmaülemaga. Määrab kindlaks (möödab) kaugused üksikute tähtsamate esemete vahel ja kontrollib valmisolekut gaasikaitsele. Vaenlase kallaletungi puhul jaoülem hoolitseb, et vastane ei vallutaks jao kaitseõiku. Jagu peab panema vastu ka siis, kui ta on ümberpiiratud, kui tal puudub laskemoon ja kui maaberjao on juba tagasi tõmbunud. Taganeda jagu võib ainult rühmaülema käsul.

Jaoülem lahingueelpostil — hoolitseb, et jagu asuks temale määratud kohale varjatult; luurab jao luureriba ja teeb kindlaks selle kardetavamad suunad, millele pöörab erilist tähelepanu; valib kohad vaatlejaile, jaotab vaatlejad vahetustesse ja määrab kindlaks vahetuste järjekorra. Vaatlejaile jaoülem valib kohad

niisugused, mis võimaldavad avarat vaatlust, kusjuures vaatlejad ise vaenlaselt varjatuks jäävad. Vaatlejad välja pannud jaoülem selgitab neile, kustpoolt on oodata vaenlase lähenumist, näitab kätte vaatlussektori, juhtides tähelepanu eriti kardetavatele kohtadele; annab juhatusi, kuidas toimida vaenlase lähenumisel, mis teha ülejooksikutega ja läbirääkimisele ilmuvate esindajatega. Peale selle jaoülem luurab tagasituleku teed ja loob side oma rühma ülemaga.

Vaenlase kallaletungi puhul lahingueelposti jaoülem annab käsu tuleavamiseks, teatades sellest rühmaülemale või andes häiresignaali. Lahingueelpost paneb vaenlasele vastu antud käsu kohaselt, hoidudes ümberpiiramisest. Tagasitõmbumine peab olema korralik. Taganemistest jaoülem teatab viibimata.

Jaoülem luurepatrullis. Enne patrulli väljumist jaoülem teatab meeskonnale väljumise aja, suuna, ligikaudse tegevusekestvuse ja tagasituleku koha; vaatab järele meeskonna varustuse ja laskemoona, kusjuures pöörab tähelepanu, et meeskonnal ei oleks kaasas dokumente, kirju, millistest vaenlane võiks saada andmeid meie sõjaväe kohta; Luurepatrull tavahelst hoidub lahingust. Puutudes kokku võrdse või nõrgema vaenlase salgaga, tuleb vaenlast varitseda, et saada vange. Liikumisel patrull saabab välja luurajad, kes liiguvad nägemise kaugusel patrullist. Patrulliülem asub patrullisüdamik juures. Luurajate juure ta läheb vaid vajaduse puhul. Luure tulemustest teatab ligematele valvepostidele ja rühmaülemale.

Jagu pealetungirännakuil. Jao asumisel rännakule jaoülem näitab kätte meeskonnale üldise lähenemise suuna ja -korra, selgitades, missugused intervallid peab jagu pidama teiste jagudega; vaatab üle meeskonna relvad, eriti kuulipilduja, pöörates tähelepanu, kas laskemoona on küllaldaselt; vaatab järele gaasikaitse- ja kaevumise vahendid. Lähenumisel jaoülem juhhib jagu, otstarbekohaselt ära kasutades maastiku olusid; hoiab kinni rühma liikumise suunast ja intervallidest; hoidub nägemise, võimalustmööda ka kuulmise kaugusel rühmaülemast ja naaberjagude ülematest; liigub jao ees ja isiklikult luurab jao lähenumise suuna, andes käsklusi kas leppemärkide abil või suuliselt; hoolitseb, et jao lähenemine vaenlasele ei saaks takistatud, et üksikud mürsud ei pidurdaks lähenemist ja et jagu oleks alati lahinguvalmis. Maastiku ja vaenlase vaatlust ja luuret toimetab jaoülem nii isiklikult kui ka üksikute piilurite abil, kes liiguvad ühest vaatluspunktist teise, pidades omavahel silmsidet. Jaoülem hoolitseb, et piilurid vaataks läbi kõik kahtlased ja varjatud kohad, hoidudes, et sealjuures nad ei pidurdaks jao edasilikumist. Kõrgendiku vaatlusel piilurid tavaliselt teevad ringi ümber kõrgendiku, kui see ei ole liiga suur või luuravat selle tipust ligemat ümbrust lähenemise suunas, pöörates erilist tähelepanu varjulistele kohtadele. Kui midagi kahtlast märgata ei ole, piilurid annavad käega märgi jao edasilikumiseks. Kitsuse luurel asetatakse kuulipilduja kitsuse sissekäigu ette positsioonile, kuna laskurid hüpetena luuravad kitsust, liikudes mööda selle kõrgemaid kaldaid ja pöörates erilist tähelepanu külgsuundadele. Luurates metsa, mis ei ole liiga suur, võtab kuulipilduja asendi, kust tal oleks võimalik tulistada metsa serva; laskurid lähevad ümber metsa selle vastaspoolsele servale. Kui

viimased midagi erilist ei ole märganud, järgneb neile kuulipilduja. Kui mets on suur, siis jagu läbib selle mööda teid või sihte lähenemise suunas, sealjuures tegutsedes vastavalt kitsuse läbitamisele. Jao edasilikumise hüpped metsas tulevad viia läbi niiviisi, et iga hüppe lõpul avaneks võimalus hõlpsasti toimetada vaatlust järgmise hüppe tegemiseks. Jaoülem hoolitseb, et iga 2—3 hüppe järele oleks loodud silmside rühmaülemaga ja naaberjagudega. Rännakul läbi suure metsa jao intervallid tavaliselt ei või olla kuigi suured. T.

POOLA.

POLSKA ZBROJNA

1. juulil 1932.

Sõbraliku koostöö jälitusele Strzelecki ühingu delegatsioon viibimisest Eestis ja Lätis.

Üksikasjaliselt kirjeldab leht delegatsiooni Eestis viibimisest. Suurema sümpaatiaga rõhutatakse kaitseliiduülem kindral Roska poolt korraldatud koosviibimist 23. juunil, kus Kaitseminister Kerem oma kõnes kriipsutas alla Strzelecki ühingu ja kaitseliidu organisatsioonide tähtsust ning nende ühist ja kõrget eesmärki oma kodumaa kaitsmisel. Samuti kriipsutas Kamin alla kolonelleitnant Rusin'i ja tema kaastööliste teenid ühingu organiseerimisel, hinnates seda sellega, et dekoreeris kolonelleitnant Rusin'i ja major Stefanski't Kotkaristidega ja kapten Kwiecinski't, major Herzog'it ning leitnant Dumicz'i Valgeristiga. Sellele järgneb kirjeldus delegatsiooni Tallinnaga tutvumisest, „Polska Zbrojna“ peatoimetaja hra Ewert'i vahepealsest sõidust Helsingi ja „Sõduri“ toimetuse külastamisest, kus läbirääkimisi peeti koostöö süvendamiseks „Sõduri“ ja „Kaitse Kodu'ga“. Järgmisel hommikul sõitis peatoimetaja Ewert „Sõduri“ toimetaja major Laats'i ja Kv. Staabi VI osakül. kol. Traksmanni saatel külla Auto-Tanki rügementi, kus teda väga südamliselt vastu võttis rügemendi ülem kol. Lutsar. Sõbraliku eine ajal dekoreeris kol. Lutsar peatoimetajat rügemendi märgiga.

Edasi kirjeldab leht kolonelleitnant Rusin'i sõitu kaitseliidu mitmesugustes asukohtades ja delegatsiooni ärasõitu Eestist Latvijasse ja Latvijas viibimist.

„Polska Zbrojna“ 10. VII 32 jätkab delegatsiooni sõidu kirjeldust ja märgib eriliselt: Lugejatele on saanud teatavaks delegatsiooni sõit kronoloogilises järjekorras, mida teatanud Poola telegraafi agentuur ainult faktide kirjeldusega, kuid tõsisem külg ei seisa mitte selles. Tegelikult oli delegatsiooni sõidu eesmärk palju sügavam, kui harilik visiit. Kõige pealt tuleb meele pildada, et Soome „Skydskar'y“, Eesti „Kaitseliidu“ ja Läti „Aizsarg'i“ sõjaväe sarnased organisatsioonid ei ole mitte ainult näilikuks arvukaks, vaid mahutavad oma ridadesse enamuse aktiivsest ja patriootilisest rahvast. Luues vahetut kontakti nende organisatsioonidega, saadakse kontakt nende riikide seltskonnaga. Et säärane kontakt annab kasulikke tagajärgi mitmesuguste vaadete ja praktiliste kogemuste suhtes, on loomulik; kuid ka poliitilises mõttes on see kontakt soovitatav. Mitmesugused arusaamatused, mis võivad tekkida riikide vahel, on kergesti lahendatavad,

kui elatakse sõpruses ja usalduses üksteise vastu, kus kõige tähtsamaks jääb ikkagi vastastikune tutvus. Delegatsioon, kohates igal sammul külalislahkeid peremehi, on veendunud, et on saavutanud tagajärgi, mis täiuslikult vastavad loodud kontakti nõuetele: nii Eestis kui Lätis peetakse organisatsioonides loenguid Poola üle, vahetatakse vastastikku ajakirju, käsukirju, informatsioone j.n.e., läkitatakse organisatsioonide ohvitseride kohapealsete olude uurimiseks. Kuid see pole veel kõik — et kergendada vahetut kontakti, saavad Läti ja Eesti organisatsioonid mõnedele valitud ohvitseridele õpetama poolakeelt, samuti avatakse „Strzelecki“ ühingu juhataste juures eesti- ja läti keele kursused, peale selle veel mitmesugused vastastikused sportlised ja lastekõivõistlused. Mis on selle tulemuseks? Kindlasti võib oletada, et paar aastat niisugust koostööd ja pole ei Eestis ega Lätis ühtegi inimest, kellele Poola, ta tegevus ja seisukoht, ta riiklikud mured ja mõtlemised ei oleks selged, arusaadavad, lähedad ja kallid.

Samuti saab „Strzelecki“ ühingu abil Poolas tutvustatud neid mõlemal Balti riike, kes nii suured vaimliselt ja tugevad organisatsioonilt.

K. U.

PRANTSUSMAA.

LA REVUE D'INFANTERIE.

Juuli 1932 (nr. 478).

St.-Léonardi lahingust. (Kindral Levanier). St.-Léonardi lahing peeti 26. sept. 1914 ja kuulub kohaliku tähtsusega lahingute hulka. Siin teotsesid mõlematel pooltel vaid mõned pataljonid. Autor uurib lahingut jalaväe-suurtükiväe koostöö seisundist ja teeb seda diviisi raamistikus, sest sellises tulevat üldse uurida väeosade ja üksuste lahingutegevust, pataljon sissearvatud. Prantslaste pooltel teotsevad 23. diviisi kuuluvad rügemendid ja pataljonid, sakslaste pooltel 1. kaardiväe diviisi osad. Vastased pooled rahuaja õppe seisundist eeskujulikud. Eriti hästi teostus prantslaste pooltel jalaväesuurtükiväe koostöö, mille tulemuseks oli prantslaste suur taktikaline edu ja saksa kaardiväe pataljonides suured kaotused.

Täienduseks uurimusele soomuse läbistamise. (Kindral Challéat). La Revue d'Inf. selle aasta juuni numbris autor saksa kindralleitnant Rohne andmetel selgitas pikemalt soomuse läbistamise küsimust nüüsi kuuliga. Käesolev artikkel kindral Rhone andmetel toob täiendusi küsimusele. Soomuse läbistamine nüüsi kuuliga nõuab muuseas kuulilt suurt algkiirust. Kindral Rohne selgitab: 1) suure algkiiruse võimaluse tingimusi ja 2) kuidas praktiliselt realiseerida seda suurt algkiirust soomuse läbistamiseks nüüsi kuuliga.

Esimene küsimuse uurimisel kindral Rohne võtvat aluseks Maailmasõja aegse saksa kauge-laskjasuurtüki, mille tulelatus tõusis üle 100 km. Tolle suurtükិតüübi kaliiber = 21 cm, toru = 150 kaliibrit, mürsukaal = 100 kg, algkiirus 1500 m/sek., surve ühe cm² = 3100 kg, laengu kaalu ja sisustu kohta puuduvad andmed, kuid võivat oletada kaalu ca 240 kg. Vastavates proportsioonides konstrueeritud 7-mm vintpüss, et säilitada 1500 m/sek. algkiirus, peaks omama surve ühele cm² 3100 kg. kuulikaalu 3,7 gr, raua õone pikkuse 150 kaliibrit.

Sellisel kalkuleeritud andmed ei vastavat noile, mis ins. Gerlich on avaldanud oma uue soomustlähastava vintpüssi kohta. Kindral Rohne arvates suur algkiirus ka vintpüssile on saavutatav, kuid praktiliselt raskesti realiseeritav lahingurelvaks sobiva süsteemi jaoks. Seda seisundit pooldab ka artikli autor kindral Challéat.

Jala- ja lennuväe koostööst. (Commandant Astrug). Pikem artikkel (33 lk.), milles käsitletakse jalaväelahingu vaatlust õhust ja antakse näpunäited koostöö korraldamiseks praktiliselt. Üksikasjalikke huvitavaid näiteid side saavutamiseks võitleva jalaväe üksuse ja lahingulennuki vahel.

Kergetest tankidest ja tankidevastastest relvadest. (Kolonelleitn. Welvert). Seni loeti tankide vastu kõlvulikeks kuulipildujaid kaliibriga 13, 20, 25 mm, kahureid 37, 47, 65, 77 mm. Kuid tankide taktika ja moondamise areng lasevad oletada selliste relvade vähest efektiivsust tulevastel lahinguväljadel. Tankide vastu tulevat välja panna tank, kuid kiirema käigu, tugevama soomuse ja parema relvaga, kui seda omavad võimaliku vastase tankid.

Reservohvitseride ülesannetest reservistide pataljonides. (Commandant Altairac). Märkmeid kordamisõppuste puhul.

Et olla juht: teada õpetada, juhtida ja kaasatömmata. (Näpunäiteid kapralitele. (Comm. Mermet). Elav ja värviküllane artikkel, rikkalik elulistest näidetest. Näe ette asjade arengut, anna selge ja täielik korraldus, valva täitmise järele, ole ise täitjatele eeskujuks. tunne omi alluvaid ja armasta neid, kohtle alluvaid kui omi kaastöölisi. See oleks raamistik, millesse autor valab elavaid pilte ja õpetusi oma teema raamides. Artikli lõpposa käsitleb ettevalmistust mehiseks. Mehisus on sõltuv arenenud tahtejõust. Tahtejõuline isik võib toime tulla tegudega, mis lahingus nimetatakse vahvuseks ja harilikus olukorras kohusetäitmiseks rasketes olukordades. Sõjaväelase-juhi hooleks olgu kõigiti arendada enese ja alluvate tahtejõudu.

Välisriikide jalaväest. Šveitsi jalaväe üksikasjalik käsitlemine. (Eelmistes „La Revue d'Inf.“ numbrites käsitleti P.-Ameerika ühendriikide sõjaväge).

Välissõjakirjanduse ülevaade.
Ke.

BELGIA.

BULLETIN BELGE DES SCIENCES MILITAIRES.

Mai 1932. a.

1. Kirjeldades Belgia armee 4. jalav. kütirügemendi retki 28. okt. 1917. a. Yseril ferm nr. 1 vallutamiseks leiab autor, et see kui kordalainud operatsioon julgustas juhte ja sõidureid niisugusteks ettevõteteks ka edaspidi. Kriipsutatakse alla seda suurt tähtsust, mis on edul lahingutegevuses. — 2. Võrreldes Waterloo Maailmasõja operatsioonidega, tõmbab autor roobasjooni lahingu juhtimise vahel enne ja nüüd. Waterloo juures enne lahingu algust vastased asusid seevõrra üksteise lähedal, et võis üles lugeda üksikuid sõidureid vaenlase leeris; teadete kogumine vaenlase üle seega muidugi ei tekitanud erilisi ras-

kusi. Tänapäev algab lahing lähenemisega, millele järgneb kontaktloomine ja eellahing; alles pärast seda saavutatakse kokkupuutumine vaenlase peajõududega; sealjuures mitte ainult kindralid, vaid tihti ka esijoonel tegutsev reasõdur ei näe vaenlast, kelle vastu ta peab võitlema, sest kaasaja võitlusväljad iseloomustuvad oma tühjusega, mis muuseas suuresti raskendab luuretegemist. Sellevastu võitleja ise, — inimene ei olevalt muutunud; nagu Napoleoni ajal nii ka praegu peab sõdur lahingus edasi rühkima, kui ta ei taha lasta ennast hävitada kohapeal, või — mis veel halvem — taanduda; ka nüüd nagu tol ajal peab juht tähtsamatel momentidel oma eeskujuga sõdureid lahingus edasi viima, kuigi tema kangelasmeele tunnistajaks saavad olla vaid üksikud lähemalolejad. Koostööd väeliikide, eriti aga jalaväe ja suurtükiväe vahel nõuti tol ajal ja nõutakse ka praegu j.n.e. Niiviisi mõtiskledes ja paralleele vedades jõuab autor lõpuks otsusele, et taktika ja strateegia peavad küll kohanema oludega, arvestades uute tehniliste leiutistega, kuid sõjapidamise põhiprintsiibid on jäänud samadeks, mis nad olid vanasti. Polevat ette näha, et ka tulevikus sel alal leiuatataks midagi uut, isegi siis mitte, kui teostuvad nende unistused, kellele vaimusilma ette kerkivad pildid motoriseeritud ja soomustatud armeedest tuleviku lahinguväljadel. Ka nende ultramodern lahingujõudude juhtimine pidavat paratamatult sündima aastasade vältusel proovitud igivanade sõjapidamise elementaarprintsiipide alusel. Mõõdunud sõjad andvat sellele väitele küllaldasid tõendusid. Mida õpetab siis meile Vaterloo? Autor vastab sellele Alfred Copin'i sõnadega, kes külastas Vaterloot lahinguvälja 1887. a.: „Kui juhust teid viib Bruxelli, siis külastage Vaterloot. Tean väga hästi, et teie ei leia sealt muud kui rohuga kaetud maapinda, kuid need rohelised väljad sunnivad teid mõtlema ja teie pöördute tagasi kodukohta targemana.“ „Jah: Taktika ja maagia“, nii lõpetab autor. — 3. Eellahingut käsitlevate lahingueeskirjade (Belgia) paragrahvide analüüsimisel, jõuab autor otsusele, et need näevad ette eellahingu kahel kujul, milledest üks on detailselt ettevalmistatud ja areneb võrdlemisi aeglaselt, kuna teine on vähem meetodiline ja sündmused siin arenevad kiiresti. Mõlemaid eellahingu tüüpe selgitatakse konkreetsete näidete abil. — 4. Topograafiliste andmete kalkuleerimine suurtükiväes. Huvitav arvutiste, jooniste ja tangentsite tabelitega varustatud kirjutis. — 5. Lähikäikude tegemine sügavuse järgutatud traattõketes suurtükiväe poolt. Täpsate arvutamistega selgitatakse, milline on laskemoona kulu teatava laiusga lähikäigu tegemiseks traattõketes, millede sügavus on X meetrit. Praktilisi näpunäiteid laskeandmete arvutamiseks ja laskmise teostamiseks. — 6. Mehaanilise veoga sõidukite varustamine küttega ja määrdeainetega. Küsimust püütakse lahendada, arvesse võttes Belgia majanduslikku kandejõudu ja loodusvarasid. — 7. Bibliograafiline ülevaade. V. K—ts.

ITAALIA.

ESERCITO E NAZIONE. Mai 1932. a.

1. Lühikene ülevaade Garibaldi tööst ja tegevusest G. B. Colonnalt. — 2. Samasuguse si-

suga artikkel Georg Washingtoni kohta, eriti mis puutub tema võitlustesse Ameerika iseseisvuse eest. — 3. Ajaloolisi andmeid Itaalia sõjaväe organisatsiooni kohta Napoleoni ajal 1805. kuni 1809. aastatel. — 4. Ajaloandmeid Küprose saare minevikust. Detailselt käsitletakse seda perioodi, kui Küprost valitsesid itaallased (Veneetsia) XIII—XVI sajanditel. Tähtsamate kindluste: Famagosta, Nicosia, Larnaca, Pafos, Cerines'i j.n.e. fortifikatsiooniliste ehitiste kirjeldus ühes huvitavate joonistega. L. A. Maggiorottilt. — 5. Ratsaväe eskadron luurel; konkreetse taktikalise ülesande lahendamine. G. Costalt. — 6. Baasi mõõtmise viis Horseni meetodi järele; konkreetne näide E. Telmonilt. — 7. Jalaväe luure lähenemisel; konkreetse taktikalise ülesande lahendamine N. Balzinit. — 8. Ajaloo märkmeid prantslaste viibimise kohta Anconas 1832. a. N. Giacchilt. — 9. Ülevaade sündmuste kohta Kauges-Idas 1932. a. kevadel. Autor — R. Micaletti arvab, et jaapanlaste sõjaline operatsioon Shanghaisse oli võetud ette mitte selleks, et kättemaksta mõne jaapani kodaniku surmamise eest või toetada hiinavastaseid elemente vaid eeskätt selleks, et siin mõjutada Euroopa suurriike, kes lõpuks siiski on Hiina saatuse määrarjad; et olukord siin ei kujunenud jaapanlaste soovide kohaselt, on muidugi iseasi. Uue, nominaalselt iseseisva, kuid tegelikult Jaapanist täiesti ärarippuva Mandžuuria vabariigi loomisega jaapanlaste kavatsesid utiliseerida hiina elanikkonda oma suurejooneliste majanduslike ettevõtete teostamiseks. Siit ka uue vabariigi välispoliitika sihtjooned: lahtiste uste poliitika kõikide teiste rahvaste suhtes, v. a. Hiina ja N.-Vene; neist esimesega katkestati igasugused suhted, kuna teise vastu ollakse äärmiselt tagasihoidlik. Mandžuuria saatuse eest Jaapan pidavat hästi valvel olema, sest sinna valguvat palju endiseid hiina sõdureid, kes väikese palga eest on valmis igasugustele tegudele. Olevat andmeid, et endine Kanton sõjavägede juhataja Shanghais Tsai-Ting-Kai on salaja tulnud Mandžuuriasse organiseerima neid elemente — Hiina rahaga. Seepärast pidavat kartma, et Mandžuurias on veel oodata tõsiseid sündmusi. V. K—ts.

RIVISTA MILITARE ITALIANA. Juuni 1932. a.

See number on täielikult pühendatud Itaalia kuulsale vabadusevõitleja Garibaldi mälestuseks, kelle 50-aastast surmapäeva pühitsetakse käesoleva aasta juunikuul. Esimeses artiklis kol. L. de Biasi alul iseloomustab seda keskkonda, milles elas Garibaldi ja siis kirjeldab tema poliitilist ja sõjalist tegevust ning selle tähtsust Itaalia rahva ja riigi käekäigus. Teises artiklis kol.-lt. G. G. Castagna analüüsides Garibaldi sõjalist tegevust, nimetab teda suureks väejuhiks, võrreldes Garibaldi doktriini Napoleoni omaga leiab, et esimesel on mõned omapärased, mis on tingitud Garibaldi kui itaallase iseloomuomadustest; seepärast nimetab Garibaldi doktriini itaalia rahvuslikuks sõjadoktriiniks. Kolmandas artiklis major C. Argan kirjeldab alpküttide tegevust 1859. a. sõjas Alpides Garibaldi juhatusel. Neljandas artiklis kol. G. B. Tenti annab Volturno lahingu (1. ja 2. okt. 1860. a.) üksikasjaliku kirjelduse. Selles lahingus Garibaldi olevat teotsenud eriti osavasti taktika valdkonnas. Kõik artiklid illustreeritud piltidega, kus tähtsama kujuna esineb Garibaldi. V. K—ts.

N.-VENE.**VOJENNÕI ZARUBEŽNIK 1932.**

Nr. 3.

„Vojennõi zarubežnik“, mille esimese kahe numbriga kohta tõime üleval „Sõduris“ s. a. nr. 1, alustas oma teist aastakäiku kolmanda numbriga. Ses numbris seatakse kõigepealt üles käesoleva aasta programm, millest selgub, et peamine tähelepanu tahetakse pöörata järgmistele küsimustele:

- uute sõjatehniliste vahendite (moto-mehhaniseerimine, lennuvägi, sõjagaas j.n.e.) kasutamine välisriikides ja sellest sõltuv evolutsioon vaadetes sõjaliste jõudude organisatsioonile, operatiivkunstile ja taktikale;
- strateegia ja sõjamajandus;
- vaateid tulevikusõjale;
- annotatsioonid välismaail ilmunud sõjakirjanduse kohta.

Aasta jooksul toimetused kavatses välja anda mitte vähem kui 8 numbrit.

Kõne all olev number toob 172 leheküljel üleval inglise, prantsuse, saksa, itaalia, ameerika ja poola autoreilt. Tema sisust olgu märgitud järgmist.

Üldpealkirja all „Kaasaja jalaväe probleemid“ toodud artiklist mainitagu kõigepealt P.-Ameerika Ühendriigi major E. M. Almond'i pikemat kirjutist „Suutsu taktikaline kasutamine jalaväe rügemendis“, milles autor käsitleb, tugenedes ameerika sõjaväes tehtud katsetele, suitsukatete loomist jalaväe enda abinõudega — võitlemisel vastase kuulipildujate ja saatesuurtükkidega. Autor näeb suitsukatete üht mõjuvat abinõu võitlemiseks vastase tulega. Et liikuda edasi, hoolimata vastase tules, jalavägi peab takistama vastast relvade, vaatlusepunktide j.n.e. kasutamisel. „Rünnak võib toimuda ilma tulekateta, kui ta on varjatud pimeduse, udu või suitsuga.“ Suurte suitsukatete loomisel jalavägi on rippuv suurtükiväest, lennuväest ja gaasiosadest, kuid vähemaid suitsukatteid ta peab suutma luua ise. Selleks on tema kasutuses järgmised abinõud: a) suitsuküünlad, b) spetsiaalsed käsi- ja püssigranaadid ja d) 75 mm jalaväe mortiid. Suitsukatte loomiseks ründava pataljoni rinde ette (450—800 jardi pikkuselt) kahe tunni kestvuselt olevat vaja 12.000 suitsuküünlalt.

Mis puutub suitsu käsigranaatidesse, siis neid saab kasutada ainult piiratud maa-alal (varjend, barrikaad j.n.e.) asetseva vaenlase vastu; püssigranaate autor loeb kasulikuks üksikute kuulipildujate ja vähemate kindlustatud punktide ründamisel. Oma väidete illustreerimiseks autor annab rohkesti näiteid (rühm pealetungil, pataljon rünnakul j.n.e.).

Artiklis „Kriitilisi kaalutlusi jalaväe relvastuse küsimuses“ tuntud eriteadlane Deniker analüüsib saksa kolonel Fischer'i ettepanekuid jalaväe relvastuse alal ja jõuab otsusele, et jalaväe relvade hulka, peale saatesuurtükkide, peavad tingimata kuuluma: a) automaatpüss („iselaadiv vintpüss“), b) kuulipilduja ilma lafetita kui kk ja sama kuulipilduja lafetiga kui rk, d) granaat, mis on üht-aegu käsi- ja püssigranaadiks ja e) 2 sm automaatne tankivastane ning õhukaitse suurtükk. See süsteem, mis sarnleb taani kolonel Jessen'i omale, ei pretendeeri autori arvates eeskujulik-

kusele, vaid tahab näidata, missuguse piirini on võimalik minna jalaväe relvade unifikatsioonil.

„P.-Ameerika Ühendriigi jalaväe praegune seisukord“ — väljavõtteid jalaväe inspektori ettekandest parlamendi riigikaitse komisjonis 2. detsembril 1930. a. Muuseas on loetletud need uuendused ja täiendused, millised on teostatud P.-Ameerika Ühendriigi jalaväe relvastuse ja tehnilise varustuse alal pärast Maailmasõda.

„Jalaväe relvade tuli, tema ülesanded ja võimalused“ — tõlge „Militär-Wochenblatt'ist“ 1931. Nr. 116.

„Milleks torkida?“ — kindral Fuller'i kirjutis väljamäärustikkude väite vastu, et „jalaväe peamiseks eesmärgiks on käsivõitlus vastasega ja tema hävitamine“. Sellest taktikalisest ideest tulevat loobuda ja tema asemele võtta uus, nimelt tanki-kuulipilduja idee (vastase sidumine rindelt ainuüksi kuulipildujate tulega ja tankide löök tiivale või seljataha). Täägivõitlus olevat püüdnud neil aegadel, kus lahinguväljadel valitses piigi-ideoloogia (XVII sajandil ja varemni).

Alajaotus „Operatiivkunst ja taktika praeguse aja tehnika juures“ sisaldab prantsuse kolonel Loizeau artikli „Strateegiline edu — taktikaline edu“ lõpposa (Falkenhaini tegevuse kriitika), kapten Lous-taunau-Lacau kirjutise „Tagasipööramine manöövri juurde“ — tõlge „La Revue d'infanterie“ 1. VI. 31., kindral Spemann'i kirjutise „Suurtükiväe juhtimise küsimused“ — tõlge „Wehr und Waffen'ist“ 1931 — ja poola kolonel Abzoltovski artikli „Lennuvägi armees operatsioonis.“ Viimane artikkel kujutab enesest autoriteetse ohvitseri kokkuvõtet poola sõjakirjanduses peetud diskussioonist lennuväe operatiivse kasutamise kohta.

„Lahingulise ettevalmistuse küsimusi“ — saksa kindralite Liebmann, Taysen, Fleck ja Fischer'i vaateid, mis väljendatud sellekohases diskussioonis „Militär-Wochenblatt'ist“ veergudel.

„Sõja-ökonoomia küsimusi“ — austria kindral Kerchnave käsitleb blokaadi ja selle teostamise raskusi Maailmasõja kogemustel.

„Sõja tehnika küsimusi“ — rida artikleid peamiselt saksa autoritelt: kapten H. Ritter „Kaasaja sõjalennukid“ — ülevalde praeguse aja lennuväe arenemise tendentsidest, insener Riepert — „Tööstus ja õhukaitse“, major Roskoten „Tööstusettevõtete kaitse õhuväenlase vastu“, „Kas raskeltsoomustatud hiiglasel või liikuvad härjapõlvlasel“ (autor sümpatiseerib väikesele tankile — „liikuvale härjapõlvlasele“).

Itaalia sõjaväe arstilt Ferrati'lt on toodud pikem artikkel „Bakterioloogiline sõda“, milles autoriteetsete isikute arvamuste ja rahvusvahelise komisjoni uurimuste varal kõigepealt näidatakse, et bakterioloogiline sõda on mõeldav; siis võetakse vaatluse alla esiteks epidemilisi-nakkushaigused, milliste kasutamine sõjaliseks otstarbeks on võimalik, ja edasi — haigusttekitavate pisikute levitamisemeetodid. Autor lõpetab sooviga, et riik võtaks sõjaväe ja rahva kaitseks bakterioloogiliste üllatuste vastu aegsasti tarvitusele vastavad abinõud (ravitsuse-asutiste loomine, millised oleksid varustatud moodsate trapeutiliste ja diagnostiliste vahenditega; spetsiaalsete vaktsiinide j.n.e. valmista-

mine; vajalikkude sanitar-hügieeniliste korralduste propageerimine rahva hulgas j.n.e.).

Bibliograafia sisaldab väljavõtteid järgmistest teostest: J. M. Kenworthy „Uued sõjad — uued relvad“; Albert Vallet „Saksa tendentsid; mõningaid tehnilisi ja taktikalisi kaalutlusi“ (1931); Emil Sonderegger „Jalaväe pealetung ja strateegiline operatsioon“ (1929); H. R. Robinson „Suurtükivägi täna ja homme“ (1928); lõppeks — ülevaade kindral Targe'i raamatu kohta „Prantsusmaa piirikaitse“ (1930). —ms—

Sport.

Sport Tallinna garnisonis.

K. Ü. Ö. ohvitseridekogu tegevus kehalise kasvatuse alal.

Ohvitseride vahelised võistlused K. Ü. Ö. võtavad eriti hoogu 1926. a.

Sellest ajast peale iga aasta järjekindlalt korraldatakse laskevõistlusi, spordimärgi, suusa- ja rida teisi võistlusi.

Laskevõistlusi korraldatakse vintpüssidest, kal. „22“ püssidest, püstol „Browningust“ ja kk „Madsenist“.

Osavõtjate arv alates 1926. a.:

Aasta.	Vintp.	kk	Brown.	kal. „22“
1926. a.	27	35	18	—
1927. a.	29	28	20	—
1928. a.	30	20	21	9
1929. a.	31	16	19	11
1930. a.	32	17	21	14
1931. a.	32	14	22	16

K. Ü. Ö. ohvitseridekogu spordimärk asutati 1926. a.

Esimesed spordimärgi võistlused peeti 1926. a. sügisel E.K.R.A.V.E. liidu staadionil.

Osavõtjaid spordimärgi võistlusest 1926. a. — 22 ohv.; 1928. a. — 7 ohv.; 1929. a. — 15 ohv.; 1930. a. — 6 ohv.; 1931. a. — 10 ohv.

Spordimärgi võistlusalad jagunevad kuude rühma:

1. Nobedus (100, 200, 400, 110 m jooksud ja 50 m ujumine).
2. Visked (kuul, ketas, oda ja granaat).
3. Hüpped (kaugus-, kõrgus-, kolmik- ja teivashüpe).
4. Vastupidavus (1000, 3000 m jooksud, 100 m ujumine ja 5,10 km suusatamine).
5. Laskmine (vintp., kal. „22“, 9 mm Browning, kk „Madsen“).
6. Rattasõit.

Õiguse märgisaamiseks omandab see kogu liige, kes saavutab tarvilise punktide arvu eelpoolloetud rühmadest.

Märke on kolm järku:

I järku märgi saamiseks on tarvis	300 punkti,
II „ „ „ „ „ „	210 „
III „ „ „ „ „ „	90 „

Punkte arvestamine sünnib vastava tabeli järgi. Märk on kilbikujuline, I järk valge, II — sinine, III — roheline. Märk antakse koguliigetele tasuta ja jäädavalt.

Muudest võistlustest on kogu spordikomisjon koguliigetele korraldanud: tennise, male, suusa-

tamise, laupiljardi, orienteerimise jooksu ja vehklemise võistlusi.

Kogu liikmetel on võistlustest hulk väärtuslikke auhindu. —hler.

Üleajat. Laskespordi Keskühingu meisterlaskevõistlused.

6. ja 7. skp. korraldati Tondil K. Ü. Ö. laske- radadel esimesed üleajat. Laskespordi Keskühingu meister-võistlused, vaba-, sõjaväe- ja v.klb. püssist laskmises.

Vabapüssi võistlustel tuli lasta 300 m 60 lasku kolmest asendist. Meistriks tuli J. Vilberg (Allohv. kooli Ü.L.Ü.) — 516 silma, 2) V. Jaanson (Allohv. kooli Ü.L.Ü.) — 508 silma, 3) J. Loit (Allohv. kooli Ü.L.Ü.) — 490 silma ja 4) T. Läänesaar (Allohv. kooli Ü.L.Ü.) — 484 silma.

Sõjaväepüssi võistlustel tuli lasta 300 m 30 lasku kolmest asendist. Meistriks tuli J. Vilberg — 237 silma, 2) V. Jaanson — 227 silma, 3) V. Rits (Allohv. kooli Ü.L.Ü.) — 202 silma ja 4) A. Limberg (1. jalav. rüg. Ü.L.Ü.) — 197 silma.

V.klb. püssi võistlustel tuli lasta 50 m 60 lasku kolmest asendist. Meistriks tuli V. Jaanson — 522 silma, 2) A. Vilder (2. soomusr. rüg. Ü.L.Ü.) — 516 silma ja 3) A. Lenk (Allohv. kooli Ü.L.Ü.) — 480 silma.

Kohtadele tulnuile anti väärtuslikud auhinnad.

Spordivõistlusi Tallinna Komandantuuris ja Vahipataljonis.

Juulikuu lõpul korraldati Komandantuuris ja Vahipataljonis kahed spordivõistlused.

Spordikomisjoni poolt 18. ja 19. juulil väeosa kaitseväelastele ja 29. juulil üleajateenijatekogu poolt üleajateenijatele.

Mõlemad võistlused peeti Eesti spordi keskliidu staadionil.

Kehalise kasvatuse edustamine Vahipataljoni kaitseväelastele on eriti vajalik nende teenistuse iseloomu seisukohast. Sport on siin üheks peamiseks abinõuks kaitseväelaste vaimlise värskuse ja füüsilise vastupidavuse alalhoidu abinõuks.

Spordikomisjoni poolt korraldatud võistlustest võttis osa üle 50 võistleja. Et kaasa tõmmata suurem arv osavõtjaid, võeti kavva rohkesti alasid.

Kolmele parimale igal võistlusalal anti väärtuslikke auhindu. Individuaal auhindu oli välja pandud kogusummas 150 krooni eest ja allüksuste vahelises teatejooksus võisteldi eelmistel aastatel väljapandud rändauhinnaile.

Esimestele kohtadele tulid:

J o o k s u d.

100 m reamees A. Stark — 12,2.
1500 m reamees F. Pöder — 4,37,4.
3000 m v.a.o. L. Kotsmann — 10,32,0.
5×1000 m 1. kompani meeskond — 15,35,4.

H ü p p e d.

K a u g u s h ü p e reamees J. Reinhardt — 5,88.
K õ r g u s h ü p e reamees J. Reinhardt — 1,55.
T e i v a s h ü p e n.a.o. J. Pallas — 2,60.

V i s k e t e s j a t õ u g e t e s.

O d a v i s e k a p r a l A. Ingermann — 46,12.

Granaadi kaugusvise: reamees E. Mathiesen — 69,37.

Kuulitõuge v.a.o. O. Allik — 13,82.

Kettaheide reamees E. Mathiesen — 32,93.

Jalgratta sõidus.

20 km kapral A. Laissaar — 41,21,2.

Punkte sai:

1. kompani 51 p.
2. " " 39 "
- staabi k-do 4 "

Üleajateenijatekogu poolt korraldatud võistlustest võttis osa üle 15 võistleja. Kahele parimale igal võistlusel anti auhindu. Võistluse edukust takistas suuresti vihmane ilm.

L—r.

Sport Rakvere garnisonis.

Rakvere garnisoni väeosade vahelised kergejõustiku võistlused 19. ja 20. juulil.

19. ja 20. juulil peeti 5. üksiku jalaväe pataljoni spordiplatsil garnisoni väeosade vahelised kergejõustiku võistlused.

Osavõtjaid väeosade kaupa oli: 5. üks. jal. pat. — 3 ohvitseri, 3 reameest ja 21 noort, kokku 27 kv, 2. srtv. gr. — 2 üleajateenijat allohvitseri ja 15 noort, kokku 17 kv ja üks. lennudiv. nr. 1 — 4 reameest. Kokku võistlejaid — 48 kv.

Tagajärgi võib lugeda headeks, kuna püstitati uusi garnisoni rekorde kaugushüppes ja 1500 m jooksus.

Punkte said väeosad: 5. üks. jal. pat. — 52 punkti, 2. srtv. gr. — 50 punkti, üks. lennudiv. nr. 1 — punkti.

Rakvere Ühistrükikoja poolt väljapandud rändauhinna — karika, 5×1000 m teatejooksus, võitis esmakordselt 5. üks. jal. pataljoni meeskond. Esimestele kohtadele tulejad said individuaalauhindadeks asju, mis väljapandud Rakvere kaupmeeste poolt, teise ja kolmandale kohale tulejatele jagati garnüli poolt diplome.

1. diviisi väeosade vahelised kergejõustiku võistlused sel aastal täiel määral pidamisele ei tule, septembrikuul peetakse vaid väeosade vahel jalgpalli ja 5×1000 m teatejooksu võistlused.

Võistluste tehnilised tagajärjed. 100 m.

1. Noor Anton, Karl — 5. ü. j. p., aeg 12,5 — 4 p. (eelmise aasta võistluste parim tagajärg 12,0). 2. noor Randmann, Roman — 2. srtv. gr., aeg 12,6 — 3 p. 3. noor Simson, Otto — 2. srtv. gr., aeg 12,7 — 2 p.

1500 m.

1. Rms. Vahtra, Karl — 5. ü. j. p. (uus garn. rek. aeg) 4:34,5 (eelmise aasta võistluste parim tagajärg 4:43,0). 2. noor Vinkler — 5. ü. j. p., aeg 4:37,7. 3. noor Piik, 5. ü. j. p., aeg 4:45,6.

Kuulitõuge.

1. Noor Tomson, Evald — 2. srtv. gr., tagajärg 11,33 m (eelmise aasta võistluste parim tagajärg 11,48). 2. noor Randmann, Roman — 2. srtv. gr., tagajärg 10,15 m. 3. noor Meerbach, Leo — 2. srtv. gr., tagajärg 10,03 m.

Kõrgushüpe.

1. Noor Zimmermann, Alfred — 2. srtv. gr., tagajärg 170 sm., (eelmise aasta võistluste parim tagajärg 165). 2. v.a.o. Parts, Otto — 2. srtv. gr., tagajärg 150 sm. 3. noor Anton, Karl — 5. ü. j. p., tagajärg 150 sm.

Odavise.

1. V.a.o. Parts, Otto — 2. srtv. grupp, tagajärg 46,85 m, (eelmise aasta võistluste parim tagajärg 46,99). 2. noor Tomson, Endel — 2. srtv. gr., tagajärg 42,12 m; 3. noor Kukk — 5. ü. j. p., tagajärg 42,04 m.

400 m.

1. Noor Vinkler, Aleksander — 5. ü. j. p., aeg 58,1 sek. (eelmise aasta võistluste parim tagajärg 57,8); 2. noor Trommel, Hugo — 2. srtv. gr., aeg 58,9 sek.; 3. Anton, Karl — 5. ü. j. p., aeg 59,0 sek.

Kaugushüpe.

1. Noor Zimmermann — 2. srtv. grupp (uus garn. rekord) 6,05 m, (eelmise aasta võistluste parim tagajärg 5,90); 2. noor Plomberg, Evald — 5. ü. j. p. — 5,71 m; 3. ltn. Lesdorf, Peet — 5. ü. j. p. — 5,65 m.

Kettaheide.

1. Noor Zimmermann, Alfred — 2. srtv. grupp, tagajärg 30,92 m, (eelmise aasta võistluste parim tagajärg 34,98); 2. n.-ltn. Lillevors, Aleksander — 5. ü. j. p., — 30,37 m; 3. ltn. Lesdorf, Peet — 5. ü. j. p. — 29,84 m.

5×1000 m.

1. 5. üks. jal. pataljoni meeskond — ajaga 16 min. 6,05 sek. Koosseisus: noored Vinkler, Lageda, Piik, Tubin ja rms Vahtra. (Eelmise aasta võistlusel 2. srtv. grupi meeskond — ajaga 14:25,0).

5000 m.

1. Rms. Vahtra, Karl — 5. ü. j. p., ajaga 18:20,2, (eelmise aasta võistlustel parim tagajärg 18:26,8—Bagh); 2. rms. Steinberg, Johannes — 5. ü. j. p. — 18:33,3; 3. noor Reimann, Johannes — 2. srtv. grupp — 18:39,0. F. B.

SISUSTIK: A. Traksmann. Muudatusi saksa jalaväe vähemate üksuste koosseisus. — A. La. Desarmeerimise konverents Genfis lõppes. — H. Sepp. Boris Šeremetjevi rüüsteretk Eesti- ja Liivimaale. — V. K-ts. Möödunud aasta saavutisi sõjaasjanduses. — E. Onny. 1. Ratsapolgu pealetung Võru raioonist Marienburgini. — A. K. Kõrgem Sõjakool taktikalisel välisõidul. — U. Suurtükiväe mõõtekomanod RKKAs ja Lääne-Euroopas. — Kaitseväge elu j. m.

Vastutav toimetaja kol. A. TRAKSMANN.

Kõnetr. Kaitseväge nr. 40.

Tegev toimetaja major A. LAATS.

Kõnetr. Kaitseväge nr. 163.

Väljaandja: „Sõdur“ Tallinn, Toomkooli 7.

Toimetuse ja talituse:

Toompeal, Toomkooli tän. nr. 7.

Kõnetr. Kaitseväge nr. 163.

„SÕDUR“ TELLIMISE HIND: Aastas 6 kr. — poolaastas 3 kr. — veerandaastas 1 kr. 50 snt.

„Sõduri“ talituses müügil olevate raamatute nimekiri.

TOPOGRAAFIA.

Topograafilised tingmärgid	Kr. —.02
A. v. Birken: Silmamõõduline plaanitsemine	„ —.35
N. Riiberg: Perspektiiv-visand	„ —.50
Horisontaalid ja kriipsud	„ —.02
Tondi-Mustamäe ümbruse plaan	„ —.20

SÕJAVÄE ÕIGUSTEADUS.

Prof. Martens: Sõda ja õigus ning sõda ja seadus	„ —.50
Valitud paragrahve S. N. S.	„ —.35
R. Uritam: Kaitseväge, kaitsealiidu, piirivalve ja punase risti sundnormide nimestik ja juhend	„ 1.65
Kaitseväge distsiplinaarkaristuse seadlus	„ —.35
Ohvitseride teenistuskäigu seadlus	„ —.75

KEHALINE KASVATUS. SPORT.

Kehalise kasvatus eeskiri I osa	„ 1.10
Kergejõustik	„ —.35
Määrused spordivõistluste korraldamiseks kaitseväes	„ 1.45
Moodne suusasport	„ —.35
Käsipli mängude määrused	„ 1.—
Käsipli mängude määrused (ühes naiste osaga)	„ 1.25
H. Niiler: Korv- ja võrkpli õpetus	„ 1.50
Sportala registreerimise kaardid	„ —.02
Kehalise kasvatus eeskiri II osa	„ 1.10
II kaitseväge spordikalender	„ 1.10
Kehalise kasvatus eeskiri III osa	„ —.50

VABADUSESÕDA.

A. Varma: Merevägi Vabadusesõjas	„ 1.20
H. Tulnola: 3-nda jalaväe rügemendiga Vabadusesõjas	„ —.55
O. Jalajas: Eesti iseseisvuse tekkimine ja areng	„ 1.70
Vabadusesõja lõppvõitlusi Viru rindel	„ —.80

KAITSELIIT.

Kaitsealiidu laskemäärused	„ —.25
Kaitsealiidu spordimäärused	„ —.40
Kaitsealiitlase-laskuri isiklik laskeraamat	„ —.20
A. Balder: Päälik lahingus	„ 1.—

„Sõduri“ talituses müügil olevate raamatute nimekiri.

ÜLDISED.

J. Siir: Eestlaste ajalugu. — Tabelid	Kr. —.95
Seletusetabelid „Eestlaste ajalugu“ juure	” —.20
N. Hindo: Käsiraamat kaitseväge raamatukogudele sisemiseks korraldamiseks	” 3.—
Raamatute nimekiri sõdurite raamatukogudele	” 2.—
R. Kent: Distsipliin	” —.75
Sõjaväe tervishoid	” 1.65
Lisa sõjaministri käsukirja nr. 85 1925. a. juure	” —.10
Soome kaitseküsimus	” 1.20
E. Verzinsky: God revolutsii	” 1.50
H. Sepp: Narva piiramine ja lahing 1700. a.	” 2.50
„Sõjateadlane“ I, II, III, IV/V, VI/VII, VIII—XII	” à—60
E. Laaman ja Ernits: Enamlus Eestis I	” 1.50
R. Maasing: Moraal ja sõda	” —.25
H. Kauler: Propaganda	” —.60
O. Daniel: Metsaasjanduse põhijooned	” —.35
Kindral Johan Unt — jooni elust ja tegevusest	” 1.25
I. Org: Moodne toitlusõpetus	” 1.50
E. Verzinsky: Is mirovoi voinõ	” 3.75
Album Kõrgem Sõjakool 1921—1931	” 12.—
D. Buxhoevden: Lõhkeained III	” 1.60
T. Rist: Nõukogude Venemaa ja tema sõjavägi	” 1.50

MÄRKLEHED, POSTKAARDID.

Õppemärklehed	” —.10
” 10× vähendatud, 100 tk.	” —.40
Spordipüssi märklehed, 25 m, 100 tk.	” —.50
” ” 50 ” ” ”	” —.75
” ” 75 ” ” ”	” 1.—
Postkaardid „Paala lahing“	” —.03
” „Võitjate tagasitulek“	” —.03

Tähelepanuks tagavaraväe ohvitseridele.

Uue Ohvitseride teenistusekäigu seadluse järele ülendatakse aastmeis ka tagavara ohvitseri vastavate katsete sooritamise järele. Katsed sooritab edukalt vaid see, kes loeb värsket sõjakirjandust, esijoones „Sõdurit“, mis alati jälgib sõjanduse arengut nii sise- kui välismaal, tuues oma veergudel kõik tähtsamad uudised sellel alal.

Seepärast rutaku iga tagavaraväe ohvitser „Sõduri“ tellimisega järgmise pooleaasta peale, mis algas 01.07. Tellimise hind aasta peale Kr. 6 ja pooleaasta — Kr. 3. Pooleaasta tellijad omandavad õigused ka lisadele.